AJNA
DIJSKA K

IZDAJA ZA GORIŠKO IN BENEČIJO

PRIMORSKI DNEVNIK

GLASILO OSVOBODILNE FRONTE SLOVENSKEGA NARODA ZA TRŽAŠKO OZEMLJE

Leto VIII. - Štev. 265 (2261) Poštnina plačana v gotovini Spedizione in abbon. post. 1. gr. TRST, nedelja 2. novembra 1952 Cena 25 lir

Danes ob 10. uri v Rižarni komemoracija žrtev

NATO POČASTITEV SPOMINA PADLIH NA POKOPALIŠČU PRI SV. ANI.

IVAN REGENT:

Pred VI. kongresom KP Jugoslavije

V nedeljo 2. novembra bo začel zborovati v Zagrebu šesti kongres Komunistične partije Jugoslavije. Na kongresu bodo delegati pregledali in pretresli delo Partije v odbobju med njenim V. in njenim sedanjim, VI. kongresom, uspehe tega dela, težave, ki je Partija nanje pri tem delu naletela itd.. To se pravi: kongres bo moral oceniti delo Partije v odbobju, ki se začenja neposredno po resoluciji Informbiroja proti Komunistični partiji Jugosl., njenemu vodstvu, ko je Partija pogumno stopila na svojo pot v socializem in začela ustvarjati v Jugoslaviji socialistične odnose, primerne možnostim in razvojni stopnji svoje dežele.

Zategadelj pomen VI. kongresa Komunistične partije Jugoslavije sega — prav tako, kakor je segal pomen njenega V. kongresa — daleko preko meja Jugoslavije. V odbobju od njenega V. do njenega sedanjega VI. kongresa je Komunistična partija Jugoslavije napravila s svojim ogromnim delom ter s svojo pravilno, zato pametno notranjo in zunanjo politiko svoj izpit. Sedaj bo v obliki poročila svojega CK na kongresu povedala delavcem komunistom in socialistom vsega sveta, kaj je v navedenem obdobju napravila na poti ustvarjanja socialističnih odnosov v svoji deželi; kakšne so izkušnje ter nauki njenega dela; kako se njena, to je jugoslovanska pot v socializem razlikuje od poti Sovjetske zveze (ki po našem mnenju ni pot v socializem); kako globoko segajo uspehi tega dela v gospodarsko in kulturno življenje narodov Jugoslavije itd. Poročilo CK KPJ na kongresu, ki se bo začel v nedeljo v Zagrebu, bo obračun naše Partije delavstvu vsega sveta. Naj bodo kominformovska glasila o tem obračunu poročala ali ne, ni važno. Važno je, da ta obračun obstaja, da so njegove pozitivne postavke izredno bogate. Važno je, da je to Partija, da je to njeno delovno ljudstvo, da so to njeni narodi, ki si vsi skupaj prizadevajo, da bi doma primerno svojim razmeram zgradili, da bi realizirali socializem. Ker socializem ni samo in tudi ne predvsem vprašanje monopolističnih birokratskih demagogov, marveč je stvar vsega delovnega človeštva. Vse to delovno človeštvo sedaj močno zanima in se bo v nadaljnjem prav gotovo še bolj zanimalo za izkušnje socialistične gradnje v Jugoslaviji.

Na poprišču mednarodnih odnosov se je Komunistična partija Jugoslavije borila in se bori za mir, za sodelovanje med narodi, za vzajemnost in solidarnost med narodi, za enakopravnost velikih in malih narodov, za pravice narodov do suverenosti, do neodvisnosti. Komunistična partija Jugoslavije in narodi Jugoslavije ne sodijo med nesrečne demagoge, ki trdijo, da je vojna neizogibna. Če bi bila vojna neizogibna, bi bil vsak boj za mir odveč. Vojna pa ni neizogibna. Vojno morejo narodi, zlasti delovni ljudje preprečiti.

Na poprišču domače, notranje politike se Komunistična partija Jugoslavije bori za uresničenje najširše socialistične demokracije. Komunistična partija Jugoslavije skrbi, da ne bo plamen revolucionarnega ustvarjanja v Jugoslaviji nikdar ugasnil. Bori se proti nevarnosti birokratizacije v svojih lastnih vrstah. Pod njenim vodstvom se vrši proces decentralizacije oblasti in debirokratizacije. V Jugoslaviji se ne bo zgodilo, da bi prešla oblast v roke birokratov, kakor se je to zgodilo v Sovjetski zvezi. V Jugoslaviji uresničuje delovno ljudstvo svojo oblast v vasi, občini, v mestu in okraju preko ljudskih odborov, v ljudskih republikah in v zvezni državi pa preko republiških ljudskih skupščin ali pa preko zvezne ljudske skupščine. Ta podjetja že upravljajo delavci in nameščenci podjetja samega preko delavskih svetov in delavskih upravnih odborov. Delavsko upravljanje podjetja je nesporno izraz široke socialistične demokracije. Vaške in mestne občine ter okraji dobivajo vedno več pravic. Področje države v gospodarstvu je čedalje šibkejše in podredno. Življenjski standard delovnega ljudstva v Jugoslaviji se razvija v vedno višjo stopnjo. Kulturna raven prebivalstva se s pomočjo in pod vodstvom Komunistične partije nenehno dviga. Dežela se industrializira; kmetijstvo stopa polagoma na pot socialističnega zadružništva.

Uspehi, ki so bili doseženi v Jugoslaviji pod vodstvom Komunistične partije v vseh panogah gospodarstva, na področju blaginje in kulture, so ogromni. Komunistična partija Jugoslavije ne prihaja na svoj VI. kongres praznih rok. Vpliva na množice zlasti s svojim delom, s svojo pridnostjo, s svojo zvestobo do socializma, s svojo predanostjo delovnim množicam. Komunistično partijo Jugoslavije odlikuje dejstvo, da ne stremi za tem, da bi imela oblast v svojih rokah. Zato se Komunistična partija Jugoslavije ne bori samo proti birokratizmu v državnem aparatu, marveč se *bori kakor smo že zgoraj povedali, tudi proti nevarnosti birokratizma v svojih lastnih vrstah, proti birokratskim tendencam v svojih lastnih vrstah. Birokratske tendence v Partiji so nedvomno najbolj nevarne; to so tiste tendence, ki — če se Partija proti njim ne bori zadosti energično — utegnejo kaj kmalu postaviti Partijo in oblast nad ljudstvo.*

Komunistična partija Jugoslavije je za vse delovno ljudstvo odprta knjiga, ki jo lahko berejo vsi delovni ljudje na njenih odprtih sestankih in lahko o tej knjigi tudi povedo svoje mnenje. Komunistična partija Jugoslavije je nov tip komunistične partije, ki se je razvil v pogojih socialistične gradnje v deželi, ki se mora boriti proti kominformističnim sovražnikom socializma. Ne pravimo, da je ta tip Komunistične partije obvezen za vse Partije, je to pa našim razmeram ustrezen tip komunistične partije. Partije, ki je znala v najtežjih pogojih in z minimalnimi sredstvi voditi zmagoviti boj narodov Jugoslavije proti okupatorju in ki sedaj uspešno načeluje hkrati urejanju socialističnih odnosov v svoji deželi kljub vsem polenom, ki jih ji «socialistični» sovražniki socializma mečejo pod noge.

VI. kongres Komunistične partije Jugoslavije je pomemben ne le pomemben mednarodni dogodek, ki delavtsvo ne more da ga ne bi upoštevalo, da ga ne bi registriralo, da mu ne bi dalo mesta, ki mu bo šlo v zgodovini socialističnega in komunističnega gibanja. To je kongres Partije, ki v deželi, ki jo ogrožajo kominformovski sateliti, načeluje gradnji socialističnih odnosov. Ni dvoma, da ima to svoj velik pomen doma in po vsem svetu.

DANES ZAČETEK VI. KONGRESA KPJ

Popoldne bo generalni sekretar CK KPJ maršal Tito verjetno že prebral svoje poročilo, za katero vlada v jugoslovanski javnosti veliko zanimanje - Nad 2000 delegatov in sto novinarjev se je zbralo v Zagrebu - Kongres bodo spremljale številne kulturne prireditve

(Od našega dopisnika)

ZAGREB, 1. — Zagreb glavno mesto Ljudske republike Hrvatske je danes v znamenju VI. kongresa KPJ, ki se prične jutri v nedeljo ob 10.30 v prostorih zagrebškega velesejma. Med prvimi delegati, ki prihajajo v Zagreb že neprestano ves dan s posebnimi vlaki in avtobusi, je prispel tudi generalni sekretar KPJ maršal Tito s člani Politbiroja Edvardom Kardeljem, Aleksandrom Rankovičem in Milovanom Djilasom.

Na kongresu se bo jutri zbralo nad dva tisoč delegatov, ki bodo predstavljali 780 tisoč članov KPJ. Med njimi je tudi pet delegatov italijanske narodnosti. Prišli bodo tudi številni gostje iz inozemstva. Trenutno še niso znana imena teh gostov, ki so večinoma člani in funkcionarji raznih socialističnih strank, med njimi celo nekateri iz Azije.

V Zagrebu se je zbralo poleg tega približno 100 domačih in tujih novinarjev, ki bodo poleg stalno akreditiranih zagrebških dopisnikov in novinarjev spremljali delo kongresa in o njem obveščali domačo in svetovno javnost.

Kongres bo najprej izbral predsedstvo in razne komisije, verjetno že popoldne, ko bo podal poročilo generalni sekretar Politbiroja CK KPJ maršal Tito. Za njegovo poročilo vlada v jugoslovanski javnosti veliko zanimanje, ker bo v njem verjetno zajel vso jugoslovansko politiko od preloma s Kominformom. V referatu bo omenjeno tudi jugoslovansko stališče glede perečih mednarodnih vprašanj kot n. pr. glede Nemčije, Koreje itd. Maršal Tito se bo verjetno dotaknil tudi zgodovine in sedanjega stanja tržaškega vprašanja, čeprav zagrebški krogi ne pričakujejo kakšnega novega stališča glede tega vprašanja.

V čast VI. kongresu KPJ je Zagreb pripravil vrsto kulturnih prireditev, razstav, koncertov in gledaliških premier. Tako je bila danes odprta razstava hrvatskih slikarjev, ki so nedavno prepotovali Italijo. Razstava ima naslov «Zapiski s poti po Italiji».

Danes zvečer je bila v velikem gledališču v Zagrebu premiera drame slovenskega dramatika Bratka Krefta «Velika puntarija», jutri zvečer pa bo premiera dela hrvatskega književnika Ervina Sinka «Obsojenci», ki obravnava sodobno temo — kominformovske procese na Madžarskem.

Mnogi zagrebški muzeji so uredili na čast kongresa posebne oddelke, ki prikazujejo zgodovinske dokumente iz borbe KPJ in zlasti iz borbe zagrebške partijske organizacije, v kateri je začel svojo politično in partijsko dejavnost tudi maršal Tito.

Ves jugoslovanski tisk posveča danes uvodne članke VI. kongresu KPJ; v teh člankih poudarja težko, toda zmagoslavno pot, ki jo je prehodila KPJ od V. do VI. kongresa v borbi z lažnim socializmom v SZ in satelitskih deželah in z njihovim imperialističnim pritiskom, v borbi za pravi socializem, za internacionalno solidarnost ter enakopravnost in neodvisnost vseh narodov, zlasti pa malih. «Trdno odločeni, da čuvamo svojo svobodo in neodvisnost, bomo tudi v bodoče s svojo Partijo imeli dovolj moči, da se upremo ideologiji sovjetskega despotizma in reakcionarnim naukom zahodnih teoretikov o družbi in družbeni ureditvi», pravi beograjska «Politika». «V tej borbi, nadaljuje «Politika», uživa naša Partija podporo vsega naprednega človeštva, ker se bitka ne vodi samo za naše dobro, temveč za dobro vseh narodov sveta».

Iz vseh krajev Jugoslavije dobiva kongresna pisarna v Zagrebu številne brzojavke, v katerih delovni kolektivi, kmečke obdelovalne zadruge, množične organizacije, sindikati in ustanove pozdravljajo VI. kongres KPJ in mu želijo čim več uspeha.

S.

Turški predsednik o odnosih s FLRJ

ANKARA, 1. — Ob otvoritvi parlamenta je predsednik turške republike Djelal Bajarln obrazložil smernice turške notranje in zunanje politike.

Predsednik je omenil tudi odnose z Jugoslavijo in Grčijo in dejal, da dobivajo ti odnosi vsak dan večji značaj iskrenega in aktivnega prijateljstva.

Kar se tiče Jugoslavije je med drugim izjavil: «Pripravljeni smo tesno sodelovati s to močno in zdravo državo, ki je važen činitelj varnosti in stalnosti na Balkanu in ki zna odločno braniti svojo svobodo in neodvisnost.»

Pismo predsednika vzhodnonemške skupščine predsedniku Ehlersu

BERLIN, 1. — Agencija sovjetskega področja Nemčije ADN objavlja danes pismo, ki ga je predsednik ljudske skupščine Johannes Dieckman poslal predsedniku zveznega parlamenta Ehlersu, in ki sta ga včeraj izročila dva delegata, ki sta prišla v Bonn. V pismu se predlaga sklicanje sestanka med predstavniki obeh zbornic za 13. novembra, zato da bi razpravljali o nemškem vprašanju.

Ljudska skupščina vprašuje, ali se zvezni parlament strinja s tem dnevom, ali pa namerava predlagati drugi datum. Dalje se zahteva sporočilo, kdaj ima zvezni parlament namen razpravljati o predlogih ljudske skupščine, zato da bo njena delegacija lahko obrazložila svoje stališče na seji bonnskega parlamenta, med katero bodo razpravljali o tem vprašanju.

Predsednik socialno demokratske stranke Ollenhauer je včeraj izjavil, da «bi bila najboljša usluga, ki bi se mogla napraviti saarski separatistični vladi predsednika Hoffmana, v tem, da bi ratificirali bonnske dogovore pred volitvami v saarski parlament». Nato je Ollenhauer pozval zahodne vlade, naj napravijo resen poizkus za razpravljanje s Sovjetsko zvezo o vzrokih spora glede vprašanja nemške enotnosti.

V komisariatu za obrambo v bonnski vladi, ki ima nalogo, pripraviti 12 divizij, ki naj predstavljajo nemški prispevek k evropski vojski, je v zadnjem času prišlo do nasprotij glede tega, ali naj bo bodoči nemški vojak «civilist v uniformi», ali pa naj bo kakor njegovi predniki vojak, izoliran od zunaj in podvržen strogi disciplini. Nasprotja o tem so prišla na dan, ko je odstopil namestnik načelnika tiskovnega urada tega komisariata dr. Konrad Kaske, ker se ne strinja z nekaterimi «vojaškimi elementi» tega komisarjata. Kakor je znano, je Kraske odstopil, ker se uprl objavi okrožnice o pogojih novačenja bodočih inštruktorjev, ki je temeljila na pravilih bivše Wehrmacht in se ni ozirala na potrebo demokratične izgradnje kadrov bodočega nemškega kontingenta. Baje nameravajo odstopiti še drugi civilni funkcionarji, če se ne bo pristojnost bivših častnikov v tem komisariatu omejila na izključno tehnična vprašanja.

V krogih opozicije odločno nastopajo proti preporodu «velikega glavnega stana» in proti vstajenju «pruskega kasarniškega duha» pri bodočih vojakih. Socialno demokratska skupina v zveznem parlamentu je predložila vprašanje o okoliščinah odstopa Kraskeja, o organizaciji komisariata in o sistemu rekrutiranja osebja tega komisariata.

Mosadekova poslanica angleškemu narodu

TEHERAN, 1. — Britanski odpravnik poslov Middleton ni hotel danes sprejeti poslanice ministrstskega predsednika Mosadeka angleškemu narodu.

Noto mu je hotel izročiti namestnik zunanjega ministra malo pred njegovim odhodom iz Teherana.

Pozneje je zunanji minister Fatemi objavil besedilo poslanice, ki pravi, da je bil Iran prisiljen prekiniti diplomatske odnose z Veliko Britanijo, ko je postalo jasno, da britanska vlada odkrito podpira protizakonito delovanje anglesko-iranske petrolejske družbe proti Iranu.

Dalje pravi Mosadek, da je hotela Velika Britanija gospodarsko zasužnjiti Iran in preprečiti notranje reforme ter podpirati AIOC, «ki je vtaknil svoje prste v vse korupcijske afere v zadnjih 50 letih».

Dalje pravi spomenica, da je Velika Britanija spremenila čisto notranje vprašanje v vprašanje med dvema državama, da je skušala protizakonito odrekati pravico Iranu do podržavljenja lastnega petroleja ter je nadaljevala z gospodarskim pritiskom proti Iranu in preprečevala prodajanje petroleja.

Nato zagotavlja Mosadek, da se ne bodo delale težave britanskim trgovcem in drugim britanskim državljanom v Iranu, ter pravi, da bodo dokumente, ki se nanašajo na AIOC, objavili, tako da se bo britansko ljudstvo lahko prepričalo o potrpežljivosti iranskega ljudstva.

PARIZ, 1. — Ameriški poslanik v Parizu Dunn bo 6. novembra odpotoval v Washington, da poroča državnemu tajniku Achesonu o vseh vprašanjih, ki se tičejo Francije.

PROSLAVA 10. OBLETNICE USTANOVITVE I. PROLETARSKE DIVIZIJE

Jugoslovanska ljudska armada na braniku svobode in neodvisnosti

(Od našega posebnega dopisnika)

POSTOJNA, 1. — Danes je bila v Postojni svečana proslava 10. obletnice ustanovitve I. Proletarske divizije, ki je na svojem osvobodilnem pohodu prišla tudi v Trst in ki je s svojo junaško borbo odločilno pripomogla k osvoboditvi Jugoslavije izpod fašističnega in nacističnega jarma.

Na predvečer divizijskega praznika je bila slavnostna akademija v dvorani Kulturnega doma, na kateri je govoril poveljnik I. Proletarske divizije narodni heroj generalmajor Peričin Marko — Kamenjar. V svojem govoru je komandant divizije orisal slavno pot borbe I. Proletarske divizije od njene ustanovitve do osvoboditve, med katero je divizija bila neštevilne bitke in premagala neštevilne sovražne formacije, med njimi tudi italijansko divizijo «Murge», katera je bila pri osvoboditvi Prozora popolnoma uničena. I. Proletarska divizija je odločilno sodelovala tudi pri uničenju italijanskih okupacijskih čet v Dalmaciji.

Od svojega formiranja 1. novembra 1942 do osvoboditve je I. Proletarska divizija bila okrog 250 hudih bojev, v katerih je pobila in razorožila nad 95.000 nemških in italijanskih okupacijskih vojakov ter zajela ogromne količine orožja.

Komandant divizije general Peričin je v svojem govoru omenil poskuse Kremlja in italijanskih imperialistov, da onemogočijo izgradnjo socializma v Jugoslaviji in da zadoste svojim imperialističnim apetitom jugoslovanski zemlji. General Peričin je nadaljeval: «Mi sporočamo gospodi iz Rima, da če hočejo spoznati našo borbo, našo pravično stvar in našo internacionalno zavest, naj vprašajo o vsem tem borce garibaldinskega bataljona, ki se je boril v sestavu naše divizije, borce, ki so kovali tovariške odnose z našimi borci v težkih in krvavih dneh. Toda na žalost ti ljudje danes niso na svobodi ker so jih pozaprli in ker jih preganjajo kot izdajalce Italije. To dejstvo govori o tem, da se pri njih po Mussoliniju ni ničesar izpremenilo». General Peričin je nadalje dejal, da se italijanski imperialisti lahko o vsem tem informirajo pri vseh onih fašističnih banditih, ki so kradli in požigali po jugoslovanskih vaseh, ki pa so vedno bili pripravljeni izreči sto pohvalnih besed v eni sekundi, kadar so se znašli iz oči v oči z našimi borci, samo da bi si rešili življenje. General Peričin je poudaril, da odnosi med Jugoslavijo in Italijo ne bodo mogli biti rešeni, dokler bodo iz Italije grabežljivo gledali na Dalmacijo, Istro in Slovensko Primorje.

Po govoru poveljnika I. Proletarske divizije, ki je bil navdušeno pozdravljen, je sledil kulturni program, pri katerem so sodelovali vojaški orkester ter razni solisti.

Današnje slavnostne proslave so se med drugimi udeležili generalmajor Nikola Gaževič, generalmajor Radoslav Jovič, komandant divizije generalmajor Peričin in ostali častniki in borci divizije. Ob svojem prihodu je generalmajor Gaževič sprejel raport in obšel častni oddelek I. Proletarske divizije, nakar je v krajšem govoru pozdravil borce in oficirski zbor divizije ter jim čestital k pomembni obletnici. Generalmajor Gaževič je poudaril slavno preteklost I. Proletarske divizije, ki je v najhujših časih izpolnila svojo dolžnost in ki je tudi danes čvrsto na braniku svoje domovine. Generalmajor Gaževič je še posebej poudaril: «Mi lahko odkrito povemo VI. kongresu KPJ, da so enote I. Proletarske divizije borbeno pripravljene in izurjene v obvladanju moderne bojne tehnike, da pa pri tem ne ogrožajo nikogar, temveč stoje le čvrsto v obrambi svobode in socializma».

V imenu okrajnega komiteja KPS je tov. Zakrajšek, po govoru generalmajorja Gaževiča poudaril ljubezen jugoslovanskih narodov in predvsem primorskega ljudstva do svoje narodne vojske, kar je prišlo do izraza tudi ob mogočnem defileju divizije skozi Postojno.

Med skupnim kosilom v jamski restavraciji, ki se ga je udeležilo nad 400 pripadnikov oficirskega zbora in bivših borcev NOV, so spregovorili generala Gaževič in Peričin in polk. Stamatovič, komandant vojne uprave JLA v coni B STO.

K. I.

DELO ODBOROV GLAVNE SKUPŠČINE OZN

SZ se noče odreči napadalnemu pritisku proti FLRJ

Odgovor jugoslovanskega delegata na trditve Višinskega v pravnem odboru - Indijsko opozorilo Franciji in Portugalski

NEW YORK, 1. — Politični odbor OZN je danes zjutraj nadaljeval razpravljanje o Koreji. Prvi je govoril kuomintanški delegat, ki je označil sovjetski predlog za ustanovitev nove komisije za «golo hinavščino». Kritiziral je resolucijo 21 držav o Koreji, češ da ta omenja «vlado kitajske ljudske republike». Na koncu je dejal, da bo moralo vsako premirje predvidevati zopetno združitev Koreje.

Švedski delegat Sandlor je obsojal protidemokratične sisteme na Južni Koreji in dejal, da je to imelo neugoden odmev v svetu ter je «ohladilo željo vlad, da bi finančno prispevale k obnovitvi Koreje».

Izjavil je nato, da je njegova vlada pripravljena sodelovati v nevtralni nadzorstveni komisiji, ki bi se ustanovila po sklenitvi premirja. Izjavil je tudi, da podpira zadnje predloge poveljstva OZN glede vojnih ujetnikov in resolucijo 21 držav.

Novozelandski zunanji minister Webb je pozval Kitajce in severne Korejce, naj sprejmejo «skrajno zmerne» pogoje v resoluciji 21 držav, in je poudaril, da bi bilo treba poveriti vprašanje ujetnikov «nevtralnemu in nepristanskemu» organizmu, zato da se zagotovi, da ne bodo ti ujetniki podvrženi nobenemu pritisku ne v enem ne v drugem smislu.

Poljski zunanji minister Skrzesewski je obtožil ZDA, da so sistematično sabotirale pogajanja v Pan Mun Jomu in da pobijajo vojne ujetnike, zato da bi se ostali izrekli proti repatriaciji. Izjavil je, da podpira sovjetsko resolucijo in da zavrača resolucijo 21 držav.

Po njegovem govoru se je seja odbora odložila na ponedeljek popoldne. Istega dne bo posebni politični odbor začel razpravljati o slabem ravnanju z indijskim prebivalstvom v Južni Afriki.

Glavna skupščina pa bo 10. novembra nadaljevala splošno razpravljanje, ki ga je prekinila pretekli teden.

V krogih indonezijske delegacije se govori, da ta delegacija pripravlja predlog za kompromis med ameriškim in sovjetskim stališčem o Koreji. Baje gre za združitev predloga, ki ga je stavil Višinski, in načrta resolucije 21 držav. Besedilo tega kompromisa bo indonezijska delegacija baje predložila političnemu odboru takoj po ameriških volitvah. V krogih indonezijske delegacije ugotavljajo, da se zdi sedanji trenutek zelo primeren za poravnavo, ker poteka razpravljanje o Koreji «precej zmerno» in ker sta resoluciji, ki sta ju predložili obe strani, sestav-

Kakor smo že poročali je pravni odbor včeraj sprejel jugoslovansko resolucijo, s katero se daje prednost kodifikaciji pravic diplomatskega statusa in imunitete diplomatskih zastopnikov. Proti jugoslovanski resoluciji so glasovali samo delegati sovjetskega bloka.

Ko je odgovarjal na trditve sovjetskega diplomata Višinskega, da je Jugoslavija z zahrbtnimi nameni in iz bojazljivosti postavila to vprašanje na dnevni red pravnega odbora, je vodja jugoslovanske delegacije Veljko Vlahovič poudaril, da SZ s svojim stališčem do jugoslovanske resolucije dokazuje, da se noče odreči kršenju mednarodnih predpisov kot sredstvu napadalne politike proti Jugoslaviji. Veljko Vlahovič je poudaril, da želi jugoslovanska vlada s svojo resolucijo prispevati k normalizaciji svojih odnosov z vzhodno-evropskimi deževami in to v interesu miru v tem delu sveta.

Bojazljivost ni bila nikoli lastnost Jugoslovanov je poudaril Vlahovič. Jugoslovanski narodi so to dokazali tako v vojni kot v borbi proti sovjetskemu napadalnemu pritisku.

Sovjetski delegat je govoril tudi, da je Jugoslavija hlapec ZDA. «Če bi Jugoslavija hotela biti komu hlapec, potem bi ne prišla v spor z ZSSR, temveč bi ji služila», je dejal Vlahovič. «Narodi Jugoslaviji se v zadnji vojni niso borili in dali toliko žrtev, da bi komu hlapčevali, temveč zato, da sami vladajo državi in si sami krojijo svojo usodo».

V odboru za skrbništvo je indijski delegat protestiral proti francoski in portugalski politiki v njihovih posestih v Indiji. Poudaril je, da je potrpljenje indijske vlade sedaj pri kraju, ter je pozval francosko in portugalsko vlado, naj sledita britanskemu zgledu in naj se prilagodita zahtevam sedanje dobe, dokler ne bo prepozno.

Premišljena protijugoslovanska demonstracija bo po beograjskem mnenju proslava v Redipulji

Nota zunanjega ministrstva FLRJ Vatikanu protestira proti vmešavanju papeške nunciature v jugoslovanske notranje zadeve - Vatikan vodi do Jugoslavije sovražno politiko in je često tudi iniciator šovinističnih kampanj

(Od našega dopisnika)

BEOGRAD, 1. — Vesti, ki jih objavlja italijanski in tržaški šovinistični tisk v zvezi s tako imenovano »proslavo zmage«, ki bo v torek v Redipulji, so sprejeli jugoslovanski politični krogi z odkritim nezadovoljstvom in obžalovanjem. Ti krogi poudarjajo, da je očitni cilj teh manifestacij že vnaprej premišljena protijugoslovanska demonstracija tik ob jugoslovanski meji. Očitno je, poudarjajo beograjski politični krogi, da žele italijanski oblastniki s to «proslavo zmage» v Redipulji, ki ji bosta prisostvovala tudi predsednik italijanske republike Einaudi in ministrski predsednik De Gasperi, ki bo tudi govoril, do skrajnosti zaostriti odnose z Jugoslavijo.

Pomočnik jugoslovanskega zunanjega ministra dr. Aleš Bebler je izročil danes odpravniku poslov apostolske nunciature v Beogradu Silviju Oddiju noto, v kateri opozarja jugoslovanska vlada Vatikan, na dejstvo, da se po njegovih navodilih apostolska nunciatura v Beogradu vmešava v notranje zadeve Jugoslavije.

Nota pravi, da so na škofovski konferenci v Zagrebu, ki je bila letos 22. in 23. septembra, prebrali poslanico državnega tajništva sv. stolice, poslane konferenci s posredovanjem nunciature v Beogradu. Ta poslanica, pravi nota, je poudarila zahtevo, naj škofovska konferenca prepove obstoj nekaterih duhovniških združenj v Jugoslaviji. Jugoslovanska vlada v noti ostro protestira proti omenjenemu dejanju sv. stolice in zaradi takega delovanja nekega tujega diplomatskega predstavnika v Jugoslaviji.

«Jugoslovanska vlada želi ob tej priložnosti poudariti, zaključuje nota, da se ni nič spremenilo v njeni pripravljenosti in dobri volji, da se doseže obojestransko zadovoljiva rešitev odnosov s sv. stolico in to na podlagi ustavnih načel, da je cerkev ločena od države, in da je zajamčena svoboda veroizpovedi, kot je bilo to na zadovoljiv način doseženo z vsemi ostalimi cerkvami v Jugoslaviji».

«Borba», «Politika», «Mednarodna Politika» in «Tanjug» poudarjajo v svojih komentarjih, da je nota jugoslovanske vlade Vatikanu nujna posledica sovražnega stališča Vatikana proti Jugoslaviji, tako med narodnoosvobodilno borbo kot tudi po njej. Medtem ko je Vatikan med osvobodilno borbo odkrito pomagal nacifašistom in sovražnikom Jugoslavije, je po vojni nadaljeval s svojo politiko, postavljal na najvišja cerkvena mesta kolaboracioniste, oviral normalne odnose med državo in cerkvijo in bil često iniciator protijugoslovanske šovinistične gonje.

S takšno politiko je Vatikan, poudarjajo novinarski krogi v Beogradu, izzval ne le nezadovoljstvo jugoslovanskih narodov, temveč tudi negodovanje mnogih duhovnikov, ki ne soglašajo z njegovo politiko in ki so začeli ustanavljati svoja stanovska društva. Nevarnost vidi Vatikan v teh društvih v tem, da so si postavila za cilj ustvarjanje lojalnih odnosov med cerkvijo in državo.

Ves jugoslovanski tisk prinaša v svojih komentarjih obširne in konkretne podatke o sovražnem delovanju Vatikana in njegovih emisarjev, nekaterih škofov in drugih višjih cerkvenih dostojanstvenikov in zaključuje, da je Jugoslavija z vsemi cerkvami razen s katoliško uredila svoje odnose, kar najbolje dokazuje, da je za sedanje stanje kriv Vatikan, ki ne želi ureditve teh odnosov.

A. P.

Eden izjavlja da se je zmanjšala nevarnost vojne

LONDON, 1. - Britanski zunanji minister Eden je danes govoril v High Wycombe za konservativnega kandidata pri volitvah, ki bodo v torek za tamkajšnji sedež, kjer je imela pri zadnjih volitvah konservativna stranka večino 1700 glasov.

Eden je med drugim omenil svoje potovanje po Evropi in je izjavil, da je njegov obisk v Avstriji in Jugoslaviji imel namen «spopolniti obrambno črto kot činitelj, ki bo lahko odvrnil od vojne».

«Neumno je, je nadaljeval Eden, koga označiti za netilca vojne, ker je res, da hoče vsakdo mir; edino vprašanje je v tem, kaj se lahko napravi, zato da se mir zajamči». Dodal je, da je mnenja, da se je v zadnjem letu nevarnost vojne zmanjšala, ker se svet zaveda večje enotnosti med zavezniki, in ker moč Zahoda stalno narašča.

Zadnji dnevi volilne kampanje v ZDA

WASHINGTON, 1. — Volilna kampanja v ZDA preživlja zadnje dneve. Z velikimi govori sta oba predsedniška kandidata danes praktično zaključila svoje romanje po Združenih državah, enako tudi predsednik Truman, ki je zelo vneto pomagal pri demokratični kampanji.

Guverner Stevenson je govoril danes v največjem mestu svoje države — v Chicagu. Zborovanja, ki je bilo vestno pripravljeno, se je udeležilo več kot četrt milijona ljudi; pravijo, da je bilo to največje politično zborovanje, kar jih pomnijo v ZDA. Predsednik Truman je govoril v Ohiu, v mestu St. Louis, kjer je tudi leta 1948 zaključil svojo kampanjo. Eisenhower pa je za slovo sporočil javnosti svoj načrt, kako namerava vladati; načrt sestavlja deset točk.

V nedeljo v Ameriki politična delavnost večinoma počiva. V ponedeljek bosta poskušala oba kandidata vplivati na volivce še s pomočjo radia in televizije, v torek pa bodo že spregovorili volivci. Po hrupni volilni kampanji, kot je ZDA zlepa niso videle, bo izvoljen novi predsednik.

LONDON, 1. — Minister za dobave Duncan Sandys je danes v Bridge Oallanu na Škotskem v nekem govoru izjavil, da so bili civilni izdatki znižani za 90 milijonov šterlingov. Ti izdatki se bodo še bolj znižali. Število državnih uradnikov se je zmanjšalo za več ko deset tisoč. Sandys je dalje dejal, da se sicer cene višajo, toda ritem višanja pojenjuje.

PRED AMERIŠKIMI VOLITVAMI

(Od našega ameriškega dopisnika)

CHICAGO, konec oktobra. — Toplo jesensko sonce me je izvabilo na prosto in te vrste pišem v mestnem parku. Skozi lesevje vidim ob glavnem vhodu Meštrovičeva indijska jezdeca. Velikana sta, toda v družbi čikaških nebotičnikov se zdita pritlikavca. Materialistični Čicago je lastnik dveh, oziroma treh mojstrovin našega največjega kiparja. Razen «Indijancev» ima še marmorni kip umetnikove matere, morda najlepše Meštrovičevo delo.

Park je skoraj prazen. Le nepretržne vrste avtomobilov švigajo po cementiranih cestah, ki križajo park v ravnih, dolgih črtah. Ako bi ne slišal zamolklega šuma cestnega prometa in hrušča potniških letal, ki se neprestano pojavljajo nad mestom, bi skoraj ne mogel verjeti, da sem v srcu trimilijonskega mesta.

Ker nameravam pisati o bližnjih ameriških volitvah, ne bom izgubljal časa z opisovanjem krasnega jesenskega vremena, ki se je nepričakovano pojavilo po snežni burji, ki smo jo imeli pred dnevi. Čikaško vreme je nepreračunljivo in v tem oziru je podobno ameriškemu volivcu. S to ugotovitvijo sem končno vendar začel pisati o volitvah.

Ako bo vreme držalo do volitev, bo gotovo vplivalo na udeležbo. Vsekakor se pa računa, da bo od 78 milijonov vpisanih volilnih upravičencev glasovalo letos najmanj 55 milijonov, kakih 5 milijonov več kot v rekordnem letu 1940. Toda še vedno bo ostalo doma kakih 20 milijonov.

Na papirju bi morala zmagati demokratska stranka, ker šteje kakih 5 milijonov več pristašev, kot jih imajo republikanci. Gotovo je, da bodo demokrati dobili več pravih demokratskih nego republikanci pravih republikanskih glasov. Toda ti glasovi ne bodo odločili o izidu volitev. Odločilni bodo glasovi strankarsko neopredeljenih, ki tvorijo kakih 30 odstotkov volivske mase. Zmagala bo stranka, ki bo privlekla zadostno število teh glasov.

S tem je popolnoma pravilno računala republikanska stranka, ko je izbrala generala Eisenhowerja, popularnega Ajka, za svojega predsedniškega kandidata. Zato je stranka žrtvovala «gospoda Republikanca» senatorja Tafta, tipičnega ameriškega politika starega kova, za katerega bi pri volitvah razen republikancev gotovo nihče ne glasoval.

Z generalovo kandidaturo so se možnosti republikancev na zmago brezdvomno izboljšale. Toda tudi ta račun ima svojo slabo stran, ki postaja vedno bolj jasna. Ajkova popularnost gre navzdol, odkar se je moral tesneje povezati z nazadnjaškim Taftom, da je lahko vzpostavil edinstvo v republikanskih vrstah. Zveza Eisenhower-Taft je razočarala milijone generalovih naklonjencev med nestrankarskimi volivci. Glasovati za Eisenhowerja pomeni odslej glasovati tudi za Tafta in njegovo družbo političnih starokopitnežev, ki vidijo zveličanje edino v političnih načelih, ki jih je moderni razvoj že davno pokopal.

Sonce zahaja in postaja hladno. Žive duše ni več v parku. Le dva zajčka me radovedno gledata izpod grmovja. Divji zajci v sredini Čicaga! Ali bi zankarski strokovnjak prijatelj Tone iz Dan debelo gledal ta zanimivi prizor! Toda vrnimo se k politiki.

Demokratski kandidat Stevenson, guverner države Illinois, je nova zvezda v ameriški politiki. Ni se potegoval za predsedniško kandidaturo, ki jo je sprejel šele, ko se je za njega izrekla cela stranka. Njemu ni potrebno celiti ran v svoji stranki in v tem oziru je močnejši od svojega republikanskega nasprotnika. Ne more se pa kosati z njim v popularnosti, ker je malo poznan izven meja svoje domače države, Illinoisa. Tudi njegova volilna taktika je novost v ameriškem političnem življenju. Naslanja se na razum in ne na strasti volivcev. Ne obljublja, česar ne more izpolniti, in ne ogiblje se bridke resnice. Številni njegovi pristaši ne pričakujejo mnogo dobrega od tega novega načina agitacije. Toda Stevenson bo verjetno vztrajal do konca na začrtani poti. Ako dospe do cilja, bo njegova zmaga velika, ker bo pristna in čista.

Eisenhowerjevi glavni aduti so njegova popularnost, nezadovoljstvo z nekimi pojavami v Trumanovi vladi in posebna težnja mnogih Amerikancev po spremembi na krmilu vlade po 20 letih demokratske uprave. V Stevensonovo korist govorijo velike pridobitve demokratske stranke na socialnem področju, splošno blagostanje, ki vlada v deželi, v nasprotju z gospodarsko krizo pod zadnjo republikansko vlado in končno bojazen povprečnega človeka pred spremembami v dobi, ko se mu godi primeroma dobro. Sprememba je podobna skoku v temo, lahko si polomiš noge pri poskusu.

Kakšna bo izid novembrskih volitev, tega danes nihče ne more predvidevati.

Dr. H. S. LASIČ

O podržavljenju rudnikov kositra v Boliviji

WASHINGTON, 1. — Bolivijski poslanik v Washingtonu je včeraj priredil ob priliki podržavljenja bolivijskih rudnikov kositra tiskovno konferenco, na kateri je izjavil, da ne gre za splošni program podržavljenja, pač pa samo «za poizkus eliminiranja nekaterih sil, ki so preprečile sestavo stalne in demokratične vlade v Boliviji». Poslanik je nato omenil, da zakon o podržavljenju predvideva plačilo odškodnine bivšim lastnikom, ter je izrazil upanje, da bo Bolivija lahko sklenila dolgoročno pogodbo za izvažanje kositra.

POPRAVEK

V včerajšnjem poročilu o govoru tov. Beltrama se nam je zaradi telefonskih motenj vrinila neljuba pomota. V drugem odstavku 2. stolpca beri pravilno: «... dnevno prehaja čez demarkacijsko črto nad 6000 (in ne 600) ljudi in nad tisoč motornih vozil».

Vidalijeva enačba antiannessionista = antiitaliano

V duhu vedno odkritejšega bratenja med kominformovskim vodstvom in iredentizmom je Vittorio Vidali dal intervju za «Giornale di Trieste» in list Rina Alessija je ta intervju z velikim veseljem in s precejšnjim poudarkom objavil. Snov bratskega intervjuja? Seveda skupni sovražnik: «titini» in vsi tisti, ki nočejo priključitve Trsta k Italiji.

Ne bomo izgubljali časa z obravnavanjem vsega vezanja otrobov s katerim se Vidali v Alessijevem listu predstavlja iredentistični javnosti. Navedli bomo en sam stavek, ki kaže, kako odkrito si že upa Vidali razglašati svoj iredentizem. Ko govori kominformovski kolovodja o «bodočih namenih titinov», pravi med drugim: «Poskušali bodo delovati kapilarno, tako da bi združili počasi vse elemente, ki bi pripomogli k utrditvi protianeksionistične, torej protiitalijanske fronte». Ali v italijanskem originalu:

«Si tenterà di agire capillarmente, si' da convogliare lentamente tutti gli elementi che possono servire e consolidare un fronte antiannessionista, quindi antiitaliano».

Vidalijevska kominformovska logika je torej odkrila novo enačbo: protianeksionističen — protiitalijanski. Kmalu bo verjetno sledila še logična izpeljava: mi (to je Vidalijev «partito») nismo protiitalijanski, torej tudi ne moremo biti proti priključitvi k Italiji. In v svoji končni obliki: mi (spet Vidalijev «partito») smo za priključitev k Italiji.

DNEVNIK SLOVENCEV V ITALIJI

Danes, nedelja 2. novembra
Verne duše, Zdanila
Sonce vzide ob 6.45 in zatone ob 16.51. Dolžina dneva 10.05. Luna vzide ob 16.39 in zatone ob 7.28.
Jutri, ponedeljek 3. novembra
Just, Bogomil

Občinske volitve

7 dni

Goriška prefektura je te dni uradno sporočila, da bodo 14. decembra upravne volitve v 14 občinah v goriški pokrajini, med katerimi je tudi občina Gorica. S to izjavo so padla v vodo ugibanja, da bodo upravne volitve šele prihodnje leto.

Ceprav se volilna kampanja še ni pričela, so vendarle znane nekatere podrobnosti. Tako bodo pri prihodnjih volitvah nastopili s svojo kandidatno listo tudi ezuli, medtem ko ni pričakovati udeležbe «Sante Gorizie» in neodvisnih. Slednji se bodo verjetno spojili s krščansko demokracijo, ker jim je dosedanji njihov predstavnik v občinskem odboru samozvani profesor Di Gianantonio nujno potreben pri nadaljnjem podžiganju protislovenske mržnje, pri čemer je odbornik Di Gianantonio v pravkar razpuščenem občinskem odboru «častno» opravljal svojo umazano roboto.

Razpust občinskega sveta

V začetku tega tedna je župan dr. Bernardis še enkrat poklical občinske svetovalce in odbornike na grad, da uradno zaključijo štiriletno upravno dobo. Ob tej priliki je zopet privrelo na dan najbrutalnejše protislovensko sovraštvo nekaterih občinskih svetovalcev in odbornikov, tako da lahko samo podkrepimo besede svetovalca tov. Pavlina, sovraštvo, ki se je pričelo v občinskem svetu vzporedno z njegovim rojstvom in neprestano trajalo do tega tedna v pričakovanju, da nastopi novo epopejo v novoizvoljenem občinskem svetu.

Slovensko ljudstvo zlasti ne bo nikoli pozabilo nekulturnih besed odbornika Di Gianantonia, ki je žalil slovenske svetovalce na način, ki ne pristaja izobraženemu človeku.

Dan žrtev

Kot vsako leto se je tudi letos slovensko ljudstvo v zamejstvu na svečan način oddolžilo spominu najdražjih sinov in hčera, ki so v narodnoosvobodilni borbi padli za njegove pravice. Počastilo je padle borce z okrasitvijo in ureditvijo grobov na mirenskem pokopališču ter s položitvijo venca na spomenik v Pevmi in v drugih slovenskih vaseh; kajti kot je bila Slovenija vsa v uporu, tako je tudi sleherni njen kotiček poškropljen s plemenito krvjo njenih sinov.

Solvay v krizi

Zaradi neprijetnih vesti, da nameravajo poleg znižanega delovnega časa celo ukiniti obratovanje kemične tovarne Solvay v Tržiču, je notranja komisija izbrala na svoji seji delegacijo, ki je odšla k tržiškemu županu, naj posreduje v sedanjem položaju. Nadalje je izrazila mnenje, da bi vzpostavili stike z generalnim tajnikom sindikata delavcev kemične stroke in seznanila ostale notranje komisije goriških podjetij ter posamezne sindikate s stalnim slabšanjem položaja delavcev v tovarni Solvay.

OB OBISKU PREDSEDNIKA REPUBLIKE IN VLADE V REDIPULJI

Tudi goriški Slovenci zahtevajo spoštovanje določb mirovne pogodbe

Visoka oblastnika naj poskrbita, da se neha zatiranje Slovencev, ki se nočejo odreči enakopravnosti

GORICA, 1. — Povojna Italija še ni nikoli pokazala tolikega zanimanja za njene vzhodne predele, kot ga bo pokazala ravno prihodnje dni z De Gasperijevim in Einaudijevim prihodom v Redipulju, kjer bodo še enkrat slavili zmago italijanskega orožja v prvi svetovni vojni. Pravzaprav ne gre samo za slavljenje imperialističnih podvigov dokaj neslavnega vojevanja italijanskega vojaštva v prvi svetovni vojni. Gre za nekaj več.

Gre za to, da živimo v posebnih okoliščinah mednarodnih odnosov med Italijo in Jugoslavijo odnosov, ki so pogojeni v obstoječih sporih zaradi vrste nerešenih vprašanj, med katerimi imajo na italijanski strani naravnost blazne ozemeljske zahteve po slovenskih krajih, kot je Tržaško ozemlje.

Slovenci v Italiji gledamo na prihod italijanskega ministrskega predsednika in predsednika italijanske republike s stališča italijanskega državljana, ki od države in oblasti pričakuje tisto, kar mu je bilo obljubljeno, ko je sprejel italijansko državljanstvo. Pričakuje jasne besede avtoritet državnega formata, kot sta Einaudi in Alcide De Gasperi, kdaj bo za Slovence v Italiji nastopil čas, ko bodo spoznali, da spoštujejo italijansko ustavo predvsem tisti, ki so ji kumovali, da spoštujejo mirovno pogodbo predvsem tisti, ki so jo podpisali, da se držijo konvencije o človečanskih pravicah predvsem italijanski vodilni ljudje in da prepoved izvajanja genocida na področju italijanske republike ni samo kos papirja.

Vse to lahko toliko bolj upravičeno zahtevamo, ker bomo doživeli sprejem, kakršnega ni mogoče dočakati vsak dan. Taki prihodi so redki in kadar so, tedaj jih poleg svečanih sprejemov dičijo tudi razne vesti, kot na primer izglasovanje sklepa o dodelitvi 150 milijonov lir za popravilo redipuljskega pokopališča, od katerih jih bosta dobršen del pojedla neposredno priprava in potek «dneva zmage».

Slovenci v Italiji bi bili veliko bolj zadovoljni, če bi prihod tako uglednih ljudi napovedali na način, ki je cenejši in za nas pravičnejši. Veselili bi se, ko bi nam rekli: «Slovenci. De Gasperi vam prinaša narodno enakopravnost v javnem in zasebnem življenju, jezikovno enakopravnost, slovenske šole v Benečiji uzakonitev slovenskega šolstva itd.».

Kajti navada je, da taki politiki kot De Gasperi, prihajajo med ljudstvo z besedami: «Dragi volivci, zgradili vam bomo cesto!»

Toda kar ima človek v Italiji za neko konvencionalnost, ki sama po sebi ni nič boljša od ničle, ni nujno, da mora ta konvencionalnost veljati tudi za nas Slovence. Do nas so italijanski politiki bili vedno gluhi. Sploh nas nočejo priznati. Zato se ne čudite, da so beneški Slovenci ob De Gasperijevem obisku v Čedadu stopili pred njega s transparenti, pisanimi v slovenskem jeziku, na katerih so bile napisane njihove zahteve.

Ali naj goriški Slovenci ponovimo beneški dogodek v Redipulji?

Spoštovani predsednik italijanske republike in predsednik ministrskega sveta, spreglejta svoje nekulturno ravnanje do naše manjšine, ki daje zaslombo še bolj nekulturnemu in necivilizirranemu ravnanju nižjih upravnih ljudi z nami, in nam priznajta enake pravice, ki jih imajo Italijani v coni B in Jugoslaviji. Njim so «balkanski barbari» dali šole vseh vrst v italijanskem jeziku, gledališče, italijanski dnevnik, popolno enakopravnost in še toliko drugih stvari, o katerih ste gotovo obveščeni.

Samo to nam priznajta ob vajinem prihodu, pa bomo prepričani, da je demokristjanska vlada boljša od fašistične.

Boje se prebujenja beneških Slovencev in kličejo na pomoč celo Lego Nazionale

Videmski fašistični list priznava, da bo naloga te ustanove zavreti krepitev narodne zavesti beneškega ljudstva

Fašistični tisk že dalj časa naziva zavedne beneške Slovence šovinisteSovinizem pa je seveda največja spaka in nima nič opraviti z narodnim čustvom. Sovinizem, ki ga večkrat oblačijo v plašč domovinske ljubezni, pripravlja nove vojne. Seveda se nas to obrekovanj resničnih šovinistov prav nič ne prime. Toda pokazati hočemo, kje je resnično leglo šovinizma.

To nam potrjuje sam «Messaggero Veneto», ki je napisal članek: «Simbol iredentizma — Obnovitev odseka Lega Nazionale». Članek bomo je na kratko povzeli:

«Lega Nazionale, ustanova najbolj čistega iredentizma, je obnovila svojo borbo, da ohrani žive in tvorne vse tradicije, jezik in kulturo vsepovsod, kjer jih skušajo zadušiti. Po svojih izročilih se tudi sedaj Lega upira napadalnosti proti nacionalnih sil, kakor se je že v preteklosti upirala Nemcem in Slovanom. Sedaj ko so nam iztrgali toliko «italianissimih» zemelj, sedaj ko tudi v bližnjih dolinah Nadiže grozi nevarna in ponižujoča infiltracija, se Lega Nazionale zopet postavlja v bran, da, odbije pritisk in da bo zopet zablestela domovinska ljubezen. V Vidmu so prav te dni obnovili odsek Lege in pripravili spored manifestacij, ki jih bodo prav gotovo podprle oblasti in meščanstvo. Prepričani smo, da bo s pomočjo vseh Lega lahko opravljala svoje naloge».

To nam najbolje dokazuje, kje je doma šovinizem. Ljudje, ki poznajo «Messaggero Veneto», so že zdavnaj vedeli, da se za njegovimi patriotskimi frazami skriva fašizem. Ustanovitev odseka Lege Nazionale v Vidmu pa tudi pomeni, da so potrebna večja sredstva, da bodo lahko vsaj poskusili zavreti (saj zadušiti ga ne morejo) razvoj nacionalnega čustva prebivalcev Terske in Nadiške doline. Čeprav šovinisti vedno govorijo, da so v Beneški Sloveniji zavedni Slovenci samo maloštevilni podpihovalci in ljudje brez ugleda, ki jih prebivalstvo prezira, dobro vedo, da se nacionalna zavest beneških Slovencev vedno bolj krepi. Zato tudi ne piše več «Messaggero», da je treba ustanoviti Lego v Vidmu, da bi pomagali «tržaškim bratom». Sovinisti se bojijo, pr bujenja nacionalne zavesti v Beneški Sloveniji in prav zato so ustanovili najprej odsek Lege v Čedadu, kasneje pa v Vidmu.

Omenjeni list govori o nevarnosti infiltracij. V Beneški Sloveniji ni nobene nevarnosti slovenskih infiltracij, saj je prebivalstvo strnjeno slovensko. Infiltracije so res, toda z italijanske strani. K nam namreč naseljujejo ljudi iz južnih dežel: karabinjerje, policaje, financarje itd.

List pa potvarja tudi zgodovino in pozabi povedati, da je šla Italija v prvo svetovno vojno ravno zaradi tistega vzdušja, ki so ga ustvarile Lega Nazionale in njej podobne ustanove. Pri tem dodaja, da se morajo slovanski narodi bivše Avstro-Ogrske zahvaliti za svojo osvoboditev vstopu Italije v vojno. Resnica pa je, da je italijanska udeležba v vojni pomenila zasužnjenje stotisočev Slovencev in Hrvatov v bivši Julijski krajini. Dobro vemo, kaj menijo s tem, da hočejo preprečiti slovenske «infiltracije». To pomeni, da se bo iredentizem še bolj razdivjal in da bodo mogoče privlekli na dan zopet nasilje trikoloristov, ki so jih sicer uradno razorožili, ki pa so dejansko še vedno pripravljeni in za sedaj počivajo. Lahko se bo torej zgodilo, da bomo zopet doživljali nasilje teh tolp, toda z nasiljem se ne more v zgodovini doseči nič trajnega. Zato tudi ne bodo mogli zavreti razvoja nacionalne zavesti med beneškimi Slovenci, ki bodo končno morali doseči svoje pravice.

Natečaj za državne službe

V Uradnem listu od 25. sept. 1952 je zakladno ministrstvo z ministrskim odlokom od dne 22. avgusta 1952 napovedalo izpitni natečaj za pet službenih mest pomočnika prvega tehnika za poskušnjo pri skupini B tehničnega osebja državne kovnice.

Prošnje za omenjeni natečaj je treba predložiti do 24. novembra t. l.

Nerodna padca

GORICA, 1. — Ko se je včeraj popoldne 50-letni Anton Morelli iz Svetogorske ulice 99 vračal iz mesta domov, je v bližini pokritega trga nerodno padel. Mimoidoči so ponesrečencu nemudoma pritekli napomoč in poklicali nato rešilni avto Zelenega križa, ki je Morellija pripeljal v mestno bolnico Brigata Pavia, kjer so zdravniki po pregledu ugotovili, da si je pri padcu zlomil desno ključnico. Pridržali so ga v bolnici, kjer se bo moral zdraviti približno 30 dni, če ne nastanejo kakšne hujše komplikacije.

V isto bolnico so malo nato pripeljali 69-letnega Henrika Mazzolija, ki biva na sedežu podpornega društva ECA, ki se je tudi ponesrečil na cesti. Ker si je pri padcu zlomil desno nogo, so ga sprejeli na ortopedskem oddelku za dobo 40 dni.

ROJSTVA, SMRTI IN POROKE

GORICA, 1. — V goriški mestni občini je bilo od dne 27. do 31. oktobra t. l. 6 rojstev 9 primerov smrti, 5 vknjiženih porok in 8 porok.

Rojstva. Obersnel Renato, Simonetti Flavij, Andriolo Ileana, Clappis Renata, Chiozza Alojz Giglio Klavdij.

Smrti: 69-letna gospodinja Bressan vd. Bressan Angela 75-letni poštni uradnik Cargnel Anton, 60-letni kmetovalec Bressan Ivan, 76-letni trgovec Soldati Pavel, 50-letna gospodinja Zenarolla por. Moratti Lucija, 42-letna učiteljica Cotič Bernarda, 60-letna gospodinja Pavanello por. Di Lenardo Germana Marija, 89-letni urar Fonda Amerigo, 85-letna gospodinja Tortul vd. Braida Evfemija.

Vknjižene poroke: Barbarino Anton in Di Lenardo Ema, Russian Licij in Buttignon Ana Marija, elektricist Klede Erminij in gospodinja Recanatini Vitalijana, brivec D'Aquarica Marjan in tkalka Anglana Lucijana, orožnik D'Agostino Dominik in gospodinja Trentadue Ana.

Poroke: državni uradnik Terpin Armando in zasebnica Cuk Eleonora, mizar Trpin Stanislav in gospodinja Marega Marija, mehanik Ronutti Sergej in delavka Antonaci Ermanda mehanik Marini Franc in uradnica Bressan Ana Karolina kmetovalec Zian Henrik in tkalna delavka Zorzin Marija Alojzija, šofer Serra Anton in gospodinja Sosol Rafaela, mehanik Frandoli Livij in tkalka Visintin Jakobina šofer Delpin Albert in gospodinja Puia Dolores.

KINO

VERDI. 14.30: «Damski frizer», Fernandel.

VITTORIA. 15: «Robin Hood in tovariši iz hoste», in W. Disneyjev barvni film «Veseli trio».

CENTRALE. 15: «Rdeče srajce», A. Magnani in R. Vallone.

MODERNO. 15: «Junaški ničvredneži», J. Hall in A. Jergens.

STANDREZ. 18.15 in 20.30: «Zdravnik in dekle», G. Ford in G. de Haven.

KRATKE VESTI iz beneških vasi

Muzec

Nad izvirom Tera na pobočju Muzcev je večje število planin. V te planine gonijo poleti pastirji živino na pašo. Svoj čas so bile planine polne živine, da se je povsod razlegalo zvonjenje kravjih zvoncev. Živine pa ne gonijo vedno ob istem času na planine in vsak kmet jo žene, ko se mu zdi to najbolj primerno. Predvsem je seveda to odvisno od tega, koliko sena pridelajo v dolini in koliko paše je na planini. Če je paša bogata, tedaj seveda ženejo živino na planino bolj zgodaj. V glavnem gonijo na te planine jalovo živino in le če je dovolj mlečnih krav, ženejo tudi krave ter sirijo kar na planini. S planin pa se vračajo prav te dni pred vsemi sveti, kajti stara izročila zahtevajo, da se ob tem prazniku zbere v dolini vsa družina. Tako se ta dan zberejo zato, da lahko naslednji dan počastijo svoje pokojne, ki so bili nekoč del družine in ki sedaj počivajo globoko pod zemljo. Letos pa se kmetje niso držali tega izročila in so prišli prej s planin. K temu sta jih prisilila prezgodnji mraz in dolgo deževje. Le malo družin je vztrajalo v planinah z junicami, da so prihranili nekaj krme.

Čedad

Včeraj, 1. novembra, ni bilo običajnega sobotnega sejma in trgovine so zaprli ob 13. uri. Danes in 4. novembra bodo vse trgovine zaprte, razen pekarn in trgovin s sadjem in zelenjavo, ki se bodo ravnale po prazniškem urniku.

Sovodnje

Na neki nedavni seji občinskega sveta so se končno odločili, da bodo nekaj storili glede spomenika padlih. Pri tem niso dali prav niti tistim, ki so hoteli obnoviti stari spomenik v Sovodnjah, niti tistim, ki so hoteli prenesti spomenik v hrib v Cepletišče. Sklenili so, da bodo spomenik prenesli na onstran mosta, ki gre čez potok Aborna, kjer je križišče vseh občinskih cest. Tako lahko vidijo spomenik tudi tisti ljudje, ki pridejo iz Perovnice in Cepletišč. Sicer pa ne razumemo, zakaj so ta spomenik sploh premestili, saj bi ga lahko obnovili in pustili na trgu pred županstvom v Sovodnjah. Znano je namreč, da so naši trgi zelo revni in čemu ne bi jih malo olepšali s kakim spomenikom.

Ter

Preteklo nedeljo so praznovali v Teru «šagro». Ob tej priliki prihaja k nam vedno mnogo ljudi.

V Terski dolini je položaj vasi sicer precej čuden. Občina se imenuje po vasi Brdo. Županstvo pa je v Njivicah, prav tako poštni urad; največja vas te občine pa je ravno Ter. Prazniki te vasi so tudi glavni prazniki doline. V naši vasi praznujemo dve letni «šagri», ob sv. Jožefu spomladi in v oktobru ob Mariji božje milosti, ki pomeni začetek zime. Letos je bilo ta dan res zimsko vreme.

Podbonesec

Kakor drugod po Beneški Sloveniji je tudi v naši občini slabo vreme povzročilo precej škode. Pri nas je neurje največ škodovalo mostu. Ta most veže našo vas, ki je sedež občine, z zaselki onstran Nadiže. Nadiža je seveda narastla in podporni steber se je nekoliko pogreznil, zaradi česar se je tudi most znižal za kakih 20 cm. Zato je zelo nevaren promet za avtomobile in vozove. Most bo seveda težko popraviti, zlasti ker bo vedno več deževja. Zato bi bila najboljša rešitev, da končno dogradijo most pri Logu, pri katerem so opravili vsaj že devet desetin del. S tem bi prihranili druge stroške, hkrati pa bi končali delo, ki so ga že začeli pred dolgim časom.

Natečaj za občinske zdravnike

GORICA, 1. — Z odlokom od dne 6. 6. 1952, ki je bil objavljen v zadnjem Uradnem listu, je napovedan natečaj za 30 službenih mest za občinske zdravnike. Natečajniki morajo imeti diplomo medicinske fakultete. Prošnje je vložiti na prefekturo prositeljeve pristojnosti do 20. decembra t. l.

Za podrobnejše informacije naj se interesenti obrnejo na goriško prefekturo (Ufficio gabinetto).

Optantom ne dajo državljanstva da ne bi volili pri občinskih volitvah

Volivci naj izpolnijo vse formalnosti, da jim potem ne bodo delali sitnosti!

GORICA, 1. — Kot smo že pisali, je prefektura sporočila uradno vest, da bodo občinske volitve v goriški občini 14. decembra.

Slovenski volivci imajo s tem v zvezi številne dolžnosti, ki jih morajo neizogibno izpolniti, ker tako zahteva slovenska narodna čast. Najprej morajo vsi tisti, ki so v zadnjem času pridobili volilno pravico, vložiti na županstvo prošnjo za vpis v volilni imenik. To je treba napraviti najkasneje do 15. novembra.

Glede splošne volilne pravice moramo povedati sledeče: volilno pravico ima vsak meščan moškega in ženskega spola, ki je vpisah v seznam stalnega prebivalstva, to je, ki ima stalno bivališča (rezidenco) in ki je dopolnil 21. let. Volilno pravico imajo tudi tiste osebe, ki bodo postale polnoletne šele 30. aprila prihodnjega leta. Predvsem morajo te osebe vložiti na županstvo prošnjo za vpis v volilni imenik, ker predobro poznamo ravnanje županstva, kadar je treba priznati kakemu Slovencu najosnovnejše pravice.

Pravočasna ureditev najosnovnejših formalnosti slehernega slovenskega volivca je potrebna za sedanje upravne volitve kakor tudi za prihodnje državnozborske volitve.

Ko smo že pri volilni pravici in vpisovanju slovenskih ljudi v volilne imenike, moramo povedati še nekatere misli glede volilne pravice številnih optantov.

Med goriško javnostjo kroži zelo verjetne, sicer pa uradno nepotrjene vesti, da goriška prefektura zavlačuje z izdajanjem italijanskega državljanstva optantom, ker noče, da bi število slovenskih glasov od prejšnjih volitev do sedanjih naraslo. Vodilni italijanski ljudje na Goriškem menijo, da bi porast števila slovenskih volivcev katerega koli političnega prepričanja utegnil razdražiti razrahljane živce šovinistično vzgojenih ljudi v rimski centrali in da bi to utegnilo pripomoči do tako imenovane «slavade di testa». Zato odlagajo s priznanjem državljanstva in bodo verjetno odlašali do državnih volitev prihodnjega leta.

Pripominjamo, da je tako ravnanje skrajno protizakonito. V videmski pokrajini so oblasti razdale že večji del optacij. Razdal so jih zato, ker se tamkaj ni bati volitev vitalnih rezultatov, ki bi metali senco na «italijanstvo Beneške Slovenije».

Zato toliko bolj upravičeno zahtevamo, da oblasti ne smejo pristransko pomagati določenim političnim skupinam in se igrati z življenjskimi interesi določenega števila ljudi samo zato, ker so Slovenci.

Zanemarjanje kamnolomov v vsej Beneški Sloveniji

Nekoč so pomenili kamnolomi važen gospodarski vir za te kraje, sedaj pa je ta dejavnost skoraj zaspala

Znano je, da so gospodarski viri Beneške Slovenije le bolj skopi. Predvsem pa primanjkuje dobre volje, da bi vsaj te skope vire izkoristili. Razna dela, ki so zaposlovala številne naše delavce, so sedaj samo še spomin. Nekoč so bili pri nas številni kamnolomi, ki so nam prinašali precejšnje dohodke; in kdor je bil kamnosek, je lahko našel zaposlitev. Sedaj pa je položaj na tem področju zelo slab. Le tu pa tam se zdi, da se bo kaj popravilo. Če gre človek iz Klenje v Bjarč, lahko po nekaj minutah poti opazi kamnolom, kjer je postavljenih tudi nekaj lop, v katerih delajo kamnoseki. Nekoč je bilo tu zelo mnogo dela. Delali so stopnice, korita, podboje itd. Poleg kamnosekov so imeli mnogo dela tudi vozniki in so ves čas prihajali in odhajali vozovi. Žalostno je danes gledati, kako je vse to življenje izumrlo in kako je tam samo še nekaj delavcev. Na vsem našem področju jih je morda kakih dvanajst.

Vzroka za pojemanje dela sta dva: 1. majhna uporaba obdelanega kamna in 2. gospodarsko breme, ki ga predstavljajo vajenci za delodajalca. Kar se prvega vzroka tiče, lahko gojimo nekoliko upanja, saj so sedaj zopet začeli uporabljati pri gradnji nekaj več kamna, seveda slabše vrste, ki ne zahteva mnogo obdelave. To pa pomeni več količinskega dela in manj kakovostnega. Seveda se bo moralo kamnoseštvo tudi modernizirati in mehanizirati, hkrati pa si bi morali nabaviti tudi več kamionov, za kar pa bi bila potrebna zadružna dejavnost. Vse to je seveda še stvar prihodnosti, toda danes bi lahko ustanovili vsaj nova delovna središča, v katerih bi se mladinci priučili te obrti, ko že razni podjetniki pravijo, da jih ne morejo najemati zaradi prevelikega bremena.

V naših dolinah je mnogokje dovolj lepega kamna in mladincev z dobro voljo tudi ne primanjkuje. Zato bi bilo prav načeti to vprašanje in ga tudi zadovoljivo rešiti. Zlasti prebivalstvo Klenje se za to zavzema.

Poslovanje trgovin 3. in 4. novembra

GORICA, 1. — Ker je predvidevati, da bo prišlo 4. novembra v naše mesto mnogo tujcev, je goriški kvestor odredil, da bodo dne 3. in 4. novembra vsi javni obrati v vseh občinah goriške pokrajine poslovali do poljubne ure. Prefektura pa je v tej zvezi odredila, da bodo 4. t. m. tudi vse ostale trgovine lahko poslovale ves dan. Delo trgovskih uslužbencev za ta dan bodo morali delodajalci plačati kot izredno praznično delo.

V ponedeljek 3. nov. bodo vse trgovine poslovale kot po navadi. Mesnice bodo odprte od 16. do 20. ure.

Premeščanje britanskih čet

Jutri bo priplula iz Srednjega vzhoda v Trst britanska vojaška ladja «Empire Ken». Pripeljala bo 800 vojakov, ki bodo demobilizirani in repatriirani. Po izkrcanju bodo z vlakom nadaljevali vožnjo v Veliko Britanijo.

Ladja «Empire Ken» bo v torek odplula iz Trsta proti Srednjemu vzhodu z okrepitvami iz Anglije.

Urnik trgovin v ponedeljek in torek

Jutri bodo odprte samo trgovine z jestvinami, in sicer od 8. do 14 ure. Mesnice bodo odprte od 6. do 11. ure, slaščičarne od 8. do 21.30, cvetličarne pa od 8. do 20. ure.

V torek bodo zaprte vse trgovine, z izjemo pekarn in mlekarn, ki bodo odprte od 7. do 12. ure, cvetličarne od 8. do 13. ure in slaščičarne od 8. do 21.30.

Vozni red avtobusov

V veljavo je stopil nov vozni red avtobusov na progi Moš-no vecchio - Čedad - Videm. Odhod iz Molino vecchio za Čedad je ob 6.30 in 14 (ob praznikih ob 13). Odhod iz Vidma za Čedad ob 12.15 in 18.35 (tudi ob praznikih) ter iz Čedada v Molino vecchio ob 13 in 19.10 (tudi ob praznikih).

OD VČERAJ JE ODPRTA
NOVA GOSTILNA na AVTOCESTI
blizu SESLJANA
Lastnik: Peric Vladimir

ADRIA EXPRES
ADEX IZLETI
16. NOVEMBRA 1952 IZLET V
Škocijan
Vpisovanje do 7. novembra t. l.
22. IN 23. NOVEMBRA IZLETI V
Tolmin
Kobarid
Bovec
Ilirsko Bistrico
Šent Peter na Krasu (Pivka)
Rovinj in na
Reko (Opatija)
Vpisovanje do 8. novembra pri «Adria-Express», Ul. Fabio Severo 5-b - tel. 29243.

IZ TRŽAŠKEGA DNEVNIKA

POSLEDICE NA RIM NAVEZANE GOSPODARSKE POLITIKE

Na poti k likvidaciji ladjedelnice Sv. Roka?

Velika zaskrbljenost med delavci. Uradniki bodo premeščeni v ladjedelnico Sv. Marka. Ladjedelnica Sv. Roka najbolj zapostavljena

Vse tržaške ladjedelnice preživljajo v povojni dobi hudo krizo. Le v redkih primerih se je dejansko delo ali zaposlenost ladjedelnic povzpela nad šestdeset in sedemdeset odstotkov nad njihovo zmogljivostjo. V vzroke te stalne krize se sedaj ne bomo spuščali, ker bi to bilo le ponavljanje tega, kar je znano že vsakomur. Ladjedelnica Sv. Roka v Miljah pa je v naitežjih razmerah. Znano je namreč, da je prepuščeno ladjedelnici Sv. Roka le najslabše delo, in sicer samo rušenje starih ali potopljenih ladij ali v najboljšem primeru popravila manjših ladij. Vse do pred kratkim je bila ladjedelnica zaposlena izključno s takim delom, tako da je prišlo med delavstvom ladjedelnice do močnega odpora ter protestov in je zato dodelilo vodstvo CRDA v zadnjem času tudi tej ladjedelnici gradnjo ene nove ladje. Gre za tisočtonsko ladjo, ki je sedaj v gradnji, vendar bodo v ladjedelnici Sv. Roka zgradili samo trup dočim bo vse ostalo delo dokončala ladjedelnica Sv. Marka.

Povsem razumljivo je zato dejstvo, da vlada med delavstvom te ladjedelnice nerazpoloženje ter stalna zaskrbljenost, kajti oni stalno opažajo zapostavljenost svojega podjetja. Da se je ta zaskrbljenost še povečala, je pripomogla tudi odpustitev 38 delavcev, ki so bili odpuščeni pred dvema dnevoma. Gre tu za one delavce, ki so prekoračili oseminšestdeset let in so bili zato upokojeni z mizerno pokojnino šest do osem tisoč lir na mesec.

Najtežji udarec za delavce ladjedelnice Sv. Roka pa je bila vest, da bodo premeščeni v Trst v ladjedelnico Sv. Marka vsi uradniki miljske ladjedelnice. Že lansko leto se je razširila vest, da bodo del uslužbencev ladjedelnice Sv. Roka premestili v tržaško ladjedelnico Sv. Marka. Ta vest je že tedaj vzbudila veliko ogorčenje ter proteste v vseh večjih industrijskih obratih, kajti vsakomur je bilo jasno, da se za tem ukrepom krijejo povsem drugi in mnogo resnejši nameni, kakor pa navadna premestitev delovne sile iz enega podjetja v drugo. Nekaj povsem enakega je tudi ta novi načrt. Dočim je lanski načrt predvideval premestitev delavcev, predvideva sedanji načrt premestitev uradnikov. Če je morda hotelo vodstvo ladjedelnice začeti z uradniki, ki jih je manj in so bolj popustljivi od delavcev, ne vemo, gotovo pa je, da je to prvi korak k postopni likvidaciji podjetja.

Da je to tako, nam najbolj dokazuje dejstvo, da se že sedaj širijo med delavci v ladjedelnici govorice, katerim sicer ne ve nihče izvora, pač pa ga lahko prav vsakdo zasluti. Videti je da bodo ladjedelnico spremenili le v nekako ropotarnico, kar je do neke mere že sedaj ter da bodo premestili v tržaško ladjedelnico Sv. Marka približno polovico delavstva te ladjedelnice.

Da je to pot v likvidacijo podjetja, je vsakomur jasno. Ladjedelnica, ki zaposluje okoli osem sto delavcev in ni v vsej povojni dobi dobila, razen one tisočtonske ladje, ki smo jo že omenili, niti enega poštenega naročila in se je ves čas ukvarjala s samim razstavljanjem ali kvečjemu popravljanjem starih ladij in to v času, ko so ostale tržaške ladjedelnice izkoriščale ugodnosti Marshallovega načrta, je gotovo obsojena na pogin.

Sedaj ima ladjedelnica Sv. Roka še nekaj dela, ker ima v gradnji že prej omenjeno tisočtonsko ladjo ter tri ladje v popravilu, toda vse to ji ne daje nikakega zagotovila za daljšo dobo in je zato zaskrbljenost v ladjedelnici povsem razumljiva. To prihaja še bolj do izraza, če vemo, da ima tudi tržaška ladjedelnica Sv. Marka le malo naročil.

Da je obstoj tržaškega ladjedelništva zelo kritičen nam dokazuje tudi dejstvo, da skušajo celo tržaški, Rimu zvesti krogi, ki so sokrivi vsemu temu stanju, posredovati v prid tržaškim ladjedelnicam. Vse njihovo dosedanje delo pa nam je dokaz, da je to le nekaka igra, kajti prav ti krogi, ki so s svojim vezanjem tržaškega gospodarstva na Rim privedli naše gospodarstvo ter z njim tudi ladjedelništvo v te razmere, prav gotovo nimajo resnega namena reševati ga sedaj, ko je že marsikaj zavoženega.

Če se povrnemo k ladjedelnici Sv. Roka, moramo priznati, da je prav ta ladjedelnica bila v vsej povojni dobi najbolj zapostavljena ter da je prav gotovo prva ter največja žrtev te gospodarske politike.

RADIO
POSTREŽBA TOČNA
POPRAVILA VSEH VRST RADIOSPREJEMNIKOV
STANKO VODOPIVEC
DOLINA 63
CENE ZMERNE

Vsem sorodnikom, prijateljem in znancem naznanjamo žalostno vest, da nas je za vedno zapustila naša draga

Ivana Stefančič vd. Sedmak

Pogreb drage pokojnice bo jutri 3. t. m. ob 16.30 Sv. Križu pri Trstu.

Zalujoče hčere, brat in sestre, svaki, vnuki in ostalo sorodstvo.

Sv. Križ, 1. novembra 1952.

SPORTNE VESTI

Košarkarsko prvenstvo GORIZIANA - BORLETTI

Košarkarsko prvenstvo je v polnem teku. Goriziana bo danes sprejela na domačem igrišču večletnega državnega prvaka Borlettija. To je moštvo, ki ima v svoji sredi dobro polovico državnih reprezentantov. V nedeljo bo prisoten na tekmi tudi zvezni komisar, ki bo izbral elemente za državno enajstorico, seveda iz vrst Borlettija. O izidu tekme nimajo Goričani dosti upanja, saj je že vnaprej gotovo, da bodo gostje visoko zmagali in da bi bil pravi čudež, kot je bil čudež že v prvi tekmi, še bi domačini premagali moštvo Varese. Gostje so sedaj na vrhu lestvice s štirimi točkami in so v dveh tekmah zabili kar 129 košev; vsakdo si lahko predstavlja, koliko jih bodo dobili danes po grbi naši igralci. Goričani, ki so v nedeljo podlegli močni rimski ekipi v Rimu, se ves ta teden mrzlično pripravljajo na to najzanimivejšo tekmo sezone v Gorici in moštvo bo nastopilo v kompletni postavi s Punterijem vred, ki je bil v Rimu odsoten, kar je morda vzrok tamkajšnjega poraza.

Uprava Goriziane je dala v zadnjem tednu zgraditi na igrišču tudi malo tribuno, ki bo lahko sprejela gotovo veliko število ljubiteljev športa, ki bodo prišli gledat tekmo iz Gorice, iz Gradiške in tudi iz Trsta. V sedanji lestvici imajo po štiri točke Borletti, Virtus in Gira, Goriziana pa ima dve točki. Želimo Goričanom čimveč uspeha v današnji tekmi Začetek bo ob 11. uri, na igrišču poleg Telovadnega trga.

Na stadionu: Pro Gorizia - Saici

V nasprotju s športnim mrtvilom, ki je bilo preteklo nedeljo v Gorici, je današnja nedelja polna zanimivih športnih tekmovanj. Poleg zanimive košarkarske tekme bodo tudi ljubitelji nogometa prišli danes na svoj račun, ker bodo po dolgem času lahko spet prisostvovali igri svoje enajstorice Pro Gorizie. Na občinskem stadionu se bodo Goričani drugič v letošnjem prvenstvu pokazali svojim navijačem. Pro Gorizia je namreč do sedaj igrala samo eno tekmo doma, tri pa zunaj in ima kar pet točk v lestvici.

To je vsekakor hvale vredno, če pomislimo, da so igralci Pro Gorizie po večini mladi in komaj dobra dva meseca skupaj. Današnji gost bo močno moštvo iz Torviscose, ki je lani skupno s Pro Gorizio igralo v prvenstvu Serie C, letos pa zlezlo nazaj v prvenstvo četrte serije. Trener Vale bo postavil na igrišče isto moštvo, ki je pred dvemi nedeljami uspešno remiziralo v Tržiču proti tamkajšnji močni enajstorici. Upajmo, da bo srečа mila Goričanom, a ne samo srečа, saj bodo brez dvoma pokazali, kaj zmorejo. SAICI je sedaj na drugem mestu s šestimi točkami, Pro Gorizia pa na šestem mestu s petimi točkami.

Če bo Pro Gorizia zmagala, se bo prav gotovo uvrstila v vodstvo lestvice, če ne pa...

Tekma se bo začela ob 14.30 uri.

Vozni red avtobusov za vse svete

Avtoprevozno podjetje Ribi iz Gorice sporoča, da bodo mestni avtobusi in avtobusi na drugih progah danes 2. novembra vozili po prazničnem urniku. Danes 2. novembra bo avtobus redno vozil na progi Gorica - Videm. Iz Vidma bo odhajal ob 7.45 in 14.30 in iz Gorice ob 12.15 in 18.15. V ponedeljek bodo avtobusi na vseh progah poslovali kot ob delavnikih. V torek 4. novembra bodo zopet vozili po prazničnem urniku. Tudi danes bodo avtobusi na pokopališče vozili zaporedoma. Odhajali bodo izpred avtobusne postaje. Prva vožnja bo ob 9.30.

Naš tedenski pregled

Kljub raznim in ne ravno nevažnim dogodkom na tem božjem svetu se je radovednost vseh, ki se zanimajo za politiko, v teh zadnjih dneh polarizirala na ZDA, kjer bodo v torek volili novega predsednika in obenem določali ameriško politiko v prihodnjih štirih letih. Zaradi vloge, ki jo igrajo ZDA v današnji svetovni politiki, je to zanimanje več kot razumljivo; k temu viru zanimanja bi mi dodali še enega: kakšno razvojno pot bo določil 4. november industrijsko najbolj napredni in razviti deželi na svetu?

To drugo vprašanje je glavno tudi za ameriškega volivca, čeprav se zaradi posebnih pogojev v ZDA ne izraža v tako konkretni obliki in se morda niti sami protagonisti velikega volilnega boja ne zavedajo njegovega velikega pomena ne le za žep povprečnega Amerikanca ali za večji ali manjši razvoj narodne blaginje, temveč prav za družbeni razvoj v ZDA in v svetu.

Poskušajmo biti kratki: industrijska proizvodnja v ZDA je že pred desetletji dosegla tisto raven, ko je začela dobesedno samo sebe dušiti, dokler so ostali družbeni in proizvajalni odnosi strogo v okviru klasičnega kapitalizma. Najmočnejši izraz tega dejstva je bila katastrofalna gospodarska kriza v začetku tridesetih let, kakršne Amerika pa tudi ostali svet še nista poznala. Izhod iz te krize ni samo posledica običajnega cikličnega razvoja, temveč — poleg izoblikovanja dominantnega položaja ZDA v svetovnem gospodarstvu — odločni Rooseveltov poseg v ameriško gospodarsko organizacijo: borba proti monopolom, zakonodaja proti trustom, veliko povečanje progresivnosti obdavčevanja, ki omogoča vladi dejansko, lahko rečemo, nacionalizacijo precejšnjega dela velikih dobičkov in s tem velika sredstva za poseganje v gospodarstvo itd. Sam razvoj, ki so mu pomagale tudi nekatere zunanje okoliščine (druga svetovna vojna, korejska kriza) vodi na pot, ki se vedno bolj oddaljuje od klasičnih shem kapitalizma in ki prevzema številne oblike po državi usmerjevanega načrtnega gospodarstva.

Temu procesu — ki se v ZDA vodi, da se razumemo, brez vsake idejne osnove, temveč kot oblika gospodarske nujnosti — velja dejansko glavna borba republikanske stranke. To seveda v volilni kampanji ne pride neposredno do izraza, saj predstavlja interese, in še to kratkovidne, ozkega kroga visokega kapitala, volijo pa milijoni preprostih ljudi, ki za te dejanske republikanske težnje nimajo pobenega razumevanja. Ta osnovna republikanska tendenca prihaja na dan le v preprostemu človeku dostopnejši, v resnici pa docela demagoški zahtevi po zmanjšanju državnega aparata, ki je v zadnjem času narastel na področju gospodarskega vodstva. V zunanji politiki se interesi visokega kapitala v veliki meri indentificirajo z »azijsko orientacijo« kakšnega MacArthurja (ki si je na Daljnem vzhodu tudi zgradil, potem pa zaradi dogodkov na Kitajskem v precejšnji meri tudi izgubil močne kapitalistične pozicije). Evropa je za ameriške industrijce večinoma konkurentsko industrijsko področje, Azija, predvsem Kitajska, pa tržišče, ki ga je treba osvojiti. V tej ugotovitvi pa so vsebovane tudi že osnove zunanje politike, ki jo smemo pričakovati od republikancev, če bi po volitvah prišli na oblast.

* * *

Kot že rečeno, je to osnovno nasprotje, v katerem vsekakor predstavljajo demokrati napredni, republikanci pa reakcionarni pol, v volilni kampanji zelo zabrisano; sicer pa je zabrisano že v vsakdanji ameriški politiki zaradi heterogenega sestava obeh strank. Demokrate teži kot ogromna coklja nazadnjaški jug, ki je samo po tradiciji, stari skoraj že devetdeset let, nasproten »Lincolnovim republikancem«, v samo republikanski stranki pa se prav v njeni tradicionalno najmočnejših državah — industrijski severovzhod — razvija močno levo krilo, ki je v zunanji in notranji politiki mnogo bliže demokratičnim »internacionalistom« kot republikanskim »izolacionistom«; dokaz moči tega krila je bil republikanski kongres v Chicagu, na katerem je moral Eisenhower nastopiti s programom, ki je mnogo bolj na levo in predvsem mnogo bolj pošten od njegove sedanje volilne kampanje, če je hotel biti izvoljen.

Kje je torej treba iskati prave Eisenhowerja? Prvič: kot predsedniški kandidat je »Ike« prenehal biti Eisenhower in postal kandidat republikanske stranke; če bo izvoljen, bo republikanski predsednik ZDA Eisenhower-general in ameriški narodni junak pripada zgodovini.

Vprašanje je torej treba postaviti nekoliko drugače: kakšna se po trezni presoji pokaže verjetna politika ZDA, če jo bo vodil republikanski predsednik? Mislim, da odgovora ne daje niti Chicago niti volilna kampanja, temveč ugotovitev v začetku tega pregleda. Chicago in volilna kampanja sta samo dve plati istega prizadevanja za zmago na volitvah. V Chicagu je bil potreben takšen Eisenhower, kot je tam nastopil, če je hotela republikanska stranka doseči njega za predsedniškega kandidata in s tem dobiti upanje na zmago na volitvah. Če bi v Chicagu zmagalo odkrito nazadnjaško krilo v stranki in bi se kot predsedniški kandidat pojavil Taft, bi bili republikanci že vnaprej brez upanja. Eisenhower je človek, ki uživa veliko popularnost in ki ga ne teži reakcionarna politična preteklost; boljšega kandidata si republikanci (ali, če govorimo odkrito, Wall Street) niso mogli želeti.

Značaj republikanske volilne kampanje, ki je vse prej kot pošten in simpatičen — in to priznavajo v Evropi celo ljudje in listi, ki so jim napredne težnje deveta briga — pa izhaja iz osnovne slabosti republikanske politike, da namreč ne more nastopiti s programom, s katerim bi lahko dobila volitve in ga potem tudi izpolnila. Zaradi tega tudi Eisenhowerjeva volilna kampanja ni nič več kot improvizacija, sestavljena je iz neštetih trikov, na katere se love kalini, in je pri tem mnogokrat skrajno cinična in premišljeno prevarantska in demagoška.

Zadnji Eisenhowerjev adut je Koreja; in s tem adutom je verjetno dosegel višek demagogije. Obljubil je, da bo šel na Korejo, kakor hitro bo izvoljen za predsednika, poskušal rešiti spor, na vsak način pa ukreniti vse potrebno, da se ameriški vojaki vrnejo v domovino, na bojišču pa jih zamenja povečana južnokorejska vojska in — neizrečena želja — morda celo Čangkajškovi vojaki. Da bo kljub vsemu navzočnost ameriških vojakov na Koreji potrebna, če nočejo ZDA dežele prepustiti Kremlju, je precej jasno vsem in še najbolj verjetno generalu Eisenhowerju — toda tu gre samo za špekulacijo s čustvi onih ameriških državljanov, ki imajo svojce na Koreji ali pa utegnejo biti premeščeni na Korejo. Gre za «špekulacijo s seznamom ameriških žrtev na Koreji», je dejal Truman.

* * *

Ameriške volitve so v veliki meri stvar reklame, ameriške reklame. «Vsilili bomo Eisenhowerja za predsednika, kot se vsili kupcem nova zobna krema», je rekel neki član republikanske volilne komisije. In dejansko se reklama za Eisenhowerja ne razlikuje mnogo od reklame za osvežilno pijačo Coca Cola. Ameriškemu volivcu brni od jutra do večera v ušesih vedno isti refren «I like Ike» in oči so se mu utrudile od gledanja iste teme v vseh mogočih grafičnih, arhitektonskih, svetlobnih in drugih variacijah.

Seveda se tudi demokrati poslužujejo podobnih sredstev; brez teh v Ameriki ni mogoče nikamor. Toda sredstva, s katerimi razpolagajo republikanci, podpiranci Wall Streeta, daleč presegajo demokratična; podobnega reklamnega pohoda, kot je volilna kampanja za Eisenhowerja, Amerika še ni videla. In je vajena že marsičesa!

Glavna zamisel pri tem je ta: z ogromno reklamno premočjo bomo obdržali prednost, ki jo je imel v začetku kampanje povsod popularni Eisenhower pred skoraj neznanim Stevensonom. Delo je še olajšal Eisenhower, ki je pokazal nepričakovane zvezdniške kvalitete in velik smisel za umetnost poziranja, poleg tega pa veliko spretnost za demagoške govore. Nasprotno se pa demokratični volilni stroj pritožuje, da si Stevenson ne zna ustvarjati popularnosti, da ne zna pozirati in da je v svojih govorih preveč trezen in stvaren.

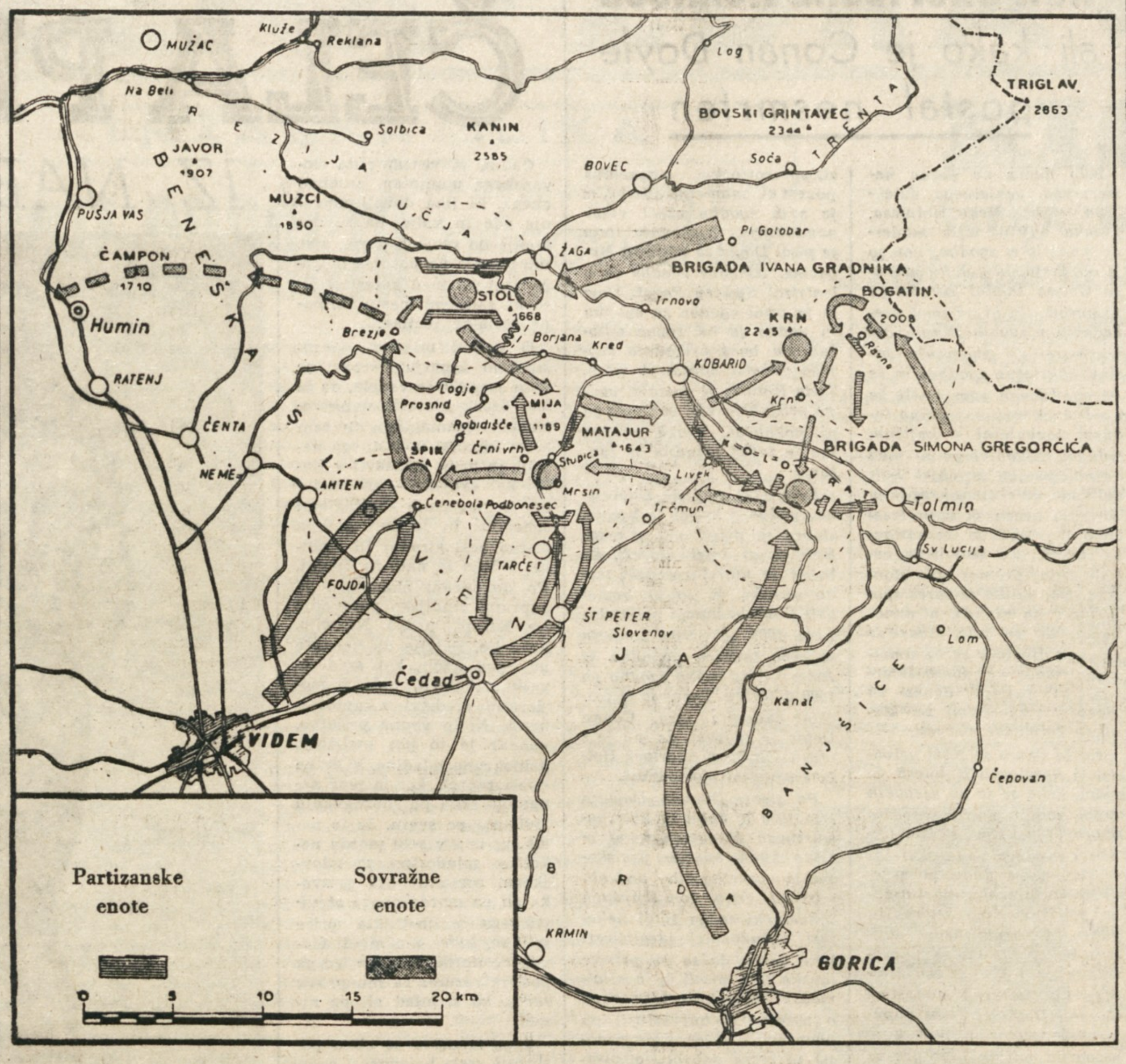
Toda to, kar razburja politične profesionalce iz demokratične stranke, ker nasprotuje hrupni ameriški volilni tradiciji, daje, kot vse kaže, dobre rezultate pri povprečnem volivcu. Razne prognoze (ki imajo sicer relativno vrednost, ker je pač vsak sistem sondiranja javnega mnenja nujno nepopoln, še bolj pa, ker jih v ogromni večini delajo ljudje in ustanove, ki so v republikanskih rokah) kažejo, kako Stevenson vedno bolj zmanjšuje razliko, ki ga je v začetku ločila od popularnega Eisenhowerja. Po pisanju ameriških listov (ki pa so spet, vedimo dobro, devet desetin v republikanskih rokah) je glavno vprašanje teh volitev, ali se bo Stevensonu posrečilo v teh zadnjih dneh nadoknaditi tudi poslednjo razliko; zadnje prognoze dajejo povprečno 52 odst. glasov Eisenhowerju in 48 odst. Stevensonu. Ankete, ki jih objavljajo te dni, so bile napravljene pred tednom dni. Dodati je treba, da vse do volitev približno četrtina vprašanih oseb noče povedati, za koga se je odločila, ali pa se morda tudi sploh še ni odločila. Od verjetnostnega ključa, po katerem razdeljujejo razni Gallupi te glasove med oba kandidata, je seveda odvisno končno lice ankete. O vrednosti teh anket bi dodali še, da so leta 1948 soglasno napovedovale veliko Deweyevo zmago — zgodilo pa se je prav obratno. Zaupati pa jim smemo vsaj toliko, da Stevensonov vpliv vedno bolj raste.

To pa dokazuje, da tudi v Ameriki reklama ni vse, in da se tudi Amerikanci, katerih površnost v političnih zadevah je znana, orientirajo, morda bolj instinktivno in podzavestno, po programu, točneje, po naprednosti programa. Od stopnje te dozorelosti bo nedvomno odvisen rezultat volitev.

Vendar imamo tudi primere čisto zavestne orientacije v smeri napredka, ali morda bolje, proti reakciji. Sindikalne organizacije, tudi AFL, ki je petdeset let pri volitvah ohranila nevtralnost, so se izrekle za Eisenhowerja. Isto velja za razne črnske organizacije. Med Stevensonovimi propagandisti je tudi Joe Louis, bivši svetovni prvak v boksu in izredno popularna osebnost med ameriškim črnopoltim svetom. To ne bi bilo nič posebnega, ko se ne bi spominjali, da je Louis še leta 1948 podpiral republikanca Deweya, in če vemo, da je bil takrat Trumanov

(Nadaljevanje na 8. strani)

PRVI POHOD V BENEŠKO SLOVENIJO

Ivo Juvančič

Kako je rastel uporni duh v revnih vaseh Beneške Slovenije

Ko je Gregorčičeva brigada maja 1943 prešla staro mejo, je našla ledino že zaorano: preorale so jo revščina, lakota, krivice, nasilje - Križev pot beneških Slovencev med Mussolinijevo imperialistično pustolovščino

Ni namen teh vrstic pisati o sodelovanju beneških Slovencev v narodnoosvobodilnem boju. Tudi ne o tem, kako so sprejeli prepoved svojega materinega jezika v cerkvi; o tem se je že zadosti pisalo. Pokazati pa je treba na nekaj dejstev, o katerih se še ni pisalo, ki so pa značilna za zadržanje naših bratov na skrajnem zapadu in jasno pričajo, da beneški Slovenci, kljub temu da so bili nasilno odtrgani od tesnejše povezave z našim ljudstvom ob Soči, da so le znali na svoj način se upirati italijanskemu fašizmu in italijanskemu šovinizmu, ki jih je hotel poplaviti v morju italijanstva. Vsaka prilika je beneško-slovenskemu ljudstvu prišla prav, da so pokazali svoj odpor in svoj upor.

Fašistična Italija je vstopila v vojno 10. junija 1940, ko je kakor hijena vpadla v hrbet že premagani Franciji; istega leta je njena vojska 28. oktobra, ob šestih zjutraj vdrla čez albansko mejo v Grčijo. Samo tri ure odloga je dal Mussolinijev minister in zet Ciano grški vladi, saj je šele ob treh zjutraj izročil svoj ultimatum. Fašistom je kar gorelo pod nogami, silno se jim je mudilo, da čimprej dospejo v Atene. Vsi vemo, kako so tekli nazaj v Albanijo in se tam komaj vzdržali.

Beneški Slovenci, ki so po italijanskih statistikah pred prvo svetovno vojno, bili največji ljudje vse Italije, so služili kar od kraja pri alpinskih četah. Na albanski fronti so v zimi 1940-41 v vrstah divizije «Julia» tudi oni imeli številne izgube na mrtvih, ranjenih in zlasti zmrzlih. Kljub strogi cenzuri so glasovi pronicali iz vasi v vas, iz hiše v hišo po hriboviti Beneški Sloveniji, ki je zaradi svoje revščine vojno težko prenašala.

Med ljudstvom je tiho vrelo, strah za svojce na fronti, huda skrb, kako se prehraniti stasrasli iz dneva v dan, ko je v to razpoloženje udaril fašistični ukaz: Baker je treba oddati za topove, domovina ga potrebuje! Bilo je v decembru 1940. Baker je drugače redka kovina, ki ni doma v ubogih kmečkih kočah in hišah, ali v Furlaniji in Beneški Sloveniji, kjer je polenta vsakdanji kruh, je bakreni kotliček posoda, ki visi nad vsakim ognjiščem. In sedaj so prišli gospodje od fašija, pobirali so kotle in kotličke, jih tehtali, kot so sami hoteli in plačevali tudi kot so sami hoteli s potrdili in nakazili, s katerimi so morale uboge beneške žene in matere loviti po vseh možnih uradih onih nekaj borih lir, ki so jih jim milostno nakazali. No, težko je bilo kotle prikriti, saj je vsak pritepeni fašist iz najbolj južnih krajev, ki drugače ni poznal in se ni niti trudil, da bi spoznal novo torišče svojega vladanja, to le vedel, da je polenta glavna hrana teh krajev in da je zato bakreni kotel doma v slednji najbolj ubožni hiši. Kljub temu je marsikatera ženica svojo dragoceno posodo znala prikriti. Saj je morala, ko pa o rižu in pašti in olju ni bilo ne duha ne sluha, dasi bi jim to morala aprovizacija dati.

V zimi 1940-41 tudi iz Afrike ni bilo nikakih lepih poročil. Angleška ofenziva, ki se je začela v decembru, je «zmagovite» italijanske armade prignala v februarju do in mimo Bengasija. Še naslednji preobrat v vojnih dogajanjih, v aprilu 1941, ko se je s prihodom nemškega generala Rommela Mussoliniju nasmehnila sreča v Afriki, in kaj šele, ko je smel za napredujočimi nemškimi armadami tudi on korakati v Grčijo in v Jugoslavijo, tudi vse to ni olajšalo notranjega položaja. Ljudstvo je izgubilo vero v fašistične zmage, ki so zahtevale le novih žrtev, žrtev na ljudeh in blagu. Oddaje so bile na dnevnem redu.

Maja 1941 je prišel ukaz, da je treba oddati živino. Po Nadiški dolini so jo pobrali kar 30%. Tu je pa še živina pokazala svojega upornega duha. Kronist pripoveduje, kako je 24. maja šla čreda živali od 240 glav iz Podbonesca proti St. Petru, kako je, ko je začutila, da se bo morala tudi ona žrtvovati za zmago fašizma, vsa čreda tik pred St. Petrom pobesnela, tako da so se uboge krave zaletavale v drevesa in mrtve padale na tla, druge skakale celo v Nadižo, vse ostale živali pa zbežale na vse strani, tako da je bil zaključek vsega le ta, da so se beneški Slovenci po dolgem času, vsaj v Nadiški dolini, za polovično ceno zopet do sita najedli dobre govedine. Od kod je prišel oni uporni duh v živali, je takrat bila skrivnost, danes se lahko pove, sicer pa je že vsak bralec sam uganil.

Ali dnevi ob polnem loncu mesa in juhe so bili kratki in so šli mimo. In deležni so jih bili le maloštevilni. Lakota je pritiskala. Ljudje iz hribov so prihajali v dolino, v bogato Furlanijo, da si nakupijo vsaj nekaj prgišč moke. Tu so jih pa zasledovali finančni stražniki in fašisti, jim odvzemali z zadnjimi lirami težko nakupljene kilograme koruze in pšenice in jih še ovajali kot črnoborzijance. Ali se bomo čudili, če so žene iz Ofijana 23. junija 1941 pridrvele pred občinsko hišo v Podbonescu in s kričanjem zahtevale od sitih fašističnih mogotcev: «Dajte nam polente ali kruha!» Orožniki so zagrenjeno ljudstvo krotili le s prijaznimi obljubami; bali so se poslužiti se orožja in sile. 24. avgusta istega leta se je prizor ponovil v še večji meri. Tokrat so bili Mersinci, stari in mladi, možje in ženske, ki so podboneškim hierarhom na glas povedali: «Lačni smo! Hočemo polente!» Prav takrat je bil v občinskem uradu višji fašistični kaporion z videmske prefekture in je z okna moral zreti prizor upornega lačnega ljudstva. Naslednji dan so Mersincem poslali nekaj vreč moke, za katero so se kar pulili, ali to je podžgalo še ostale lačne vasi, da so prišle na dan s svojimi zahtevami. Kaj pa je pomenilo nekaj prgišč moke za vso kri, ki so jo morali dati možje in sinovi uboge Beneške Slovenije za «domovino», ki jih ni nikdar priznavala, nikdar jim ni dala tega, kar bi jim morala dati, duhovnega in telesnega kruha.

V zimi 1941-42 je prišla oddaja volne in masla. Ali pomanjkanje je že bilo tako, da so domačini volno poskrili in po dolgih desetletjih so zopet zapeli stari, črvivi, že obrabljeni kolovrati... Da bi ne mogli doma izdelovati masla so fašistični oblastniki začeli januarja 1942 pleniti po hišah pinje. Niso šle vse, če so pa šle, so skrivaj zopet izdelali nove, saj je domača obrt suhe robe v beneško-slovenskih vaseh doma. In v skrajnem primeru je bila tudi pletena steklenica od vina «chianti» dobra, da si je naša Benečanka zgnetla za pest debelo štručico masla. Bolje, da ima družina nekaj, kot pa krivični tuji gospodar, ki je bil deležen vseh oddaj v največji meri. Bilo je hudo s prehrano za beneške vasice! V tisti zimi je zadivjala še kurja kuga, ki je vzela še tistih par kokoši in z njimi onih par jajc, ki so bila bolj za bolezen kot za zdravje.

Lahko si predstavljamo, kako so beneški Slovenci v začetku marca sprejeli dučejev ukor, ko je grajal vse Italijane, da premalo varčujejo, premalo vlagajo v banke in v poštne hranilnice, da trošijo denar, da je zato denarni obtok vedno večji. Da, bilo ga je ko listja in trave, ali samo v žepih onih, ki so dobavljali za državo in za vojsko. Beneški Slovenec pa ni bil med temi. Ta je dobavljal svojo kri in še to zastonj. Za to je pa prejemal poročila o smrti, «o padlih za domovino».

Prav aprila 1942 so potrdili vest, da je bil potopljen italijanski parnik, ki je iz Grčije prepeljeval alpinski bataljon «Gemona», in da je morje tam pri Korintu bilo tako razburkano, da se ni rešil niti eden... Nešteti domovi v Furlaniji in Beneški Sloveniji so zatrepetali v smrtni grozi, se odeli v črno... In še ni bilo konca!

9. avgusta je z videmskega kolodvora odšla na rusko fronto divizija «Julia». Vrnila se je iz Grčije, odpor je med njenimi vrstami rasel, rasel je zaradi hudih izgub na albanski fronti, rasel zaradi nesposobnosti oficirjev, ki so jih vodili, rasel iz odpora proti fašizmu, ki ni bil nikdar doma v furlanskih in slovenskih kmečkih domovih. Orožniki in miličniki so imeli težek opravek, da so uporne enote spravljali v železniške vozove. Vojaki so preklinjali, žene in matere so jokale. Tudi preprosta beneška ženica je nekaj vedela o Napoleonovem pohodu v Rusijo, je nekaj slišala o ruski zimi in tako je nastal tisti strašno težki občutek: Sin gre v smrt, ne bo ga več nazaj...

Iz dnevnika maršala Cavallera zvemo, da je ta računal, da bo nemško vrhovno poveljstvo vrglo italijanske alpine na Kavkaz, ali končali so s celotnim italijanskim «Armir» (tako se je imenovala italijanska armadna skupina) na fronti severno od Stalingrada. Ko se je začela sovjetska zimska ofenziva, novembra 1942, ki je zamajala nemško fronto južno od Stalingrada, so italijanski vojaki, slabo oblečeni, slabo hranjeni, slabo opremljeni, dobili prvo slutnjo, kaj jih čaka. 11. decembra so rdečearmejci začeli ofenzivo na severnem odseku. Osma italijanska armada je s tretjo romunsko doživela strahovit poraz, in še strahovitejši umik, na katerem so nemški zavezniki svoje fašistične brate pustili popolnoma na cedilu. Mraz je dosegel do 47 stopinj pod ničlo. Italijanska poročila, priobčena po vojni, govore o 80.000 padlih in pogrešanih, — vsak tretji od celotne armade —, o 30.000 ranjenih in ozeblih, v začetku februarja 1943 se je «Armir» umaknil s fronte in dospel do Kijeva. — Kdo ve, koliko beneških Slovencev je končalo na fronti ob Donu in pri sledečem umiku. Devet let je kmalu od tega...

Aprila 1943 se je divizija «Julia» vrnila v Videm; mnogi domačini so prišli na bolniške dopuste. Bogsigavedi, kje je danes podboneški segretario politico, ta bi nam znal povedati, ali je res, kar se je šušljalo tudi po goriški zemlji, kako so mu jo zagodli domači fantje, povratniki iz Rusije, ko jih je povabil na večerjo. Ko so se dobro najedli in napili so začeli hvaliti ruski narod, preklinjati Hitlerja, zmerjati Mussolinija, ki mu je šel v svoji oslovščini na led, pa prepevati ob zvokih harmonike pesmi, ki niso bile za fašistična ušesa, celo «Bandiera rossa»... Bilo je to v onih dneh, ko je fašistično cesarstvo izgubljalo zadnje pedi afriške zemlje, ko so tudi beneški Slovenci slišali o upornih Slovencih, o OF, saj so se prve partizanske patrulje pojavile v vzhodni Beneški Sloveniji že leto prej: septembra pri Dreki, oktobra v Podrskju pri Prapotnem. Pred desetimi leti...

Fašizem sam je s svojimi krivicami, s svojo nasilnostjo prebujal tudi beneške Slovence, tako da so maja 1943, ko je pod poveljstvom namestnika komandanta tov. Jake Avšiča prešla staro mejo iz leta 1866 dalje, Gregorčičeva brigada, so naši primorski partizani našli ledino vsaj deloma preorano. Preorale so jo revščina, lakota, krivice, nasilje italijanskega fašizma, orale so smrti padlih v Albaniji, v Rusiji in drugod. Beneška Slovenija se je začela zavedati, da je z brati ob Soči del ljudstva, ki biva ob Savi, Dravi in Muri. Septembra 1943 je vzplamtel upor tudi ob Nadiži.

Deset let je že kar lep čas. Deset let je že, odkar so beneški Slovenci zadnjič prelivali svojo kri za «madrepatrio» celo ob Donu. Kakšno plačilo jim je dala? — Zadnje dni smo slišali, kako jim demokratična republika ob blagoslovih nadškofa Nogare odpira otroške vrtce — v i t a l i j a n š č i n i ! Koliko časa še bo moral beneški Slovenec čakati na svojo pravico?

«Nepotrebne industrije»: posnetek iz zapuščene dvorane letalske tovarne «Caproni», ki je pred kratkim prišla na boben. Njeni dolgovi so znašali 6.5 milijard lir. Po tej poti bi šla še marsikakšna italijanska industrija, ko ne bi bilo IRI, vladne pomoči, ameriških dolarjev in podobnih umetnih zdravil

TO BI MORAL VEDETI TUDI „CORRIERE DELLA SERA"

Namesto slabih nasvetov večja skrb za lastne probleme!

Kaj pravijo statistike o nepotrebni industriji, plačilni bilanci, proračunskih primanjkljajih, brezposelnosti in mizeriji in kako je s koruzo in prašiči

Milanski list «Il Corriere della Sera» je objavil 28. oktobra uvodni članek pod naslovom «Il regime di Tito» izpod peresa nekega Augusta Guerriera. Članek je takoj zatem ponatisnil tudi tržaški iredentistični list «Giornale di Trieste» in to na vidnem mestu. Če bi se vprašali, kaj je tržaškim iredentistom bilo v omenjenem članku tako izredno všeč, da so ga izjemoma ponatisnili v celoti, bomo dobili najtočnejši odgovor v naslednjem citatu iz članka:

E', dunque, un'illusione parziale quella della grande potenza militare di Tito, ed è una ilusione totale quella della sua grande importanza politica. E paghi pure l'America il prezzo di queste illusioni, se così le piace. Ma, giacchè paga, potrebbe ben dire agli jugoslavi: «Le industrie che vi siete fatte o che vi farete saranno sempre — in gran parte — inutili. Vi siete fatta una industria tessile, e ora non avete di che comprare il cotone. Vi state facendo una industria pesante, ma le armi ve le dovremo fornire sempre noi. **Tornate a coltivare granturco e ad allevare porci** (op. ur. podčrtali mi). *Così esporterete come esportavate una volta, e avrete una bilancia dei pagamenti meno dissestata di come l'avete adesso: ci costerete meno, e farete migliore uso dei nostri aiuti».*

(«Potemtakem je delna iluzija verovati v veliko vojaško moč Tita, popolna iluzija pa, verjeti v njegov politični pomen. Amerika naj kar plačuje te svoje iluzije, če ji to ugaja. Toda, ker že plačuje, bi lahko rekla Jugoslovanom: «Industrija, ki ste jo zgradili oziroma jo gradite, bo vedno — povečini — nepotrebna. Zgradili ste tekstilno industrijo in sedaj nimate s čim kupiti bombaža. Ustvarjate težko industrijo, toda orožje vam moramo dobavljati mi. *Pridelujte vnovič koruzo in redite svinje (podčrtali mi).* Tako boste izvažali, kot ste že nekoč in imeli boste manj neuravnovešeno plačilno bilanco, kot jo imate sedaj: tako nas boste stali manj in boste bolje izrabili našo pomoč»).

Poziv vodilnega italijanskega lista, naj Jugoslovani ne delajo nič drugega, kot pridelujejo koruzo in redijo prašiče, je tudi tržaškim iredentistom očitno tako všeč, da so ga morali ponatisniti, pri čemer pa so prezrli, da je poleg zgoraj omenjenih produktov izvažala v Italijo med drugim tudi — kraljice...

Italijanski tisk sploh zelo rad kritizira jugoslovansko industrializacijo in mnogokrat kaže, kako mu je industrijska krepitev sosedne dežele malo po volji. Iz teh teženj tudi izvirajo nenehni pozivi na Amerikance, naj za božjo voljo preprečijo gospodarsko rast italijanskega soseda. Da je tako stališče izraz agresivnih teženj italijanskega imperializma, ni treba posebej dokazovati. Čudimo se pa le, kako more vodilni italijanski list tako nepremišljeno objaviti na uvodnem mestu članek s takimi citati, kot je zgoraj ponatisnjen. Težko namreč da se je kdo v zadnjem času že tako zarekel.

Italijani kritizirajo jugoslovansko industrializacijo, češ da je nepotrebna in da ne prinaša koristi. Zanimivo je, da so taka mnenja tako glasna prav v Italiji in nikjer drugje. To je toliko bolj značilno ravno v času, ko italijanska vlada z vsemi silami podpira domačo proizvodnjo železa in ostale panoge težke industrije, ko vendar že otroci v ljudskih šolah vedo, da v Italiji za tako industrijo ni osnovnih pogojev. Vsem je tudi prav tako dobro znano, da pogoji za gradnjo težke industrije v Jugoslaviji obstajajo, da ima Jugoslavija dovolj odlične železne rude in da so jugoslovanski znanstveniki odkrili način koksanja domačega premoga.

Italija je proizvedla 1951. leta 952.615 ton litega železa in 3.061.969 ton surovega železa. Za to dokaj veliko proizvodnjo pa Italija nima niti potrebne železne rude (domače zaloge pokrivajo komaj desetino potreb), še manj pa ima premoga za koksanje, ki je prav tako neobhodno potreben za razvoj železarske industrije. Lani so v raznih koksarnah porabili 4,4 milijone ton koksa in to predvsem za potrebe metalurgije. V vseh italijanskih premogovnikih pa so izkopali komaj 82 tisoč ton antracita, 13 tisoč ton črnega premoga, približno milijon ton rjavega premoga, ki pa je za koksanje neuporaben, in še nekaj čez pol milijona ton lignita.

Kljub pomanjkanju osnovnih pogojev za razvoj kovinske industrije, pa v Italiji raste produkcija železa in jekla, zaradi česar je italijansko jeklo in železo mnogo dražje kot drugod po svetu. Da ne bi tuja konkurenca uničila domačih podjetij, oziroma da se ustvarijo pogoji za umeten razvoj domačega kovinarstva, je italijanska vlada predpisala izredno visoke carine za uvoz železa in železnih izdelkov; te carine dosegajo do 40 odstotkov cene. Posledice take politike so kaj žalostne in jih čuti vsa ostala italijanska industrija in med njo tudi tista, ki ima naravne pogoje za razvoj. Tako je na primer italijanski parlament prisiljen sprejemati zakon za zakonom o pomoči ladjedelništvu, ker so ladje italijanske gradnje zaradi dragih surovin za 30 odstotkov dražje kot angleške, holandske, nemške itd., in to kljub nižjim mezdam!

Tudi s svojo tekstilno industrijo se Italijani, kljub doseženim uspehom, ne morejo preveč ponašati. Bombaž, volno in dobršen del svile, poleg nekaterih umetnih vlaken, morajo uvažati. Ravno sedaj pa je tekstilno industrijo zajela resna kriza. V teku prvih šestih mesecev tega leta je proizvodnja bombažnih tkanin dosegla 575 tisoč stotov, medtem ko je lani v istem obdobju znašala 653 tisoč stotov. Proizvodnja tkanin iz umetnih vlaken pa se je zmanjšala za 25 do 30%. Nazadovanje je treba pripisati predvsem upadu izvoza in slabi kupni moči na domačem trgu.

Če pogledamo v luči treznih številk tudi zadnjo trditev omenjenega citata — plačilno bilanco, lahko tudi tukaj ugotovimo, da je Italija poslednja upravičena deliti svojim bližnjim dobre nauke. Primanjkljaj v trgovinskih bilancah, (ki so osnovni sestavni del plačilne) se je v zadnjih štirih letih 1947-50 znižal od povprečnih 661 milijard na 260 milijard. V letu 1951 pa se je trgovinska bilanca vnovič poslabšala; primanjkljaj je znašal že 305,8 milijard in se je podvojil v primerjavi s 1950. letom, ko je znašal le 110,4 milijard. Če upoštevamo primanjkljaj prvih sedmih mesecev tega leta (355,9 milijard lir) lahko brez dvoma trdimo, da bo primanjkljaj letos vnovič zrasel do astronomskih številk.

Položaj pa je še mnogo bolj kritičen, ker so pasivo doslej krili podarjeni ameriški dolarji, in je lani ameriška pomoč pokrila vso razliko. Če računamo celotno plačilno bilanco v dolarjih (torej vštevši dohodke od turizma, pošiljke izseljencev, dolgove, ladijske tarife itd.), imamo opravka s 193 milijonov dolarjev aktive pri Evropski plačilni zvezi in 312 milijonov dolarjev pasive pri državah s trdno valuto (ameriški dolarji in švicarski franki) poleg 7 milijonov pasive pri drugih državah. Celotna plačilna bilanca je tako pokazala 126 milijonov primanjkljaja, kar so krili iz 280 milijonov dolarjev iz Marshallove pomoči. Letos se je ameriška pomoč močno zmanjšala pasiva pa povečala. Kdo bo zdaj kril pasivne razlike, ne ve nihče, najmanj pa Italijani sami. Zato bi bilo pametneje, ko bi Guerriero in drugi proučili to vprašanje, namesto da gledajo sosedom v skledo.

Slab notranji gospodarski položaj je tudi vzrok za nenehna moledovanja pri Amerikancih za čim večjo pomoč. Italija se ne more pritoževati, da je dobila neznatno pomoč, saj je do 30. junija 1951 od celotne vsote, namenjene vsem državam članicam (11 milijard 708 milijonov dolarjev) izvlekla 1 milijardo 289 milijonov 810.140 dolarjev (v lirah približno 800 milijard). Kako je pa Italija ta sredstva porabila, je drugo vprašanje. Znano je, da so se Amerikanci javno jezili, ker jih je razmetavala skoro izključno za kritje pasivne trgovske bilance in kroničnega proračunskega primanjkljaja. Industrijski potencial se kljub zlatemu dežju ni mnogo okrepil, zaostale pokrajine juga so ostale na enaki stopnji, kot so že od Kristusovega rojstva — denar pa so porabili za ogromni birokratski aparat in deloma še za vzdrževanje izredno visokih (menda med najvišjimi na svetu) dobičkov italijanskih monopolov.

Ko smo že omenili državni proračun, poglejmo še, kako se giblje njegov deficit. Prav stari ljudje se v Italiji namreč ne spominjajo časov, ko je bil državni proračun uravnovešen in sploh ne obstaja več vprašanje aktive ali pasive, temveč samo obseg pasive. Ta pa je, podobno kot pasiva trgovske bilance, v zadnjem letu močno porasla. V obračunskem letu 1950-51 je deficit znašal 176,5 milijard lir, za obračunsko leto 1051-52 pa predvidevajo deficit 486,1 milijard lir. K «vzornemu» redu v italijanskih financah pa moramo še prišteti naravnost astronomski obseg javnih dolgov, ki so letos junija znašali v celoti 3.076.633.000.000 lir — številka, ki je že prečitati ni lahko.

To je Italija!

Za spopolnitev slike bi morali sicer še priklicati v spomin nekako 2 milijona «uradnih» brezposelnih, ki so zabeleženi v uradnih seznamih. Za mizerno pomoč tem ljudem je italijanska vlada porabila lani neposredno 20 milijard, posredno pa še samo ministrstvo za delo 16,8 milijard, ustanova za vzdrževanje tako imenovanih «cantieri di lavoro», javnih del za olajšanje brezposelnosti. — «Neuradna» brezposelnost pa je po raznih približnih cenitvah najmanj dvakrat tolikšna.

K vsemu temu pa moramo še dodati strahotno bedo, ki vlada po vsej deželi in ki jo vsi statistični podatki le bledo odražajo. Beda je v bistvu resničen vzrok i za slabo stanje državnih financ kot za veliko brezposelnost. Italijanski parlament je bil prisiljen ustanoviti komisijo, ki se uradno imenuje «Commissione parlamentare d'inchiesta sulla miseria in Italia».

O strahotni bedi nam daje vsaj približno sliko zadnji popis prebivalstva, ki je ugotovil, da od 47 milijonov Italijanov živijo 4 milijoni v «stanovanjih», kjer bi niti bosanski prašiči ne hoteli prebiti svoje kratke eksistence. Italijanski tisk imenuje ta stanovanja «tugure», so pa v resnici pečine, jame, kanali, grobnice iz dni slavne rimske zgodovine, stare barake, skrpucane iz kosov lesa, pločevine, zabojev ter podobno. Neki rimski časopis pravi, da so v zadnjem popisu ugotovili v 7.864 italijanskih občinah 183.565 takih «tugurov», v katerih prebiva 218.642 družin. Žalostno prvenstvo ima Rim, kjer je največ takih groznih jazbin in kjer 27.980 družin živi v 23.041 «tugurih» (torej nima niti vsaka družina svoje jazbine)! Pa tudi civiliziranemu Milanu ni prizanešeno, saj je tudi tam več kot 9.000 družin v jazbinah.

Pojav trogloditskega življenja pa v Italiji ni nov, temveč tradicionalen in če bi sodili napredek v Italiji po njegovem obsegu, bi prišli do žalostnih zaključkov, ker število «stanovanjskih jam» rase, kar dokazujejo vse statistike.

Mnenja smo, da bi italijanski tisk mnogo bolje porabil prostor in sredstva, če bi se pečal s temi težkimi socialnimi problemi, ki so v Italiji, in bi slabe svete prepustil drugim, najmanj pa da bi želel svojim bližnjim padec do svinjskih pastirjev. Če pa se že hoče ukvarjati z odnosi z Jugoslavijo, bi napravil bolje, ko bi proučil konkretne možnosti sodelovanja med italijanskim in jugoslovanskim gospodarstvom, kar bi bilo za obe strani brez dvoma koristneje.

S. B.

RADE PREGARC

Tinče

NAŠE NEDELJSKO BRANJE

Tinče sedi na nizkem zidu ob Stari cesti in žveči zadnje zalogaje črnega kruha. S svojimi od sonca in umazanije očrnelimi prsti zbira drobtine ,ki so se mu potresle po hlačah. Včasih obrne svoje majhne krmežljave oči po cesti in pogleda tja do velikega ovinka, od koder se cesta strmo vzpenja sém gor na hrib.

Vroč, poletni dan. Zrak je razžarjen in trepeče v vročini, kakor da gori; široka, vijugasta Stara cesta blešči v ostri belini, da moreš gledati nanjo samo ,ako mežiš. Povsod vlada opoldanska mrtva tišina. Listje je obmrlo in se zvilo, redek plevel, ki tu in tam raste pri zidu ob cesti, se je v soparici polegel ves zaprašen in umazan in se zdi, da od utrujenosti spi. Samo nekje v paštnih na mandljevcu poje svoje pesem škržat, kakor da bi kdo s tenko, ostro žago rezal les.

Na nasprotni strani, na prisojnem rojansk m hribu se med paštni druga nad drugo vzdigujejo nizke hiše, ograjene z na pol razrušenimi zidovi, portoni in ozkimi dvorišči, z majhnimi vrtovi in glorijeti iz glicinij ali trt, tu in tam pa je tudi kaka senčnata murva. Na vseh dvorišči in vrtovih so razpete vrvi od kola do kola, na njih se suši perilo; iz daljave se zdi, kakor da se je velikanska jata belih labodov spustila na dvorišča in prekrila vso to sončno pokrajino.

Po cesti navzgor se pomikajo z utrujenim, klecajočim korakom perice, ki nosijo na glavah velike zvitke gosposkega perila iz mesta. Glave so se jim skoraj popolnoma pogreznile v velikanskih culah, žile na vratu so se jim napele kot vrvi, z lic jim padajo debele kaplje znoja.

«Ali čakaš strino Ano, Tinče?» ga vpraša ženska, ki gre mimo njega, a ne obrne glave, ker ji težka cula ne pusti.

«Aha», odgovori Tinče, pokima z glavo in z dlanjo vrže v odprta, škrbasta usta zadnje drobtine.

«Glej jo, sedaj gre», zamrmra mimoidoča perica, «malo je počivala tam spodaj pri vodnjaku.»

Komaj je odšla perica mimo Tinčeta, ko je izza velikega ovinka pomolela velikanska cula na glavi majhne in drobne ženice, da se je zdelo, kakor da jo bo zdaj zdaj zmečkala. Ko jo je Tinče zagledal, je planil in skočil s svojimi bosimi, umazanimi nogami po cesti, da se je za njim dvignil oblak prahu. Ko je prišel do nje, se ji je na široko zasmejal, da so se mu velika usta raztegnila skoraj od ušesa do ušesa, in rekel:

«A.., a.., strina Ana, že dolgo vas čakam!»

«No, pomagaj, Tinče! Zelo sem trudna!» je dahnila Ana in počasi predajala culo s svoje glave na Tinčetovo. Zgrabil jo je, stopil naprej in izjeciljal «teeežka», nato pa jo je s strani čvrsto prijel z obema rokama in stopal za strino Ano, ki si je s koncem rute brisala znojno lice.

* * *

Tinčeta tod vsi poznajo, stari in mladi, moški in ženske. In ni ga, ki se ne bi z njim malo pošalil, ako nanese prilika. Imajo ga za tepčka in je postal tarča različnim šalam toda ne hudobnim, temveč dobrodušnim in krotkim, kakor pač ljudstvo ravna s siroto omejenega razuma. Toda tudi Tinče sam po svoji zunanjosti in čudaštvu zbuja hočeš nočeš smeh in šalo, posebno pri mladih. Vsi vedo, da je malo trčen, kakor pravijo, in pri tem pokažejo na čelo, kakor da tam ni vse v redu. Toda Tinče se za to ne zmeni. Tudi sam se smeje vsem tem šalam in široko odpira svoja velika usta, da se mu vidijo nagnili, porumeneli zobje in črne praznine med njimi. Včasih se otročje razjezi, posebno kadar uganjajo z njim burke v prisotnosti deklet, in trmasto odide mahajoč z rokami, toda ko se oddalji nekoliko korakov, se ustavi, obrne in široko zasmeje ali pobere kamen in zagrozi, da ga bo vrgel, toda nikdar ga ne vrže, temveč se v trenutku, ko misliš, da ga bo vrgel, zakrohoče.

Tinče je v rasti zaostal kot pritlikavec. Na tenkem vratu ima veliko, oglato glavo z visečimi ušesi, redkimi pepelnatimi lasmi, njegovo lice je zgubano, čeprav ima šele trideset let, v bradi ima nekaj redko posejanih, kratkih, mišjih dlak, medtem ko mu pod nosom nič ne raste in ima zgornje ustnice nekako stisnjene in nagrbančene kakor starka. Vedno hodi bos in v hlačah, katerih prvotna barva se ne da več spoznati, ena hlačnica je vedno krajša od druge, druga pa je spodaj razcefrana. Poleti ima ponavadi na glavi zmečkan in raztrgan slamnik, tako imenovano tavoleto, ki jo je kdo ve kdo zavrgel, pozimi pa, kar po naključju najde, staro kapeto ali izlizano kapo, ki jo v hudi burji preveže s cunjo čez glavo in ušesa do podbradka, ramena pa si ogrne s ponošenim, luknjastim ženskim šalom.

Tinče nima nikogar na vsem svetu, živi pa pri Grželovih od rojstva; na tistem mestu, kjer se je rodil, tudi še danes spi. Na svet pa je prišel v takšnih okoliščinah:

Njegova mati Lucija je bila delavka v tržaškem pristanišču, kjer je v velikih skladiščih šivala in krpala vreče, delala od ranega jutra do poznega večera v zadušljivem prahu in plesnobi, se hranila v beznicah, ker je zelo malo zaslužila, in je že zgodaj začela izgubljati rdečo barvo mladih lic ter bolj in bolj dobivati barvo vreč in sivega prahu. Ker je bila sama brez svojih ljudi in je v življenju hudo trpela, se je je usmilila stara Marijana Grželova in ji dovolila, da si je poleg njene hiše v razpadli lopi, kjer so imeli dračje in drobiž, uredila ležišče in tam stanovala. Poleti je še nekako šlo, pozimi pa, ko je zapiskala burja in vdirala skozi razpokane deske in razbita stekla, je bilo, kakor da si na cesti. Toda v hiši, ki je imela samo dva prostora, spodaj kuhinjo in zgoraj sobo, v katero se je prišlo po leseni lestvi skozi odprtino v podu, je bilo že vse polno. Razen stare Marijane je živel v njej tudi njen sin, mizar Franc z ženo in šestimi otroki ter njegova najmlajša sestra Ana, ki takrat še ni bila omožena.

Tako se je uboga Lucija naselila v lopi in si v kotu iz dveh zabojev, ki jih je napolnila s suhim listjem, naredila posteljo. Hvaležna je bila Marijani tudi za to, saj za stanovanje ni plačevala nič, temveč je za povračilo nekoliko pomagala v hiši. In pri tolikih otrocih je bilo v hiši vedno dovolj opravkov. Posebno, ker je Marijanina nevesta, Francova žena Urška bolehala in od zadnjega poroda začela vidno pešati, da ni bila za nobeno težko delo več. Njen mož Franc, ki je v zadnjem času oglušel, je slabo zaslužil, zato so živeli v pomanjkanju in revščini, jedli suho polento, komaj posoljeno. Toda kljub siromaštvu ni prišlo nikomur na um, da bi Luciji kaj očital ali terjal od nje plačilo za stanovanje, celo dali so ji včasih kaj od svojega, kadar so več imeli, ker so vedeli, da je tudi ona reva in večkrat lačna kot sita. Sicer pa ni bila nikomur na poti, saj je zgodaj zjutraj odhajala na delo v Trst, zvečer pa se je pozno vračala utrujena od dela in komaj čakala, da leže, še v hišo ni prihajala, da bi jih pozdravila, temveč je šla naravnost spat. Tako je mnogokrat minilo tudi nekaj dni, da je niso niti videli.

Medtem je bledično deklet tam v skladiščih zmešal neki fakin in je zanosila. Spočetka ni rekla nikomur ničesar, ker je upala, da se bosta vzela. Pozneje pa se je zaupala Marijani, ko je videla, da iz tega ne bo nič. Fakin je bil vdan pijači, nasilen in prepirljiv človek, tepel jo je, kadar koli mu je jokajoč omenila svoje stanje, in nekega dne jo je v besnosti popolnoma pijan brcnil v trebuh. Tedaj je bila v sedmem mesecu nosečnosti.

Uboga ženska je prišla ponoči domov vsa zbita od bolečin, se zavlekla v lopo in stokajoč v hudem trpljenju pred časom rodila. Majhna kepa mesa je komaj kazala znake življenja, toda stara Marijana in njena nevesta Urška, ki sta mladi ženi pomagali, sta obkladali otroka s toplimi otrobi in ostal je pri življenju, medtem ko je mati kmalu po porodu umrla.

Pri krstu je otrok dobil ime Valentin in so ga kar uvrstili v Grželovo družino. Rojstvo enega otroka ni pri Grželovih pomenilo nič posebnega, kakor tudi ni bila nenavadna smrt, saj se je skoraj vsako leto eden rodil in eden umrl. Tako tudi Tinčetov prihod na svet ni bil nikako posebno presenečenje, smilil se jim je samo zato, ker je takoj po rojstvu izgubil mater (očeta ni nihče poznal) in ker je bil tako droben in slaboten.

Živel je z drugimi Grželovimi otroki, jedel suho polento in krompir, kobacal po umazaniji in cunjah kakor ostali, v rasti pa je zelo zaostajal. Ko je imel štiri leta, je prebolel hudo otroško bolezen, zaradi katere se mu je še dolgo cedilo iz ušes, oči pa so mu ostale krmežljave. Zelo pozno se je naučil govoriti, in še to pretrgano in brez zveze. Večinoma je ponavljal besede drugih in so odrasli hitro spoznali, da je počasnega razuma in da bo svoj živ dan tepček.

(Nadaljevanje na 7. strani)

Smrt slovenskega književnika

Anton Debeljak

Dne 4. oktobra je v Lovranu umrl profesor dr. Anton Debeljak. Z njegovo smrtjo je med slovenskimi kulturnimi delavci nastopila nova vrzel, kajti dr. Anton Debeljak se je udejstvoval kot pesnik kritik, prevajalec in jezikoslovec.

Pokojnik se je rodil 25. oktobra 1887 s Segovi vasi v Loškem potoku na Dolenjskem. Po osnovnih razredih doma in v Novem mestu je 1908 dovršil novomeško gimnazijo, študiral filozofijo na Dunaju in se izpopolnjeval v Parizu. 1923 pa promoviral za doktorja filozofije v Ljubljani. Kot profesor francoščine in slovenščine je služboval na gimnaziji v Gorici (1913-1916), pozneje 2 leti na realki v Idriji, nato pa na realki v Ljubljani do svoje upokojitve pred tremi leti.

Debeljak se je s svojimi literarnimi prvenci, s pesmimi in prozo, začel oglašati že kot gimnazijec v Domačem prijatelju in Zvončku, od 1910 pa je sodeloval tudi pri Ljubljanskem Zvonu. Leta 1919 je izdal pesniško zbirko «Sonce in sence», isto leto v prevodih Moderno francosko liriko, za tem pa številne prevode: Anatole France, Pingvinski otok (1920) Barbusse, Ogenj (1921), Charles de Coster, Thyl Ulenspiegel (1923); Okrogle povesti Honoreja Balzaca bo izdal Knjižni zavod. Poleg tega je napisal še mnogo ocen, člankov, esejev, duhovitih potopisov ter kratkočasnih kramljanj. Temeljito je poznal slovanske in skoraj vse evropske jezike ter prevajal tudi iz orientalskih jezikov.

Dr. Anton Debeljak je bil znan po izredni marljivosti; ves svoj čas je posvetil študiju in vzgoji mladine. In ta se ga rada in s hvaležnostjo spominja, saj ji je bogato delil darove iz svoje zakladnice učenosti. Kljub svojemu obsežnemu znanju pa je bil izredno skromen in tih, vedno ljubezniv, požrtvovalen in uslužen. Vsa Ljubljana je Debeljaka poznala tudi kot velikega ljubitelja narave; saj je ustanovil in stalno obiskoval tako imenovani Tičistan, intimen prostorček v ljubljanskem Tivoliju, kamor so pred vojno prihajali ljudje krmit ptičke in veverice. «Tičistan» je tudi zbirka njegovih pesmi.

Širok je krog ljudi, ki žalujejo za svojim plemenitim prijateljem in znancem, pridružuje se jim pa tudi vsa slovenska javnost, ki bo zaslužnega kulturnega delavca ohranila v častnem spominu.

PETAR S. PETROVIČ-PECIJA,

književnik, igralec in režiser, je nedavno v Beogradu umrl, star 53 let. Napisal je več romanov in zbirk novel. Pisal je, dokler ga bolezen ni priklenila na postelj, vendar pa sega višek njegove književne delavnosti v dobo med obema vojnama.

Kult Sherlocka Holmesa

ali kako je Conan Doyle postal nesmrten

Kdo danes ne pozna nesmrtnega, genialnega detektiva — Sherlocka Holmesa, junaka najtipičnejše moderne policijske zgodbe, kot jo je ob prelomu stoletja ustvaril Conan Doyle? Menda ga ni naroda, ki bi ne imel prevedenih njegovih znanih detektivarc. «V znamenju štirih», «Škrlatna zgodba» in še mnoge druge smo imeli že pred prvo svetovno vojno tudi v slovenščini v knjižnih izdajah, po vojni pa so med vsemi, ki jih je objel kult velikega detektiva, krožile v drobnih brošurah v pretresljivo živo podobo na naslovni strani... Za «šund» je veljalo tedaj pri nas tako slovstvo. No, oblika je zares spominjala na «šund», a danes vemo, da so bile stvaritve Conana Doyleja zares umetniške moderne «detektivarce», ki veljajo danes za Poeovimi zgodbami za klasične policijske povesti.

Ko bi danes še živel ustvaritelj Sherlocka Holmesa, bi videl, kako se je po njegovih delih rodilo pravo pravcato oboževanje njegove čiste fikcije. Čeprav si na lanskoletni razstavi v Londonu, posvečeni Holmesu, lahko videl orodje, priprave, pipo, klobuk in palico neutrudljivega mojstra Baker Streeta — navsezadnje je bil Sherlock Holmes le literarna domislica Conana Doyleja. Toda popularnost njegovega junaka je ustvarila mit in kjer gre za mit, mora biti tudi resničnost.

Ko je v nekem koledarju za leto 1887 izšla prva Doylejeva povest «Skrlatna zgodba», je šla kar neopaženo mimo bralcev. Šele ko je mladi dr. Doyle leta 1890 objavil v anglo-ameriškem «Lippincottovem magazinu» povest «V znamenju štirih», se je s to zgodbo vzgal vihar navdušenja. Naslednja leta je pisal Doyle za «Strand Magazin». Njegove zgodbe je ilustriral Sydney Paget. Doyle je pisal zgodbo za zgodbo in vedno je bil trdno odločen, da bo s prihodnjo svojega junaka spravil v grob. Toda Holmes je postajal vedno priljubljenejši in Doyle ga ni pokončal. Vsaka zgodba mu je tedaj prinesla 50 funtov...

Leta 1892 so izšle Doylejeve zgodbe v knjigi in njegov sloves je pričel naglo rasti. Holmes ni smel umreti. Se in še je moral reševati težke uganke, ki so jih razlagali Doyleju mnogi prijatelji. Leta 1903 je prišla Doyleju izredno laskava ponudba iz Amerike: za vsako zgodbo po 1000 dolarjev. Tedaj se je pričela čudovita igra. Conan Doyle je spoznal, da mu je s tem trenutkom Sherlock Holmes prinesel nesmrtnost.

Po smrti Conana Doyleja leta 1930 je dobil ta kult nesmrtnega detektiva novo obliko znanstvenega preiskovanja vsemogočih podrobnosti o čisto domišljijskem junaku, ki so ga znali nekateri občudovalci idealizirati tako daleč, da so na primer lansko leto pisali že o «Holmesovi demokratski naravi, o njegovi osebni strasti po avanturi, o izredni prijaznosti in srčni dobroti, o visokem smislu za etiko, izrednem športnem duhu», itd. Danes imamo v Veliki Britaniji muzej Holmesa, celo literaturo o njem in v Londonu celo Družbo Sherlocka Holmesa, katere predsednik je neki profesor cambridskega kolegija.

Iz življenja mladega slovenskega kiparja

DELO IN RAZVOJ

ČELA PERTOTA

IZ NABREŽINE

Cudna so včasih pota slovenskega umetnika, posebno onega, ki ima dovolj notranje sile in volje, da se dokoplje do svojega vzora, a se mu stavijo na pot vse mogoče zapreke med katerimi niso na zadnjem mestu skromne socialne prilike.

O našem mladem nabrežinskem kiparju Pertotu je naša javnost že vedela, da je kot deček klesaril v nabrežinskih kamnolomih in tam začel kipariti iz lastnega veselja in prvič razstavil v Italiji kot «vojak» — internirane v zloglasnih «battaglioni speciali». In je nato šel na lastno pest stradat in študirat v Rim in nato na Dunaj. Po dokončani akademiji je napravil študijsko potovanje po Evropi preko Nemčije, Francije, Belgije do Svedske na enak način kot srednjeveški scholarji, toda z modernimi sredstvi: z «avtostopom». Ni to vedno prijetno, vendar je to pot podjetne, polnokrvne mladine, ki se ne straši zaprek, ker jo žene neugnana želja po spoznavanju življenja po svetu. Je to nagib, ki ima v sebi morda nekoliko mladostno pustolovskega, romantičnega prizvoka ali pa morda onega atavističnega prainstinkta ptice selivke, ki se mu mladi človek ne upira, posebno, ko ga podpre razum. Ta mu pravi: sedaj, ko si mlad ali pa nikoli.

Tega sredstva se obilo poslužuje zrela holandska, nemška, francoska, belgijska, nordijska, novozelandska mladina. Po evropskem kulturnem svetu ta način potovanja dobro poznajo in podpirajo. V mnogih mestih so nekaki mladinski domovi, kjer mladi potniki dobe ceneno ali brezplačno hrano in prenočišče. Tu se srečava in spoznava mladina vseh mogočih narodov in si izmenjava svoje znanje in življenjske izkušnje ter sklepa prijateljstva, pa četudi so včasih težave z občevalnim jezikom.

Z avtostopom je torej prišel naš kraški kipar v Stockholm, na Svedsko, in tu obsedel. Vpisal se je tudi še na Umetnostno akademijo. Na akademijo se je vpisal iz dvojnega namena: da si pač poglobi znanje in pa, da si na ta način dobi delo in dovoljenje zanj. Svedska je namreč dežela z zelo visokim življenjskim standardom, ki ga seveda trdovratno brani, zato se otepa tujih delavcev. Otepa se jih tudi, ker se bojji — vohunov. Rusija je namreč tudi njej zelo nevaren sosed.

In Pertot se je lotil dela. V septembru 1951. je že razstavil skupaj z mladim tržaškim slikarjem Sormanijem in še enim italijanskim slikarjem iz Brescie, — seveda izrecno kot slovenski kipar iz Trsta. Tu v tujini, je dosegel prvi uspeh in priznanje. Pa še en uspeh je bil s tem dosežen: pri otvoritvi razstave sta bila prisotna jugoslovanski in italijanski minister v Stockholmu. V decembru 1951 se je udeležil kolektivne razstave, v januarju t. l. pa je spet skupno razstavil, to pot pa z mladimi, modernimi švedskimi slikarji.

Tu se je že pokazal Pertot v bolj zreli obliki, bolj svoji, bolj izčiščeni. Iz odpora proti rimskemu zatohlemu akademizmu je pod vplivom svojih dunajskih učiteljev zanihal precej daleč v modernizem. V nekaterih trenutkih mu niso več zadoščale nekako gotsko ekspresivnozategnjene oblike, ki jih lahko opazujete še tudi v stockholmski dobi; zašel je celo pod vpliv Mooreovega intelektualističnega abstraktizma. Vendar le za zelo kratko dobo Njegov zdravi kraški smisel ni prenesel tega severnjaškega cerebralizma. Vrnil se je za korak nazaj v neki moderni realizem, ki mu ga je narekoval humanizem našega človeka. Lotil se je reševanja čisto skulptorskih nalog, zlm bolj plastičnega izraza, z iskanjem ravnovesja prostornin. Dosegel je s tem res zelo učinkovite plastične podobe, ki ne motijo tudi modernista, ker v svoji sveži spontanosti išče le iskrenega likovnega učinka v krepkih potezah, ne da bi se izgubljal v natančno izdelanih, sladko vglajenih ploskvah. Zdi se, da bo na ta način po najkrajši poti našel svoj lasten umetniški izraz z izčiščevanjem pogledov na umetnostna vprašanja, z zavzemanjem bolj iskrenega osebnega odnosa do njih. Primerjajte samo masivno zgrajeno žensko figuro ali ženski portret z njegovimi prejšnjimi gotsko asketskimi podobami, pa vidite njegov napredek.

Loteva se pa vseh mogočih likovnih zvrsti: akta, kompozicije, portreta, z najrazličnejšimi tehnikami: sadre, kamna, brona ali točneje: nekega dalečenejšega kovinskega sredstva, ki si ga je sam domislil: tiskarskega svinca. Zadnje čase se je precej bavil s keramiko. V modernih ali klasičnih oblikah z nekoliko primitivističnonadahnjenimi podobami, upodrabljajoč raznobarvno glino s tehniko nekake terakotne intarzije, dosega res nenavadne učinke: vtise arhaičnih skulptur.

Sedaj Pertot pripravlja novo razstavo skupaj s Klavdijem Uršičem—Cernigojem v podobnim nemirnim tržaškim Ahasverjem, ki je po njegovem zgledu in ob njegovi pomoči dopotoval z Dunaja v Stockholm.

Z. JELINCIC

OB NAČRTIH SLOVENSKIH KNJIŽNIH ZALOŽB

Knjiga mora biti dostopna najširšemu krogu bralcev

Poleg prevodov in del naših klasikov se obetajo nova dela Franceta Bevka, Mateja Bora, Miška Kranjca, Cirila Kosmača, Lojza Kraigherja, Ceneta Vipotnika, Ivana Potrča

Cankarjeva založba

Najprej o Cankarjevi založbi.

O njej, njenih nalogah, njenem delu in načrtih, sva se pomenila z urednikom založbe, znanim pisateljem Benom Zupančičem. Našel sem ga v njegovi sobi v Nebotičniku, kjer ima Cankarjeva založba svoj sedež.

«Cankarjeva založba», mi je dejal Beno Zupančič, «ima danes spredvsem namen izdajati marksistično literaturo, publicistiko in leposlovje. V okviru tega ima založba izdelan svoj program tako, da hoče zadovoljiti čim širši krog bralcev. Na eni strani hoče zadovoljiti potrebo po spoznavanju klasičnih del marksizma ter posredovati našim ljudem vsa temeljna dela marksizma v domačem jeziku. V drugi vrsti ima založba namen izdajati publicistične spise in to dela domačih in tujih avtorjev. Tretja vrsta dela Cankarjeve založbe je izdajanje leposlovnih del, domačih in tujih, klasičnih in modernih za našega delavca in izobraženca. Jasno je, da prevladujeta v delu založbe publicistika in leposlovje; to pa že zato, ker je število temeljnih del marksistične literature v slovenskem jeziku vedno večje, pa tudi zato, ker je jasno, da vzamejo ljudje v roke sorazmerno znatno večje število leposlovnih del, kakor knjig politične literature.

V okviru tega osnovnega programa je izdelan tudi načrt, ki ga Cankarjeva založba hoče uresničiti v letošnji sezoni. Danes pa je še prezgodaj, da bi podrobno govorili o posameznih knjigah, ki jih bo založba tudi v resnici izdala. Založba ima namreč izdelan svoj program le v glavnih obrisih. Točno ve, da bo nekatera dela prav gotovo izdala; nekatera druga ima v načrtih, ki pa jih bo uresničila morda letos morda šele kasneje. Za nekatere avtorje je gotovo, da jih bo založba izdala, ni pa še gotovo, za katero od njihovih del se bo odločila. Tudi dokončno število knjig še ni določeno, kajti to bo v veliki meri odvisno od bodoče ureditve položaja založb ter sploh založništva, o čemer so razpravljali prav na sedanjem kongresu književnikov.

Med deli marksistične literature pripravlja Cankarjeva založba za bližnjo prihodnost izdajo celotnega Marxovega Kapitala. Prav tako bo izšlo Leninovo delo Materializem in empiriokriticizem. Založba bo še nadalje izdajala dela s področja umetnosti in estetike. Tako bosta izšli knjigi Lessingovega in Tainovega dela, ni pa še dokončno določeno, katera dela bodo izbrana. V prav kratkem času izidejo Lucacsovi eseji. O publicističnih delih je zaenkrat teže govoriti. Zato pa ima Cankarjeva založba pripravljen obširen načrt leposlovnih izdaj, od katerega pa bo seveda uresničila le del. Da založba ne bi postala izključno prevajalska založba, bo Cankarjeva založba izdajala tudi izvirna dela domačih pisateljev. Uredništvo dobiva precej rokopisov, toda izdaja del domačih pisateljev je odvisna v veliki meri od materialnega položaja založbe. Spričo sedanjih cen knjig in izdatkov za honorarje je izdajanje izvirnih del danes za vse založbe močno problematična zadeva. Toda ne glede na to bodo že v kratkem izšle Borove balade. Za naprej pa ima založba obljubljene prispevke Miška Kranjca, Cirila Kosmača, Mateja Bora, Lojza Kraigherja spis o Cankarju ter še dela drugih avtorjev.

Osrednja izdaja Cankarjeve založbe bo tudi v bližnji bodočnosti izdaja Cankarjevega izbranega dela. S letos bo izšel peti zvezek, prihodnje leto pa bo zbirka zaključena. To je edina zbirka v Sloveniji, ki izhaja v nakladi deset tisoč izvodov in ki se kljub temu odlično prodaja. Prvi zvezek je razprodan, pa tudi od ostalih je le sorazmerno majhno število zvezkov v zalogi. Če primerjamo to zbirko z izdajami slovenskih klasikov pri Državni založbi, ki je morala naklado znižati na tri tisoč izvodov, potem predstavlja izdaja Cankarjevega izbranega dela prav gotovo velik uspeh založbe. Pripomniti je, da ima založba za vso naklado pripravljeno v svojih skladiščih platno in usnje, tako da se ni bati, da bi zadnji zvezki izšli v drugačni opremi kot prvi. Od leposlovnih del bo Cankarjeva založba tudi vnaprej izdajala dela klasične in sodobne literature. Med klasiki bodo zastopani Flaubert, Zola, Stendhal in Dickens, med sodobniki pa Vittorini, Silone, Garcia Lorca in Steinbeck. V prav kratkem času bo izšla knjiga Priestleya. Prav pri izdajanju sodobnih avtorjev ima založba precejšnje težave. Predvsem mora biti izbor mnogostranski, tako da so enakomerno zastopane vse narodnosti. Prav tako ima založba namen izdajati predvsem dela, ki imajo bodisi socialno ali napredno politično obeležje, pri čemer pa seveda ne na račun umetniške kvalitete. Težave so tudi zaradi plačevanja tantiem v devizah. In končno, tudi slovenske bralce, ki so zelo različni, je težko zadovoljiti.»

Ob koncu me je zanimalo samo še nekaj. Ali ima tudi Cankarjeva založba namen izdajati lažjo literaturo zaradi finančnih težav. Odgovor na to je negativen. Cankarjeva založba bo večje število del izdala v zbirki, ki jo je pokrenila pred kratkim in ki je preprosta, cenena in sodobna. V njej bo založba še nadalje izdajala leposlovna dela, pesmi, pa tudi eseje. Literarno manj vrednih, konjunkturnih del Cankarjeva založba ne bo izdajala. Kvečjemu bo poskrbela za ponatise posameznih del domačih klasikov.

Slovenski knjižni zavod

«Naloge, ki jih ima Slovenski knjižni zavod so danes prav iste kot ob ustanovitvi založbe», mi je dejal tovariš Božidar Borko, katerega sem naprosil, da mi pove nekaj o delu Slovenskega knjižnega zavoda v bližnji prihodnosti.

Slovenski knjižni zavod ima namen pospeševati domačo književnost z izdajanjem izvirnih leposlovnih del. V drugi vrsti hoče založba posredovati bralcem najboljša dela tujih literatur. Slovenski knjižni zavod ima namen izdajati še Malo knjižnico ter z njenimi cenenimi ljudskimi izdajami seznanjati ljudi s kvalitetnimi krajšimi deli predvsem tuje literature. Se nadalje pa hoče založba izdajati zdravstveno in poljudnoznanstveno knjižnico in seveda, — edino našo množično ljudsko izdajo, Prešernovo knjižnico. Seveda se tudi Slovenski knjižni zavod bori z velikimi težavami zlasti materialnega značaja. Ker predstavlja posebno izdajanje izvirnih del domačih avtorjev nerentabilen posel, si pač založba mora pomagati z izdajanjem romanov, za katere vlada še posebno veliko zanimanje, v snopičih. Z na ta način ustvarjenimi sredstvi, si potem založba ustvarja nekake notranje rezerve, da lahko krije izgubo pri izdajanju domačih del.

Program Slovenskega knjižnega zavoda za bližnjo bodočnost je pester in bogat, tako da bo med knjigami ki bodo izšle, našel vsak naš bralec sebi primerno berilo. Program je tudi obširen, njega popolna realizacija pa je odvisna od ureditve založništva in položaja knjižnega trga. Med deli domačih avtorjev bo Slovenski knjižni zavod izdal Franceta Bevka memoarsko knjigo Pot v svobodo. Izšla bo tudi lirika Ceneta Vipotnika in Potrčeva drama Krefli. Založba pa bo izdala tudi druga kvalitetna dela domačih avtorjev, v kolikor bodo ta umetniško na dovolj visoki stopnji in v kolikor bo pač založba to finančno zmogla. Med prevodi iz tujih literatur naj omenimo novo izdajo Galsworthyjeve Sage o Forsytih, ki bo izšla še pred novim letom. Kmalu po tem pa bo izšlo pod naslovom Moderna komedija nadaljevanje tega znamenitega dela. To nadaljevanje obsega tri romane: Bela opica, Srebrna žlica in Labodji spev. V prevodu Antona Debeljaka, z originalnimi ilustracijami Gustava Doreja in v opremi Elka Justina bodo izšle Balzacove Okrogle povesti in to v izdaji, ki bo po opremi skoraj bibliofilska, čeprav seveda ne bo imela tega značaja. Med prevodi iz tujih literatur omenimo še roman Leonarda Franka iz sodobnega nemškega življenja Jezusovi učenci ter Bromfieldov roman Noč v Bombayu. Mnogo krajših del iz svetovne literature pa bo izšlo v Malj knjižnici. Med njimi bodo dela Dostojevskega, Werfla, Capka, Gidea, Prousta in drugih.

Novost bo nova ljudska knjižnica, v kateri bo izšel predelan prevod Sienkiewiczevega romana Z ognjem in mečem, Zolajev roman Človek zver in še nekaj drugih del. V ljudskih romanih v snopičih pa bo Slovenski knjižni zavod izdal nekaj del znamenitega francosk. sodobnega pisatelja detektivskih romanov Georgesa Simenona. Seveda bo založba še nadalje izdajala poljudno-znanstveno knjižnico, v kateri je pravkar izšla Milana Vidmarja knjiga Razgovori o skrivnostih elektrotehnike — Končno naj še omenimo, da bo do v prvih dneh decembra izšle tudi knjige Prešernove knjižnice.

Ob zaključku samo nekaj misli. Tako v Cankarjevi založbi kot pri Slovenskem knjižnem zavodu poudarjajo, da je delo slovenskih založb v bližnji bodočnosti v veliki meri odvisno od rešitve problema založništva in problema knjižnega trga. Če bo v smislu sklepov zadnjega kongresa književnikov doseženo znižanje cen knjig in s tem poživitev celotnega knjižnega trga, potem bodo tudi slovenske založbe lahko spet razširile svoje področje. Samo z energično rešitvijo tega problema bo potem knjiga postala spet dostopna najširšemu krogu bralcev ter opravljala svoje poslanstvo, da jih vzgaja in kulturno dviga.

(Naše bralce bomo seznanili tudi s programi drugih založb).

Jugoslovanski književniki bodo odslej socialno zavarovani

Nedavno je bila podpisana pogodba o socialnem zavarovanju jugoslovanskih književnikov. Za Zvezo književnikov Jugoslavije je pogodbo podpisal Milan Bogdanović ob navzočnosti Iva Andrića, Velibora Gligoriča in Aleksandra Vuča.

Ta pogodba določa v svojih osnovnih odredbah vse pravice socialnega zavarovanja: pravico do zdravstvene zaščite, pravico do materialnega zavarovanja v primeru začasne delovne nesposobnosti zaradi bolezni, pravico do invalidnine, do invalidne, starostne in družinske penzije. Po pogodbi se osnova za določitev pravice socialnega zavarovanja književnikov kakor tudi za plačevanje prispevkov določa po trajanju delovnega staža. Polna starostna pokojnina pripada književniku, ko izpolni 35 let delovnega staža in 55 let starosti, nepolna starostna pokojnina pa mu pripada, ko izpolni 15 let delovnega staža in 65 let starosti. Književnik, ki je že socialno zavarovan na podlagi svojega delovnega odnosa, lahko zahteva, da se mu namesto pokojnine na tej podlagi določi pokojnina kot književniku, če je to zanj ugodneje in ako s to zahtevo soglaša Zveza književnikov Jugoslavije in zvezni organ ljudske oblasti.

Kot prispevek za socialno zavarovanje bo Zveza književnikov po odločitvi svojega članstva zajamčila redno vplačevanje v fond socialnega zavarovanja od skupnega avtorskega honorarja, ki ga pobira Zavod za zaščito avtorskega prava.

Podpis pogodbe je naletel na živahen odmev v književnih krogih. Milan Bogdanović je v izjavi, ki jo je dal ob tej priložnosti dopisniku Tanjuga, dejal, da je s to pogodbo Zveza književnikov Jugoslavije v sodelovanju z vsemi republiškimi združenji ostvarila za vse pisatelje Jugoslavije eno izmed največjih pravic, ki jih delovni človek v socializmu lahko dobi: pravico do popolnega socialnega zavarovanja v vseh oblikah in za vse primere, s čimer je mišljena tudi pokojnina. «Posebej podčrtavam važnost priznanja te pravice», je izjavil Bogdanović, «ker sem mnenja, da dela to priznanje največjo čast tako pisatelju kot literaturi. Kar zadeva samo dejstvo, da je književnikom v Jugoslaviji ta pravica v celoti priznana, bi posebej omenil naslednja dva momenta, ki se mi zdita najbolj pomembna. Predvsem dejstvo, da je mogla biti ta pravica ostvarjena — gledano z materialne plati — z znatno udeležbo države pri zajamčenju potrebnega prispevka, in pa v duhu popolne solidarnosti vseh književnikov Jugoslavije, ki brez izjeme pristajajo, da z odstopanjem določenega procenta svojih književnih honorarjev prispevajo k zajamčenju fonda socialnega zavarovanja. To poudarjam zato, ker se znaten del književnikov, ki je že zavarovanih pri ustanovah, kjer opravljajo svoje službe, niti ne bo okoriščal s to pogodbo. Drugi moment, ki ga je treba pred javnostjo poudariti, bi bil v dejstvu, da je socialistična Jugoslavija prva in do danes edina država, ki je književniku zagotovila vse njegove socialne pravice. Na mednarodni konferenci umetnikov, ki jo je nedavno organiziral UNESCO v Benetkah, se je med drugim govorilo tudi o vprašanju zagotovitve socialnih pravic umetnikom. Toda vsa diskusija je izražala zgolj želje pisateljev, ni pa mogla pokazati na možnosti, da bo do take zagotovitve v posameznih državah res prišlo. In zato je vest o načinu, kako se je to vprašanje uredilo v Jugoslaviji, bila sprejeta z odobravanjem in živim občudovanjem.»

ŽENA · ZDRAVJE · DOM

Klanjamo se spominu naših borcev S spoštovanjem in ljubeznijo Borimo se po njihovem zgledu za svobodo in napredek

Skoro ni pedi zemlje na obli, ki bi ne bila orošena s krvjo, ki so jo prelili v zadnjih desetletjih tisoči in tisoči mož, žena, otrok in starčkov. Skoro ni mesta, vasi, naselja, kjer bi se ne dvigal spomenik posvečen padlim. Skoro ni družine, ki bi ne obžalovala očeta, matere, sina ali hčere, ki jih je iz polnega življenja, dela in ustvarjanja iztrgala nenasitna pohlepnost oblasti željnih in zavojevalnih skupin ljudi.

Zakaj vse to? Zakaj toliko žrtev, ko vendar vsak pošten človek stremi za tem, da bi delj in plodneje živel, da bi užival v svobodi.

Pa vendar, niso se utegnile zaceliti rane, ki so jih tolikim narodom prizadejale grozote druge svetovne vojne, ni bil še vzpostavljen mir, ko so na Daljnem Vzhodu imperialistične sile že zanetile nov požar; niso bile še odstranjene ruševine po mestih in pokrajin, ko že govorijo novi imperialistični zločinci — Vojni zločinci, ki so pognali v smrt na stotine in stotine življenj, so danes na vodilnih mestih in važno — ker predstavljajo orodje v rokah novih vojnih hujskačev.

Vse te temne sile se pripravljajo na nov pokol, v katerega bi hotele znova pahniti človeštvo, ki se, že tako preizkušeno, ne bo dalo zapeljati od lažnih «branitev miru», pač pa bo znalo braniti to, kar je do sedaj dosegla in pridobitve razširilo do popolne zmage socialistične demokracije.

Ko se danes klanjamo spominu vseh številnih žrtev, ki so padle v vojni, ko se posebej na ta dan z ljubeznijo in spoštovanjem obdolžimo spominu naših borcev, ki so padli v borbi proti fašizmu in nacizmu za svobodo zemlje in rodu na njej, poziva vse žene, matere, dekleta, naj strnejo v enotno fronto in borbi za mir, proti novemu klanju, proti novemu zasužnjevanju narodov in delavcev. Predvsem pa se moramo zediniti v borbi proti ustaljenju novih imperialističnih blokov, med katerimi je najnevarnejši ravno blok, ki pod zvenečimi imeni Marxa, Engelsa in Lenina vara ljudi tako, kot človeštvo v svoji dolgi zgodovini ni doživelo.

V deželah sovjetskega bloka svobode za narode, ki so se za svobodo borili. V deželah sovjetskega bloka ni sovjetskega napredka, ki pomenil napredek za narode, ki tam prebivajo. Ves napredek pomeni samo nadaljnja ruskega orožja kot orodja za nadaljnja osvajanja, za nadaljnja podjarmljenja tujih narodov.

Svobode svet noče. V katerem bi narodi ne bili enakopravni, človeštvo odklanja, kajti to je lažni mir, ki predstavlja gospostvo ene nacije nad drugimi, ki predstavlja izkoriščanje izvoljenega naroda drugih narodov. Proti takemu sistemu so se ljudstva v drugi svetovni vojni uprla, ko so se uprla nacizmu in fašizmu. Proti takemu sistemu se morajo upreti ponovno, še preden pride ta do močnejšega izraza, še preden vzplameni v nov požar.

Matere, žene, sestre, dekleta: v nas mora biti živa zavest: ne damo svojih sinov, mož, bratov in fantov, ne damo svojih življenj tujim pohlepnežem, ki bi si hoteli utreti po sledeh naše krvi pot do nadvlade. Me smo izvoljene, da dajemo novo življenje človeku, zato smo tudi poklicane, da ga branimo in se borimo, zato da bodoči ljudje ne bodo orožje za rušenje, temveč za ustvarjanje svobode in napredka.

Kaj vedo tržaške žene

Vodstvo MSI pošilja v Francosko in fašistično Španijo «izletniške skupine» in «skupine študentov». Da je taka skupina odšla tudi iz Trsta in da se mnogi udeleženci ni vrnilo iz Madrida, ker se tam šolajo na posebnih diverzantskih in obveščevalnih tečajih.

Potem ko je v borbi proti italijanskemu fašizmu padlo toliko italijanskih ljudi, potem ko je tol'ko mladih Italijanov dalo svoje življenje na mnogih front'h za fašistične gospodarje, ki so bodočnost ljubljenemu in delovnemu ljudstvu sovražni, formirajo ponovno svoje teroristične skupine, ki bi pomagale nekdanjim oblikom do ponovnega vstajenja.

Toda to se ne bo nikoli zgodilo, ker je porok delovno ljudstvo, ki se mora proti neofašizmu odločno in vztrajno boriti!

TRŽAŠKA SLIKA

MATI ERNESTA pripoveduje

Mnogi dogodki, ki jih hočemo opisati, potrebujejo navadno uvod, da bralca pripravimo na snov, potrebujejo pa tudi zaključek, v katerem opozorimo na pomembnejše stvari našega pripovedovanja. Dogodek oziroma zgodba, ki jo hočemo opisati danes, pa ne potrebuje prav nobenega uvoda niti zaključkov. Najbolj jasna bo pred nami, če nam jo bo povedala mati Ernesta sama:

«Devet nas je v družini. Moj mož, ki je bil 16 let delavec, je na posledicah vojne tako zbolel, da je že leta brez zaslužka. Nekaj časa je dobival podporo, potem pa je tudi ta vir dohodka, najhnega sicer, pa vendar dohodka, usahnil. Bolezen ga je trajno onesposobila za vsako delo. Končno so mu priznali na mesec 8.000 lir pokojnine. Prvo bo dobil novembra. Nekaj bolje na vsak način bo, toda pomislite, da je devet ust pri hiši!

In kako smo živeli do sedaj, ko niti te pomoči nismo imeli? Težki dnevi so bili zame in za vse moje otroke. Res je, dva starejša delata in vsak mi tedensko položi na mizo po 4.000 lir. Če k temu prištejem še dva, največ tri stotake, ki jih prislužim jaz s postrežbo po hišah, smo imeli na teden največ od 9.000 do največ 10.000 lir. Več kot toliko nisem mogla zaslužiti, ker imam doma še majhne otroke in bolnega moža, za katere moram skrbeti, jim kuhati, šivati, prati. Posebno šivanje mi vzame dosti časa, ker vedno kaj krpam, predelujem, krajšam. Se dobro, da so še dobri ljudje na svetu, ti mi pomagajo z oblekami. Za otroke porabim vse, kar dobim. Novega še niso imeli. Saj jim tudi ne morem kupiti, čeprav bi tako rada videla kdaj tudi svoje otročiče lepo oblečene.

Žalostno je to. Človek bi rad delal, pa ne more, rad bi s svojimi rokami zaslužil, da bi dostojno živel in da bi ne bil nikoli lačen. Da, nikoli lačen. Hvaležna sem ženam, ki mi kaj podarijo za otroke in vendar bi bila tako srečna, če bi take pomoči ne potrebovala. Toda ne morem drugače.

Kar izračunajte. Na dan porabim najmanj 1500 lir za hrano. Če ste gospodinje, lahko takoj izračunate, da za tako malo denarja ne more biti mesa, sadje kaj redko, saj nas je devet v družini in razen mene in moža vsi rastejo, vsi bi potrebovali izdatno hrano. Glejte. Samo za kruh mi gre dnevno od 250 do 280 lir, včasih tudi celih 300, za zelenjavo tudi okrog 300 lir.

Torej, že če porabim le 1500 lir na dan, prekoračim vsoto, ki jo spravimo skupaj moja starejša sinova in jaz, za okrog 1000 lir na teden. Ni mi lahko toda vendarle moram priznati, če hočem biti odkritosrčna, da sem se zadolžila. Teh 8.000 lir na mesec, ki jih bo začel z letošnjim novembrom dobivati moj mož, bom najprej vsak mesec dala v trgovino, da bom imela račune v redu.

1500 lir dnevno je samo hrana. Kje je kurjava, stanovanje, luč, kje so še druga bremena, ki jih moram nositi? Štirje najmlajši hodijo v šolo, starejša se uči šivanja. Otroci so v šoli pridni, radi se učijo in dobro uspevajo. Vse bom storila, da bom vsaj dva najmlajša izšolala. Takrat bo mogoče šlo. Poleg dveh starejših fantov bosta pomagali hiši še dve dekleti, morda kmalu tudi tretja in s skupnimi močmi bomo spravili zadnja v družini najprej v šole.

Šola stane. Lani so dobili tam knjige in zvezke, letos so si morali zvezke kupiti sami. Velik strošek je bil to za nas, ki imamo od dne do dne primanjkljaj. Toda to mora biti».

Ko je mati Ernesta govorila, tiha, skromna, skoro vse prevec vdana v svojo usodo in trpljenje, so se okrog nje sukali njeni otroci. Čisti in čedni, da te v dno duše zaboli, ko vidiš toliko skrbi in truda, da iz siromašnega, podarjenega oblačila napraviš svoje otroke tako dostojno in snažno. Čudiš se, da so ti otroci prijazni in olikani, ker si ne moreš predstavljati — ker živiš v normalnih razmerah — kako more še imeti mati, ki vse življenje tako gara, še toliko potrpljenja, da vzgaja lepo svoje otroke. Čudiš se vsemu temu in spoznaš: neverjetna sila je v naših ženah in materah. S trpljenjem in hudim raste v njih moč, da premagujejo trpljenje in da mu kljubujejo. Toda s premagovanjem težav v svojem ozkem družinskem krogu ne bodo imele trajnejšega uspeha. Njene hčere bo čakala ista usoda in podobno trpljenje, kot je njo spremljalo na vsej življenjski poti.

Življenje, kot ga živi mati Ernesta, je življenje tolikih drugih žena in prav zato, ker so si te žene med seboj podobne, imajo tudi podobno silo v sebi, ki jo morajo izkoristiti za dobro svojih hčera in svojih vnukinj, za dobro rodu, ki bo prišel za njimi. In ta sila mora priti do izraza ne le v potrpljenju in sposobnosti prenašanja, temveč v odporu do krivičnega življenja, ki ga morajo toliki tisoči živeti, medtem ko se majhno število kopije v zlatu na njihov račun.

RISBA
izraz otroškega izživljanja in opazovanja

Ob razpisu nagrad otroško-mladinske risbe v Indiji, kamor so tudi tržaški dijaki poslali svoje risbe, se mi zdi potrebno, da razložim bistvo in pomen risanja pri vzgoji mladine.

Polagoma moramo opustiti stari način risanja katerega bistvo je posnemanje, to se pravi, da moramo rutinsko risanje nadomestiti z ustvarjalnim risanjem; otrok naj riše po spominu in po lastni zamisli. Pri risanju naj se zabava; da bo pa ob svojem delu užival, mu je potrebna svobodna ustvarjalna sposobnost. Vsako posnemanje bi mu bolj škodovalo kot koristilo; je pač precej različno to naziranje od dosedanjega, ko smo mislili, da predstavlja posnemanje naravne višek umetnosti.

Opazujemo otroke, ko rišejo

doma ali na vrtu po tleh razne oblike da po tem skačejo in se igrajo. Ta vrsta risanja je za otroke značilna ker služi igri, ob kateri se otrok zabava, zato pustimo otroka, da se izživlja ob risbi, ki mu je najbolj lastna in povezana z njegovim življenjem.

Ali je v otroku ustvarjalna sila? Da, otrok je sposoben ustvariti risbo po lastni zamisli in okusu, bodisi da jo sestavi po spominu, bodisi podzavestno, tako kakor sam želi in hoče. Otroško mladinsko risbo takoj opazimo, ker je ploskovna, t. j. nima globine, tudi ne pozna otrok perspektive; je pa risba predvsem pripovedovalna in to je tudi pravilno.

Težko je dopovedati otroku, naj se zamisli in naj nariše, kar sam želi; kajti pri sodobnem učenju je otrok prisiljen, da sledi, ponavlja in posnema. Zato moramo otroku vedno prigovarjati, naj se popolnoma osvobodi vseh vplivov in naj sestavlja sam od sebe. Zelo grešijo starši, ki se vmešavajo v otrokovo risanje, ker s tem zanikujejo tisto, kar je otrok z veliko težavo ustvaril ter mu uničujejo veselje do uspeha. Otroci se pritožujejo, da staršem risbe, ki jih ustvarjajo po lastni domišljiji, niso všeč. In zanimivo je, da je bil vprav eden izmed tistih otrok nagrajen, ki so ga starši nahrulili, čemu riše take stvari.

Ob nagradi, ki smo jo pravkar dobili v Turinu, smo se lahko prepričali, kako moramo našo mladino pripraviti do čimbolj svobodnega ustvarjalnega risanja.

Po vsem svetu proučujejo pouk risanja za otroke. Tako na primer v Italiji in Franciji; na Dunaju je umetniška šola za otroke, ki jo vodi znameniti prof. Cizek; ta je tudi napisal knjigo o otroški risbi.

Številne mednarodne razstave otroških risb nam kažejo, kakšna stremljenja zasledujejo po svetu pri pouku mladinskega risanja in izpričujejo, da moramo novi naraščaj usposabljati v duhu časa.

O krvi in krvnih boleznih
V zadnjem času zdravijo tudi še do pred kratkim smrtno belokrvnost s precejšnjimi uspehi

Neprenehoma polje kri po telesu, napaja vsako celico organizma in regulira tako vse življenjske pojave. Najvažnejše snovi, ki jih potrebujejo celice in organizem za svoje delovanje, so v krvnem serumu to je tekočini, v kateri plavajo krvničke. Glavna trdna in oblikovana sestavina krvi so rdeče krvničke ali eritrociti, katerih je v 1 kubičnem milimetru štiri do pet milijonov. Eritrociti prenašajo s svojim rdečim barvilom hemoglobinom iz pljuč kisik v posamezne celice organov in odstranjajo obratno ogljikov okis iz tkiv v pljuča, kjer se izloča. Poleg eritrocitov plavajo v serumu bele krvničke ali levkociti (6000 do 8000 v 1 cmm), ki so neke vrste obrambna straža organizma. Bele krvničke so v stalni pripravljenosti, da se borijo proti bakterijam in tujkom, ki vdirajo v telo, in sicer tako, da se prično, čim nastopi infekcija, močno razmnoževati. Povečanje njihovega števila je za zdravnika važen diagnostičen opomin — in poskušajo bolezenske kali prestreči in uničiti. Pri levkocitih ločimo v glavnem limfocite in mielocite, ki se zopet delijo v več vrst. Limfociti nastanejo v mezgovnicah, vranici, jetrih in vezivu, medtem ko nastanejo ostali levkociti v kostnem mozgu, kar velja tudi za rdeče krvničke.

Če govori laik o krvnih boleznih, misli pri tem navadno le na anemijo ali malokrvnost kajti za razlikovanje med anemijo in levkemijo (belokrvnost) je potrebno že nekoliko medicinskega znanja. Pri levkemiji ločimo limfatično in mieloično obliko, iz česar sledi, da je belokrvnost obolenje tkiva, ki stvarja kri. Iz nam še neznanih vzrokov pričenja tvoriti to tkivo ogromno belih krvničk in preplavi z njimi kri. To dejstvo samo še ne bi bilo tako nevarno, saj opazujemo nekaj podobnega tudi pri infekcijskih boleznih, vendar ne pridejo pri levkemiji v krožečo kri že zrele celice, temveč nezreli levkociti. Podoben bolezenski pojav, kar se tiče razvoja celic, opazujemo tudi pri rakastih bulah, zato lahko imamo levkemijo za raka belih krvničk, kajti nadaljnji potek bolezni je sličen raku. Krvotvorna tkiva bulasto naraščajo in bolnik prične telesno propadati, dokler ga ne reši smrt. Zdravljenje belokrvnosti je bilo do nedavna brezuspešno, v najnovejšem času pa zdravijo nekatere oblike te hude bolezni s precejšnjimi uspehi.

Jasno je, da spremlja vsako levkemijo tudi anemija, kajti na račun prekomerne produkcije belih krvničk trpi tudi produkcija rdečih krvničk. S tem hočemo povedati, da je anemija pomanjkanje rdečih krvničk, kar pa velja le za njeno najenostavnejšo obliko, ki nastopa običajno kot spremljevalka drugih obolenj. Anemija pa nastane pogosto tudi kot samostojna bolezen, in sicer se izraža v različnih oblikah. Najobičajnejša je anemija zaradi pomanjkanja železa. Število eritrocitov je pri tej anemiji normalno, v posameznih rdečih krvničkah je znižan le hemoglobin.

Drugače je pri tako imenovani pogubni malokrvnosti ali perniciozni anemiji. Pri tej anemiji nastanejo motnje v razvoju rdečih krvničk. Število eritrocitov je močno zmanjšano in posamezne celice imajo nenaravne razvojne oblike. Poleg splošnih znakov malokrvnosti nastopijo pri tem obolenju bolezenske motnje v prebavilih in živčevju. Če perniciozne ne zdravimo, sledi gotova smrt. Odkar poznamo za to bolezen uspešno zdravilo, ni več tako strašna. Ameriški učenjak Castle je namreč odkril, da se tvori v jetrih snov, ki je za razvoj rdečih krvničk izredno važna. Če uživa bolnik, ki ima perniciozo, velike količine jeter (ki pa morajo biti surova ali pa malo pečena), tedaj se bolezen za toliko časa zboljša, dokler traja jetrna dieta. Farmacevtska industrija je pomagala izpolniti zdravljenje tako, da je izdelala jetrne izvlečke, ki se dajo vbrizgati. Te injekcije rešujejo že skozi leta ljudi, ki bi bili sicer neusmiljeno zapisani smrti. V najnovejšem času so odkrili tudi, da ima pri nastajanju in zorenju rdečih krvničk izredno važno vlogo vitamin B 12. Vitamin B 12 je postal važen pripomoček pri zdravljenju pernicioze. Medicinska znanost pa lahko s ponosom gleda na uspehe ki jih ima pri zdravljenju te nekoč smrtne bolezni.

Dr. S. S.

Premajhna skrb socialnih ustanov za našo mladino

Okrog 1500 otrok je deležnih podpore in pomoči, ki jo dajeta pokrajinska uprava in ECA, medtem ko jih je mnogo več prepuščenih samim sebi

Med socialnimi in dobrodelnimi ustanovami, ki delujejo v našem mestu, je tudi ustanova «Opera di difesa dei minorenni» (Ustanova za pomoč mladoletnim), ki skrbi za otroke brez staršev, za nezakonske otroke, za otroke, ki imajo očeta ali mater v zaporih ali pa, ki imajo slaboumne starše, za otroke, ki so sami duševno zaostali, za mladoletne kriminalce in izgubljena dekleta. Otroke brez staršev in sploh otroke, ki nimajo nikogar, da bi zanje skrbel, pošlje omenjena ustanova v sirotišnice, mladinske domove in otroške vrtce, za katerih vzdrževanje skrbita pokrajinska uprava in občinska podporna ustanova ECA. Teh sirotišnic in drugih zavodov je v Trstu sedem, in sicer: Educatorio maschile e femminile (Vzgajališče za dečke in deklice), ki je v poslopju «Pia casa dei poveri» in za katerega skrbi občinska podporna ustanova, sirotišnica «S. Giuseppe», ustanova «Casa di Nazareth», zavod «Istituto Teresiano», vzgajališče «Gesù Bambino», otroški vrtec «Speranza» in otroški vrtec «Asilo Famiglia».

Največ otrok je v vzgajališču za dečke in deklice, in sicer 263 dečkov in 166 deklic; ti otroci so povečini sirote ter skrbi zanje občinska podporna ustanova, dokler ne izpolnijo 16 let. V času svojega bivanja obiskujejo v zavodu šolo ter se po končani šoli izučijo tudi poklica, za katerega imajo smisel in veselje. Čeprav je disciplina v tem vzgajališču zelo stroga ter pogrešajo otroci nege in ljubezni, ki bi je bili deležni pri starših, je oskrba dokaj dobra in tudi šolanje precej natančno. Pomanjkljivost, proti kateri so Tržačani, posebno pa demokratične žene že neštetokrat protestirale, je ta, da nobena socialna ustanova ne poskrbi za pomoč in podporo otrokom, ki morajo vzgajališče s 16. letom zapustiti. Če imajo otroci bližnje sorodnike, ki jih sprejmejo, potem je vprašanje še nekako rešeno. V večini primerov pa otroci nimajo nikogar in ne vedo, kam bi šli in na koga bi se obrnili. Edino zatočišče, ki jim preostaja, so javna prenočišča, v katerih je «družba» zelo pisana in mladini povečini neprimerna. In tako se marsikateri deček in deklica, ki sta kazala v zavodu dobra nagnjenja, pokvarita in mnogokrat zaideta tudi med kriminalce.

V ostalih zavodih je število dečkov in deklic manjše; tako so v sirotišnici «S. Giuseppe» samo deklice, in sicer jih je nekaj nad 90, v zavodu «Casa di Nazareth» je tudi nekaj nad 80 deklic, v zavodu «Istituto Teresiano» 36 deklic, v vzgajališču «Gesù Bambino» 63 deklic, v otroškem vrtcu «Speranza» 20 dečkov in 17 deklic ter v otroškem vrtcu «Asilo Famiglia» 16 dečkov. Skupno je v vseh zavodih 299 dečkov in 455 deklic.

Ustanova «Opera di difesa dei minorenni» skrbi tudi za manjše otroke, ki ne morejo še obiskovati vrtcev in šol in ki potrebujejo posebne nege. Zadnji podatki o delovanju omenjene ustanove kažejo o širokem področju, na katerem se njena pomoč uveljavlja. Žalostno je dejstvo, da je morala omenjena ustanova na primer odvzeti n katerim družinam otroke ali pa jih nadzirati, ker starši niso bili sposobni vzgajati jih ter je bilo nevarno, da otroci v slabi družbi propadejo Takih otrok je bilo v enem samem mesecu kar 27. Ustanova je poskrbela tudi za otroke, katerih starši so se ločili ter ukrenila tako, da bo imela z njihovo vzgojo opravka edinole mati, ker se je oče izkazal za nesposobnega ali nevrednega.

Stalno tudi narašča število otrok, ki kažejo nagnjenja za razna nepoštena dejanja, ki vodijo v kriminal; tako je ustanova poskrbela v preteklem mesecu za 10 otrok, od katerih je pustila petero v domači oskrbi (seveda še vedno pod njenim nadzorstvom) 5 pa jih je namestila v raznih vzgajališčih.

Kot smo že omenili, skrbita za sirotišnice in druge zavode za mladoletne pokrajinska uprava in občinska podporna ustanova. Skupno število otrok, ki so deležni podpore in pomoči omenjenih ustanov, je po zadnjih podatkih 1494; precej veliko število, ki pa še vedno ne odgovarja resničnemu položaju.

Že bežen pogled v revnejše predele mesta (naj navedemo na primer samo staro mesto ali pa Ul. Rigutti), kjer so otroci brez vsakega nadzorstva prepuščeni ulici in slabi družbi, kaže, da bi moralo biti delovanje ustanov za pomoč mladoletnim bolj razširjeno. Predvsem bi morale ustanove skrbeti za otroke, ki žive v slabih življenjskih razmerah in katerih starši so zaradi dela ves dan odsotni. Za te otroke ni predvidena nobena pomoč, ker starši delajo (pa četudi zaslužijo morda komaj toliko, da lahko sami životarijo), prav tako ni predvidena pomoč za otroke, ki žive s starši v nezdravih in neprimernih stanovanjih, ker to ni «kompetenca» teh ustanov.

Ustanove same se opravičujejo, da razpolagajo z zelo omejenimi denarnimi sredstvi, kar bo morda tudi držalo. Ne moremo pa razumeti, kako je mogoče zapostavljati prav mladino, ki je pomoči in nege najbolj potrebna, ter reševati morda druga manj važna vprašanja. V Padričah so na primer zgradili poslopje, v katerem naj bi bila poboljševalnica za dečke. Že ko so jo začeli graditi smo poudarili, da na našem ozemlju na srečo ni toliko otrok, ki bi bili poboljševalnice potrebni in da je zato poboljševalnica za naše razmere prevelika. Predlagali smo, da bi že zgrajena poslopja prepustili eni izmed ustanov, ki skrbi za mladoletne, ki so zapustili sirotišnice in ki nimajo svojega doma. Te mladine je pri nas nič koliko in prav iz njenih vrst izhajajo navadno kriminalci, s katerimi se mora ukvarjati tržaško sodišče. Naše zahteve so ostale seveda bob ob steno; novozgrajena poslopja bodo zasedle zavezniške čete, ki bodo izpraznile v Trstu druga stanovanja. In tako je zopet odpadla možnost rešiti vprašanje mladine, ki se potika po raznih javnih prenočiščih in ki zaman išče primerne zaposlitve.

To žalostno stanje upravičeno skrbi naše žene, ki jim je usoda mladine najbolj pri srcu. Zelo pogosti so zato njihovi protesti na odgovorne kroge, v katerih zahtevajo, da se vzgoji in pomoči mladoletnih otrok posveti večja pažnja ter nudi ustanovam, ki skrbijo za otroke, večja denarna pomoč. Na razumevanje do sedaj niso naletele, toda to jih ne bo oviralo, da ne bi tudi v bodoče nadaljevale borbe za rešitev tega, za naše ozemlje tako važnega problema.

ŽENA, KI KADI, zgodaj ostari

S sistematičnimi zdravniškimi pregledi so dognali, da sedemdeset odstotkov kadilk prezgodaj ostari. Občutljivi ženski organizem je posebno izpostavljen tobakovemu učinku. Delovanje nikotina na ožilje povzroča, da popušča napetost tkiva. S tem ohlapnejo poteze na obrazu, zaradi česar trpi celotna pojava. Vpliv nikotina na notranje izločevanje pospešuje propadanje celega telesa. Ščitnica, ki ima pri ženi važno vlogo, je zaradi stalnega kajenja razdražena, kar vodi do hiperfunkcije žleze in do stanja, ki je podobno motnjam, ki nastanejo pri Basedowovi bolezni. Pri močnih kadilkah sta po navadi okvarjena tudi jajčnika in nadobistnici, kar povzroča motnje v rasti in dozorevanju ter vodi včasih celo do prezgodnjih krvavitev, menstruacijskih nerednosti in krčev. Če že kadiš, kadi zmerno!

Zimski kostim za suhe, mrzle dni

Dvodelne obleke so nam skoraj nujno potrebne; njihova linija je navadno vedno enaka razen malenkostnih sprememb, ki jih dovoljujejo različne vrste blaga. Prav tako si skoro ne moremo zamisliti ženske garderobe brez kostima. Za prve zimske dneve je zelo primeren kostim iz debelega blaga, ki ga okrasimo s krznom. Tak komplet nam pride prav, predvsem v dneh, ko ne brije burja, vse tja do tople pomladi.

Od vasi do vasi

PROSEK

Že večkrat smo zahtevali in o tem tudi pisali v časopisih, naj bi v naši vasi zgradili otroški vrtec za otroke iz naše vasi in s Kontovela. Matere so prisiljene imeti otroke ob slabem vremenu doma v zaprtem stanovanju, ob lepem vremenu pa nimajo

časa, da bi hodile z njimi okrog, samih pa tudi ne morejo puščati po cestah. Skrajni čas je, da bi oblasti poskrbele, da bi tudi naši najmlajši lahko zahajali v otroški vrtec, s čimer bi bili starši rešeni mnogih skrbi.

* * *

Naša vas in Kontovel sta znana po gojenju cvetlic. Včasih nam je to delo prinašalo še precej dobička, čeprav nas je stalo dosti truda. Danes pa je, žal, zaslužek vedno manjši, ker občutimo močno konkurenco iz Italije. Večkrat se zgodi, da morajo naše rožarice prinesti nazaj domov neprodano cvetje.

Zaradi velike poletne suše je pri nas trava le slabo pognala. Po prvem dežju pa je začela rasti in kmetje so začeli kositi. Posušiti je ni mogoče zaradi nestalnega vremena, zato pokladajo živini kar zeleno krmo.

* * *

Tudi naša vas je prispevala za «Teden našega dijaka». Dober del vaščanov je čutil dolžnost do naših dijakov in prostovoljno nabral večjo vsoto denarja ter drugega blaga. Ker pa so potrebe našega dijaka velike, je dolžnost vsakega Slovenca, da prispeva čim vec.

DOLINA

Prejšnjo nedeljo je bil pri nas družabni večer, katerega je organiziral domači motoklub «Adrija». V začetku so razdelili članom članske izkaznice, in sicer nad sedemdeset. Vseh članov pa ima motoklub 98. Razpoloženje je bilo odlično in udeleženci so se zabavali pozno v noč.

* * *

Kakor v ostalih krajih na Bregu je tudi pri nas letina oljk dobro kazala. Na žalost je v zadnjih dneh napravil veter na oljčnih nasadih precejšnjo škodo.

Zaradi slabega vremena ne moremo posušiti otave in delati na polju.

Po zaslugi Kmečke zveze smo dobili dovoljenje za sečnjo in dovoz drvi iz naših gozdov v coni B. Upamo, da nam bodo oblasti dovolile prehod čez blok vse dokler bomo dokončali naše delo.

Tudi v naši vasici je bilo v času vojne poškodovanih precej stanovanjskih hiš in hlevov. Ko so nam oblasti plačale odškodnino za hiše, so nam obljubili, da jo bomo dobili tudi za hleve. Medtem pa še vedno čakamo in smo si morali sami pomagati. A ker je pri nas revščina, so hlevi samo za silo popravljeni in živina trpi.

BOLJUNEC

Že večkrat smo pisali, da bi bilo nujno potrebno, da občina temeljito popravi in asfaltira cesto ki vodi iz Domja v našo vas, po kateri je dosti prometa. V lepem vremenu je toliko prahu, da so reveži ne samo pešci in vozniki pač pa tudi vsi oni, ki stanujejo ob cesti. V slabem vremenu pa se po luknjah nabira voda in blato.

Tudi zadeva našega kamnoloma je že vsem znana in stara. Gospod župan nam je obljubil, da nam bo to stvar uredil v najkrajšem času. Minulo je že precej mesecev, a o tem ni ne duha ne sluha... samo veliko ropotanje od jutra do večera.

BORŠT

Končno je pevski zbor pričel z vajami in upamo, da ga bomo kmalu slišali na kakem nastopu. Saj naša vas je vedno ljubila petje in z veseljem ob vsaki priliki sodelovala. V pevskem zboru je okoli 30 članov ki bodo spet požrtvovalno in redno hodili k vajam, da bodo uspehi čimboljši.

Ob priliki «Tedna za našega dijaka» so se nekateri vaščani radevolje odzvali z darili po svojih močeh. Ker je v naši vasi precej potrebnih dijakov bi bilo dobro, da bi tudi ostali vaščani podprli Dijaško Matico, ki pridno skrbi za naše potrebne učence.

GABROVEC

V naši vasi ni velikih posestnikov. Skoraj vsi se ukvarjajo z zelenjavo, živinorejo, nekateri tudi s cvetličarstvom. Letošnji

pridelek ni bil velik, to pa zaradi suše, ki je zajela ves Kras in seveda tudi naše področje. K temu je v precejšnji meri pripomogla tudi toča.

Po dolgih pripravah, moledovanjih ter zahtevah so končno začeli graditi otroški vrtec, ki je bil zelo potreben. Dobro in potrebno bi bilo, da bi občina uredila in popravila trg pred tako imenovano «Ljudsko hišo».

Cesta, ki vodi proti Zgoniku, je v zelo slabem stanju. Potrebna je popravila. Tako tudi novi most nad novo «avtocesto» je v obupnem stanju in čas bi bil, da bi ga popravili.

Starši in dijaki naše vasi imajo velike težave. Otroci morajo namreč hoditi v šolo na Prosek ali v Zgonik, nimajo pa zjutraj na razpolago nobenega vozila. Dokler ni mraza, že lahko nekoliko potrpijo, vendar nas skrbi, kaj bo ob slabem vremenu in ob hudem mrazu, ko morajo otroci več kilometrov daleč peš v šolo.

Nasveti

Morsko bolezen laže prenašamo, če žvečimo vso pot posušene pomarančne lupine; če uživamo trdo in ne tekočo hrano; če sedimo na tisti strani parnika, ki je izpostavljena vetru, ker nas veter ne samo osvežuje temveč tudi razganja dim, ki morsko bolezen močno pospešuje.

* * *

Rokavice iz barvaste tkanine najlaže opereš v mlačni vodi, ki ji dodaš nekoliko kisa medtem ko kožnate rokavice oblečeš in drgneš z vato, ki jo namočiš v bencinu.

* * *

Če si premočiš klobučevinast klobuk, je najbolje, da ga takoj napolniš s tankim papirjem, obrneš, da so krajci zgoraj in pustiš v topli sobi, da se posuši; če je potrebno krajce zlikaš, vendar v večini primerov zadostuje, da jih okrtačiš z mehko ščetko.

* * *

Mastne steklenice opereš z mlačno vodo ki ji primešaš bukovega žaganja in pepela.

* * *

Svilene nogavice moramo prati pogosto, in sicer v mlačni milnici; pri pranju obrnemo nogavice narobe in jih samo gnetemo ne pa drgnemo; sušimo jih na vrvici, ki jih nanjo obesimo za stopala. Nogavice bodo pridobile na sijaju, če jih likamo med dvema cunjama; da si jih pa čim dlje ohranimo si moramo stalno rezati nohte na nogah in ko si jih obuvamo, jih držati za stopala ter jih previdno potegniti čez gležnj in golen.

* * *

Obraz si najbolje osvežimo z mrzlimi in toplimi kamiličnimi obkladki. Dobri so tudi obkladki z mrzlo oranžno ali limonino vodo, ki si jo pripravimo tako, da namakamo lupine 24 ur v mrzli vodi; prav tako dobimo lepo polt če si umivamo obraz z peteršiljevo ali kumarično vodo.

* * *

Če hočete dobro spati, si zvečer ovijte okrog vsake noge krpo, ki jo namočite v kisu, nato pa še zavijete v nepropustno tkanino.

* * *

JESEN JE TU, zato:
uživajmo čim več sadja, da si izčistimo kri in črevesje;
pričnimo jesti čim več maščob in mesa, da bomo laže kljubovali mrzlemu in vlažnemu vremenu;
oblecimo se toplo, kajti jesen prinaša s seboj obolenja v grlu, srčne in ledvične bolezni;
prenehajmo z mrzlimi kopelmi in se rajši dvakrat tedensko okopljimo v topli vodi, ki nas prav tako osveži kot mrzla poleti.

GLAS MLADIH

ŠE NEKAJ ZANIMIVIH PODATKOV O VAJENIŠKI MLADINI

Tovarne ne sprejemajo vajencev obrtniki pa jih imajo premalo!

Pisali smo že o žalostnem pojavu, katerega opažamo med tržaško mladino — o begu iz obrtniških poklicev. Mnogokrat se sliši trditev, da ne bo v Trstu čez nekaj let več brivcev, ker ne bo nikogar več, ki bi po smrti ali zasluženem pokoju sedanjih mojstrov še prijel za brivski čopič in britev. Žal pa ne moremo tega trditi samo za brivce, temveč skoraj za vse obrtniške poklice. Mladih čevljarjev skoro ne bo več; nihče ne bo znal mojstrsko napraviti čevljev po meri, ali pa vsaj samo zakrpati raztrgan podplat.

Nekako razumljivo je, da niso nekateri poklici med današnjo mladino preveč priljubljeni, in to zlasti taki «nečastni» poklici kot čevljarski, mizarski itd. Nezanimanje mladine za te poklice je do neke mere celo upravičeno. Tehnični napredek je tovrstnim obrtnikom odvzel večino posla in to predvsem najbolj zanimiv del. Skoro nihče si danes ne naroča več po meri napravljenih čevljev, ker so prevzele to delo tovarne. Pa tudi popravila bodo počasi izginjala, ker se «življenjska doba» para čevljev vedno bolj krajša. Kljub temu pa, da so te splošne ugotovitve točne, pravijo čevljarji, da imajo mnogo preveč dela in da bi našli v tem poklicu delo in zaslužek še mnogi.

Če je beg iz nekaterih obrtniških poklicev do neke mere razumljiv, pa ne moremo najti podobnih vzrokov za pomanjkanje vajencev v tako zanimivih poklicih kot je poklic urarja, mehanika, kleparja itd. Ti poklici ne kažejo niti najmanjših znakov po izumrtju in jim je tehnični napredek samo odvzel najbolj težka in neprijetna dela, obenem pa dodal mnogo tehnično zanimivih podrobnosti.

Težko je ugotoviti, koliko vajencev bi potrebovali sedaj tržaški obrtniki. To število pa se bliža nekaj tisočem. Na drugi strani pa nam uradne statistike pravijo, da se veča vsak mesec število brezposelne mladine. V avgustu tega leta je bilo kar 2.094 brezposelnih mladincev. Prišli smo skratka v absurdni položaj, da je na eni strani uradno ugotovljenih dva tisoč brezposelnih mladincev (točneje, približne cenitve se gibljejo okoli številke 10.000), na drugi strani pa je prostih najmanj tisoč vajeniških mest, za katera ne najdejo mladih ljudi.

Tako v tisku kot v pogovorih z obrtniki in tudi nekaterimi vzgojitelji se prepogosto slišijo očitki proti mladini, češ da bi rada brez truda prišla do velikih in lahkih zaslužkov ter da nima nikake volje do učenja, do pridobitve kvalifikacije. Ti očitki so deloma res upravičeni, ker so vojna in povojna leta z razvito črno borzo, špekulacijami in podobnimi dejavnostmi zelo kvarno vplivala in so marsikomu vzela voljo do učenja in do trdega dela. To slabo povojno dediščino pa navajajo, žal, odgovorni ljudje le preprosto kot opravičilo, ker ne vodijo šole in ostale vzgojne in socialne ustanove še zdaleč potrebne brige za bodočnost mladine.

Globlji vzrok za beg mladine iz obrtniških poklicev, za katere je potrebna daljša vajeniška doba, pa je predvsem v materialnem položaju velike večine tržaških delavskih družin. Žal je v Trstu sedaj zelo redka delavska družina, ki lahko pošlje svojega na pol doraslega sina za štiri dolga leta, da se izuči v določenem poklicu. Pa celo, če hoče družina z velikimi žrtvami omogočiti mladincu vstop med vajence, se bo ta le težko odločil za tak korak, ker dobro ve, kako veliko breme in kolike žrtve staršev so za to potrebne. Tukaj je pravi vzrok, da večina mladincev išče kakršnega koli dela in se ne more posvetiti učenju. Razumljivo je namreč, da prav vsak mladinec prinese veliko rajši v soboto domov tedenski zaslužek, od katerega mu ostane še nekaj malega za njegove osebne potrebe, kot pa da mora prositi starše za vsako liro.

Tega vprašanja pa odgovorne oblasti do sedaj sploh še niso načele in tudi sindikati, ki bi bili za to prvi poklicani, ga zanemarjajo. Vendar je to prvenstvene važnosti tako za bodočnost mladine kot za napredek obrtništva.

KAKO ŽIVI INDONEZIJSKA MLADINA

VELIK DEL MLADINE živi še sedaj primitivno

Delavska mladina ima najmanj možnosti za širok razvoj - Kljub temu je položaj neprimerno boljši, kot je bil pred desetimi leti

Indonezija je tako rekoč otrok druge svetovne vojne. Japonska okupacija je pognala sinove tega azijskega ljudstva v gore in pragozdove, da se bore za glavo in obstoj. Nizozemski gospodarji, ki so toliko desetletij tako neusmiljeno izkoriščali naravna bogastva Indonezije in tako bedno plačevali delo indonezijskega ljudstva, niso mogli prebivalcev na tem ogromnem otočju zaščititi pred okupacijo in nasiljem.

Bolje organizirana, četudi pravzaprav maloštevilna indonezijska buržoazija je narodnoosvobodilno gibanje izrabila, da je leta 1948 dokončno izrinila iz dežele nizozemske gospodarje ter sama prevzela vodstvo države.

Mlada država se mnogo trudi, da bi dvignila splošno izobrazbo svojega ljudstva. Tuji uradniki so odšli, Indonezijci morajo vsa dela, vso državno upravo, gospodarstvo, kulturno življenje in politiko voditi sami. Zato potrebujejo več bolje izobraženih ljudi kakor so jih potrebovali do sedaj. Ta potreba jih je privedla tudi do tega, da so odprli vrsto najrazličnejših in najraznovrstnejših strokovnih šol, med katerimi so glavne tehnične in zdravstvene. Nizek življenjski standard na ogromnih področjih terja obširno zdravstveno-prosvetno delo. Indonezija potrebuje tudi visokokvalificiran kader in je zato poslala mnogo ljudi na evropske univerze na študij, kjer dobivajo tudi štipendije. Toda med temi so skoraj samo si novi bogatih Indonezijcev.

Država je sicer sprejela nekaj zakonov, ki urejajo vprašanje zaposlitve mladoletnih, postopek z vajenci, vendar pa ne urejajo njihovega gospodarskega položaja med učno dobo. Velik del mladine živi še primitivno in enostavno v notranjosti otokov, proč od mest in luk, kjer se je evropski način življenja že popolnoma uveljavil.

Delavska mladina še vedno težko živi. Indonezija je sicer izbojevala nacionalno osvoboditev, ne pa tudi socialne. Skoraj vse indonezijsko gospodarstvo je v privatnih rokah in tuje družbe imajo še znaten vpliv na razvoj gospodarstva. Delovna sila je slabo plačana in delavska mladina ima pravzaprav malo možnosti za širok razvoj. Trenutno so sicer šole odprte za vsakogar, toda stroški so često tako visoki, da so šole le malokomu dostopne.

V indonezijski republiki sicer obstajajo razna mladinska društva in združenja, vendar je med njimi malo delavskih. V glavnem imajo taka društva srednješolci in študenti na visokih šolah, ki pa jih je tudi malo v deželi. Mnoga od teh društev so popolnoma nepolitična.

Kljub vsemu temu moramo ugotoviti, da je položaj indonezijske mladine danes neprimerno boljši kakor pred desetimi ali petnajstimi leti. Mlado in razvijajoče se gospodarstvo terja vedno več mladih izobraženih in pridnih rok, ki vseh ne more dati maloštevilna buržoazija. Take razmere omogočajo neposreden razvoj delavski mladini, ki počasi dalje razvija svojo napredno in delavsko zavest.

Tudi mizarski poklic je eden izmed tistih, ki se ga mladina izogiblje, čeprav mizarji sprejemajo vajence

Še o telovadbi na srednjih šolah

V nedeljski številki «Primorskega dnevnika» sem v rubriki «Glas mladih» bral zanimiv članek, v katerem neznani pisec obravnava vprašanje telesne vzgoje v naših srednjih šolah. Pisec omenjenega članka je prišel do ugotovitve, da ne zadostujeta dve uri telovadbe dijakom, ki morajo večino svojega časa preživeti v šolskih učilnicah in še doma za knjigami. Navaja tudi primere, kako so to vprašanje rešili v Franciji, Angliji in drugod ter predlaga, naj bi se o tej stvari razmišljalo tudi pri nas.

Misel, ki jo je ta pisec načel, ni slaba. Želja po vključitvi mladine v športno udejstvovanje, ki ne bi bilo omejeno samo na dve uri obvezne telovadbe v telovadnicah, je pri šolski mladini, predvsem pa v dijakih samih, močno zakoreninjena. Ni namreč vseeno ali dijak sledi navodilom strokovnega učitelja za izvajanje obveznih likov, ki jih predpisuje učni načrt, ali pa se lahko poleg tega sprosti na igrišču, kjer se poskusi s to ali ono športno panogo. Danes večina naših dijakov ne pride na igrišča, predvsem zaradi tega, ker jih nimamo. Šola pa lahko zahteva igrišče lahko zahteva potrebne rekvizite, učiteljev in strokovnjakov pa nam ne manjka. Prepričan sem, da bi se vsi ponudili, če bi v resnici šlo za dvig naše mladine tudi na področju športnega udejstvovanja.

Slovenci smo na našem ozemlju — vsaj kar se športa tiče — precej zaostali. Razen nekaj nogometnih čet in nekaj kolesarjev, ki jih imajo razna športna društva, ne vemo za nobeno ustanovo, ki bi sistematično gojila lahko atletiko in druge športne panoge. Kjer pa ni resnosti pri delu, pa čeprav manjkajo za to potrebni pogoji, tedaj je zaman pričakovati, da bi mladina pristopila k takim športnim organizacijam! Pred nekaj dnevi se je sicer ustanovilo novo slovensko športno društvo «Primorje», ki bo — upajmo vsaj — znalo pritegniti mladino v svoje vrste. Toda vse to je premalo. Mladino je treba množično vključiti v športno udejstvovanje, kajti to zahtevajo razni faktorji. In prav zaradi tega bi morala biti šola tista, ki bi mladini nudila možnost, da se seznani z raznimi panogami športa. Športna društva pa bi morala nato mladino še tesneje navezati nase in ji vzbuditi ljubezen do športa, ki ga naša mladina danes žal nima.

Upam, da bo o tem vprašanju še kdo kaj napisal, zlasti kak strokovni učitelj ali vsaj tak, ki dobro pozna to vprašanje.

R. E.

Prvi sneg je pobelil pobočja bližnjih hribov. Treba bo pomisliti na smuško opremo, pripraviti smuči in pričeti s smučarsko telovadbo. Dva meseca, ki nas ločita od začetka smučarske sezone, bo treba temeljito izkoristiti!

Zgradbe preteklosti na znamkah

Iz zgodovine vemo, da je imela vsaka doba od početka zgodovinskega raziskovanja do danes svoje posebnosti, tako v mišljenju, literaturi, umetnosti, arhitekturi in še na mnogih drugih področjih človeškega udejstvovanja. Danes hočemo govoriti o gradbenih delih človeka: od skromnih koč v predzgodovinski dobi se je estetski čut človeka menjaval in izboljševal, zgradbe in druga arhitektonska dela so se večala in lepšala in to v skladu z napredkom človeka, ki je znal v svojo korist uporabiti vse nove pridobitve. Tako je zgodovina videla že pred tisočletji mogočne zgradbe, ki so jih na ukaz vsemogočnih vladarjev gradili tisoči sužnjev, videla je krasne in razkošne palače velikašev vsemogočnega rimskega imperija, videla je tesne in temne visoke hiše srednjeveških mest, videla je gradove, kjer so domovali srednjeveški fevdalni gospodje, videla je spomenike, ki jih je človeška roka zgradila na čast velikim možem in slavnim dogodkom, dandanes pa vidi mogočne zgradbe, ki molijo proti nebu, velikanske mostove in jezove, vidi krasne športne stadione, ceste, spomenike, tovarne, ladje, letala in vse, kar si more še človeška iznajdljivost izmisliti in tudi izvršiti, kajti nič se ne zdi današnjemu človeku nemogoče, ko ima na razpolago mogočna tehnična sredstva.

Če bi hoteli prireditelji razstavo slik vseh važnejših zgradb iz preteklosti in sedanjosti in vseh arhitektonskih stilov, bi prireditelji prav gotovo potrebovali velikanski prostor. Mi pa hočemo pokazati le v obrisih nekaj slik iz te arhitektonske zgodovine, slik, ki jih lahko vsakdo vidi na tistih majhnih čudežnih papirčkih, ki so poštne znamke, na katerih se lahko najde prav vse.

Začnimo kar pri starodavnih razvalinah. Te vidimo na mnogih znamkah Izraela; Iraka, Egipta, Grčije, Italije, Portugalske in še nekaterih drugih držav. Na egipčanskih znamkah bomo opazili posebnost te dežele: več tisoč let stare piramide in sfingo. Na grških znamkah tudi vidimo drobce iz grške preteklosti, zgradbe, ki so danes turistična zanimivost: to je predvsem Akropola v Atenah, poleg tega pa številne razvaline grških templjev. Tudi na italijanskih znamkah vidimo različne zgradbe iz slavne rimske dobe.

Če preidemo na srednji vek, bomo opazili sledove tega na večjem številu znamk. Več držav, ko izdaja znamke na čast kakšnemu slavnemu možu, prikaže na kaki znamki tudi njegovo rojstno hišo ali kako drugo zgradbo. Tako lahko vidimo kakšne hiše so imeli takrat. Francoska poštna uprava pa izdaja v turistično-propagandne namene vsako leto več znamk, na katerih so naslikani številni fevdalni gradovi, ki so po vsej Franciji.

Ne da bi naštevali vseh znamk, ki nam prikazujejo te gradove, saj bi zavzelo preveč prostora, preidimo kar na moderno dobo, ali bolje rečeno na novi vek. Na jugoslovanski znamki, ki je bila izdana za letošnjo filatelistično razstavo v Beogradu, vidimo zgradbe

Beograda v šestnajstem stoletju. Prav lepo je videti številne stolpe, ki se dvigajo proti nebu. Na nekaterih italijanskih znamkah je naslikana milanska stolnica, najlepši primer gotskega stila v Italiji. Tudi na številnih predvojnih nemških znamkah so naslikane številne cerkve in ostale zgradbe v gotiki.

Na nekaterih nemških znamkah so naslikana znamenita Brandenburška vrata v Berlinu, na francoski znamki vidimo tudi Luksemburško palačo, na ruskih znamkah so v vseh mogočih načinih naslikani stolpi Kremlja, pa tudi znamenita moskovska cerkev sv. Bazilija. Ker smo že pri posebnostih raznih delov omenimo še razne orientalske zgradbe, mošeje in minarete, ki jih vidimo na maroških, alžirskih, armenskih, bosanskih, francoskih in drugih znamkah vzhodnih dežel. Na indijskih in kitajskih ter japonskih znamkah lahko opazimo njihove pagode in stopničaste thajske templje, na holandskih in francoskih znamkah pa mline na veter, afriške koče vidimo naslikane na znamkah Konga, Liberije, Mozambika in drugih afriških držav in kolonij. Na nemških, avstrijskih in jugoslovanskih znamkah bodo ljubitelji planinstva našli gorske koče.

Na znamkah vseh držav pa lahko danes vidimo različne spomenike, ki jih je človek postavil potomcem v spomin na kak velik dogodek ali na kakega velikega moža. Posebnosti današnje dobe tvorijo veliki viadukti (Švica, Avstrija, Francija), ogromni viseči mostovi (Avstralija, ZDA), veliki jezovi, (Švica, ZDA, Nemčija, Sovjetska zveza). Vsakdo, ki vidi Eiffelov stolp, pomisli takoj na Pariz: ta stolp je naslikan na nekaterih francoskih znamkah. V zadnjem času posvečajo različne države cele serije na čast različnim panogam industrije: na takih znamkah so vidni številni industrijski objekti: te vidimo predvsem na znamkah vzhodnoevropskih držav, pa tudi na ameriških in na saarskih znamkah, na evropskih znamkah vidimo take palače, ki so po deset, dvajset nadstropij visoke. Prave nebotičnike pa vidimo šele na ameriških znamkah; tu vidimo več mest: Chicago, San Francisco in New York. Pogled na skupino nebotičnikov v Manhattanu vidimo na ameriških znamkah za letalsko pošto, v ospredju pa je kip Svobode.

POSTNA ZNAMKA OB VI. KONGRESU KPJ

Na predlog Zveze filatelistov Jugoslavije bo Glavna direkcija pošt FLRJ izdala v počastitev VI. kongresa KPJ priložnostno poštno znamko, da bo tudi s tem poudarjen ta pomembni dogodek za nadaljnji razvoj Jugoslavije. Priložnostna znamka za 15 din bo v štirih barvah v velikosti 30 krat 35 mm, slika na njej pa 26 krat 31 mm. Na sliki je reproducirana freska akademskega slikarja S. Pengova, ki simbolično prikazuje našo socialistično graditev. To priložnostno znamko bodo prodajale vse pošte. Čas prodaje ni omejen.

* * *

POLJSKA:

Emisija na čast poljskemu pomorstvu. 30 + 15 grošev, zelena (yahte med tekmo): 45 + 15 grošev, modra (poljska šolska ladja «Dar Pomorza»).

* * *

ROMUNIJA:

Spominska na 5. stoletnico rojstva Leonarda da Vinci. Portret slavljenca v sredini medalje, 55 banov, vijoličasta.

MŠS dala prispevek jugoslovanskim študentom

Kakor že večkrat v preteklih letih, je tudi letos Mednarodna študentska služba (mednarodna študentska organizacija za zdravstveno pomoč študentom, katere član je tudi Jugoslavija) dala svoj prispevek, namenjen zdravstveni službi jugoslovanskih študentov. Medtem ko je ta pomoč v preteklem študijskem letu znašala 15.000 švicarskih frankov, bo znašala za prihodnje leto 18.000 švicarskih frankov. Od te vsote bo 12.000 frankov porabljenih za nabavo modernega roentgenskega aparata, 3000 švic. frankov pa za knjige, preostalih 3000 švicarskih frankov pa za nakup zdravil, potrebnih predvsem v študentskih zdraviliščih za tuberkulozne. O tem svojem sklepu je Mednarodna študentska služba obvestila centralni odbor Zveze študentov Jugoslavije in mu dala omenjeni znesek na razpolago.

Novi roentgenski aparat bodo dodelili eni izmed univerzitetnih poliklinik, medtem ko bodo razdelili zdravila in knjige na vse univerze.

NAPREDEK GIBANJA SKAVTINJ V AZIJI

Voditeljica skavtinj v državah Srednjega vzhoda, Isobel Crowe, poroča o naglem porastu skavtskega gibanja v Aziji. Vrnila se je pravkar iz trimesečnega potovanja po Indiji, Pakistanu, Burni, Ceylonu, Tajski, Japonski in Filipinih. Izjavila je, «da se to gibanje še lahko bolj pospeši z združenji domačih skavtinj z drugimi državami ter z iskanjem poti za okrepitev medsebojnih odnošajev.»

TEKMOVANJE MLADIH GLASBENIKOV

V Sarajevu je bilo v soboto končano tekmovanje mladih glasbenikov Jugoslavije. Prijavljenih je bilo 47 kandidatov, tekmovanja pa se jih je udeležilo 31, in sicer iz Srbije 11, iz Hrvatske 10, iz Slovenije 8, iz BiH pa 3. Na javnem nastopu 23. t. m. je žirija 11 kandidatov razglasila za najboljše in jim podelila nagrade v znesku 260.000 din. Žirija je sklenila, da bo prihodnje tekmovanje leta 1953 in da starost tekmovalcev ne bo omejena. Tekmovali bodo lahko tudi najmlajši

Švicarska odprava na Mount Everest

Že drugič bodo letos švicarski plezalci naskakovali najvišjo goro sveta in že drugič bodo alpinisti, pa tudi drugi ljudje po svetu, ki cenijo napore na področju alpinizma, napeto pričakovali, kakšen bo izid švicarske odprave na Himalajo. Ko so francoskega plezalca ing. Mauricea Herzoga, ki si je priboril naslov narodnega junaka, ker je s svojim tovarišem dosegel največji uspeh v alpinističnem plezalstvu, himalajski vrh Anapurne, vprašali, kaj meni o drugi švicarski odpravi, ali bo priplezala na vrh Mount Everesta, se je nasmehnil in odgovoril: «Če bo Mount Everest dovolil.»

Druga letošnja švicarska odprava na Himalajo je odletela z letalom iz Švice prve dni avgusta. Vodi jo znani švicarski alpinist Gabriel Chevalley. Odprava šteje 7 članov, med njimi tri izkušene gorske vodnike. V zadnjem trenutku se ji je pridružil še Norman Dyhrenfurth, čigar oče je bil eden najboljših poznavalcev Himalaje. Dyhrenfurth je strokovnjak za filmanje in barvne posnetke. Švicarski alpinisti so pripravili drugo odpravo na podlagi izkušenj prve letošnje, ki je morala pred silnimi napori in neugodnim vremenom kloniti. Število plezalcev so skrčili, skoraj podvojili pa so število nosačev, ki jih imajo 251. Vsa njihova prtljaga tehta kakih 8 ton.

Član odprave Tensing, eden najboljših švicarskih plezalcev, je rekel, da bo naskočil Mount Everest brez aparata za kisik, ki plezalca med plezanjem hudo ovira. Uporabil bi ga kvečjemu med vzponom zadnjih sto metrov. Glavno mesto Nepala so zapustili švicarski plezalci 11. septembra. Do kraja Namche Bazar, oddaljenega 270 km, so v hudih nalivih hodili 15 dni. Od tod so krenili proti ledeniku Khumbu 4900 m visoko. Tu bodo imeli prvo taborišče. Odprava se je izognila globokim soteskam, bosi kuliji pa so v mrazu obtičali 4200 m visoko in vodja odprave jih je moral zamenjati z domačini. Prve dni je divjal monsun, ki pa se je k sreči kmalu polegel.

Kakor vse dosedanje odprave na himalajske vrhove, tako bo tudi ta predvsem odvisna od vremena. Res pomeni tehnika mnogo, res so pogum in trening važni, vendar pa je praksa pokazala, da tako visoko v kraljestvu gorskih velikanov konec koncev le odloča narava. Uspeh ali neuspeh švicarskih plezalcev bo tudi tokrat odvisen od vremena, zlasti od največjega sovražnika vseh odprav na Himalajo, monsuna.

Mount Everest

Samo 9 osnovnih šol za laponske otroke

Laponci žive na skrajnem severu Evrope. Čeprav so, ko rekoč odrezani od vsega kulturnega sveta, imajo kljub temu devet šol, v katerih njihovi otroci uče v narodnem jeziku. Učitelji v teh šolah so prav tako Laponci in se po velikim trudom naučijo v izšolali na državne stroške v Stockholmu. Nekaj laponskih otrok obiskuje tudi švedske gimnazije. Trije mladi Laponci hodijo v gimnazijo, dvanajst pa jih obiskuje švedska učiteljišča. Kot redna študenta sta vpisana na univerzo le dva Laponca.

Laponci imajo v celoti tri časopise v svojem jeziku. Ti časopisi so zelo priljubljeni med laponskim prebivalstvom, ker te časopise prepeljejo z letali v malone skoraj vsako laponsko vas. Laponci nimajo svoje lastne književnosti, vendar pa sta se dva Laponca uveljavila kot pesnika v švedski književnosti.

Ciril Hrast: Šestnajstletni Faust

Spominjam se svojih igralskih začetkov pri lutkovnem gledališču. Iz gledalca sem se prelevil v kratkem času v vsestransko uporabnega igralca in premikovalca lesenih ljudi, ki sem jim vdihaval v lesena telesa svojo dušo.

Kot otrok sem presedel sleherno nedeljo pred skrivnostno odprtino odra, kjer so švigali zublji peklenskih plamenov in kjer se je razlegal trpek in satiričen smeh Mefista, kadar so igrali Fausta v lutkovni priredbi.

Že takrat sem občutil razklanost ubogega in nemirnega Fausta, ki je tako žalostno končal v peklenskem ognju.

Občutil sem jo, kajti tudi v meni se je pojavljala. V mladem, na pogled nežnem otroku je bila duša stisnjena od bridkih spoznanj. Mefistov krik in peklenski zublji so zarezali v mojo dušo brazdo, ki jo nosim še danes.

Od takrat so se mi zdeli smešni vsi podvigi kraljevičev in princev, ki so sekali zmajem glave. Vse to je bil zunanji hrup, ki je zadovoljeval otroke — jaz pa sem se čutil že odraslega in ponosen sem bil na svoje razumevanje notranjih borb človeka, ki se tako trpko končajo ravno pri Faustu.

Zazdelo se mi je, da bi sam lahko izražal duševno borbo kot igralec, sprejeli so me v igralsko družino, toda moje ponosno srce se je moralo sprva zadovoljiti z vlogo nemega premikovalca lutk. Na tihem sem seveda igral in govoril. O, če bi slišali te strastne krike v moji duši. Rekli bi da je to pravi Faust le glas ima pretenak in prešibak. In ravno zaradi glasu — prekleta usoda — so me naredili za šaljivca in Pavliho.

Kričal sem, vriskal in se pačil in dve sto mladih src, dve sto mladih duš tem doli pod mano, v črni temi dvorane, se je smejalo.

Sčasoma sem prebolel mutacijo, glas se mi je okrepil in dobil sem častno vlogo (govoril sem skozi ojačevalec) čarodejnih in usodnih, tajinstvenih glasov, ki so tako značilni pojavi pri pravljicah. Glas ogledala pri Sneguljčici sem bil jaz! Zelo sem bil ponosen zaradi tega. Pred vsako predstavo sem pojedel nekaj mentolovih bonbonov, da sem dobil čist, močan in prodoren glas. Govoril sem počasi, razločno in zategoval sem zadnje zloge z nekim skrčenim in tajinstvenim naglasom.

Ko sem dognal, da je v dvorani tišina — posledica moje igralske sposobnosti — sem jel pripisovati svojemu glasu resnično zmožnost čarodejstva.

Zazdelo se mi je sramotno, da me uporabljajo tako enostransko in suženjsko. Sprostiti sem hotel svoja čustva v kakem velikem tekstu, v kaki veliki vlogi. Od daleč se je blestel in me vabil Faust v svoji črni obleki z velikimi očmi.

Prišel je dan, ko sem po štiriletnem sodelovanju v igralski družini, potem ko sem odigral vse paže, služavnike, Pavlihe, hudiče, povodne može, volkodlake, čarovnike, kmete, plemenitaše, carje berače in smrt, dobil toliko zaželeno vlogo Fausta.

Oh, da! Ta moj Faust! Bil je mlad, pogumen deček, ki se mu je upiralo odigrati žalostni konec, kajti ni hotel poginiti kakor Faust. Hotelo se mu je življenja. Najraje bi zakričal: Proč z Mefistom, proč s peklenskim breznom! Pustite me samega, pustite me z Margareto, da sanjam svoj sladki sen!

Smešen je bil ta mladi, zvonki Faust, ki je kričal in skakal po odru.

Smešen?

Ta šestnajstletni Faust je čutil vso razklanost človeške duše. Razočaranje, globoko in trpko razočaranje je bilo v njem — a ne samo zaradi ljubezni. Doživljal je hudobo, krivico, nesramnost sveta in ljudi. Ti kriki, te izpovedi, ki jih sedaj izpoveduje kot Faust, vse to je duša — prebodena duša šestnajstletnega človeka ali «otroka», kakor bi se izrazili pedagogi.

Režiser je bil starokopiten dreser, ki se je upiral odpreti vrata slave mladim ljudem in ko sem tedaj igral in živel Fausta s takim zanosom in resničnostjo, se je namrdnil in izjavil, da ga ne bom igral več. Poučil me je po predstavi, kako bi ga bil moral igrati. Dati bi mu moral mogočnega in blestečega patosa, ki bi bučal kakor kontrabas, da bi odmevalo po dvorani.

Mislil sem si svoje, a kljub temu sem mu pritrdil. Staremu, vplivnemu pedagogu nisem smel ugovarjati, sicer bi me vrgel iz igralske družine.

Obiskal sem nekega dne svoje prijatelje — lesene ljudi. Odprl sem omaro in se zagledal v mrtva, slikovito pobarvana telesa. Iskal sem Fausta. Našel sem ga v kotu omare, tihega, filozofsko zamišljenega, s hrbtom proti meni obrnjenega. Ko sem ga zasukal proti sebi, me je pogledal nekako pomenljivo in prijateljsko. Vzel sem ga iz omare, sedel na stol in se pričel z njim pogovarjati:

«Režiser pravi, da te nisem igral pravilno».

Zasmejal se je zvonko in prisrčno:

«Pusti režiserja, to je star osel!»

Prijetno sem bil presenečen:

«Torej soglašaš z menoj?»

«Kaj ne bi», mi je dejal. «Prvi si, ki me je zadel. Vsi si me predstavljajo kot neko zagonetno in grozno masko — a jaz sem samo človek».

Ravno to sem poudaril na tebi. Skrbi me le tvoje mišljenje, če lahko takšen otrok, kakršen sem jaz, predstavlja tako zrelo osebnost, kakor si ti?»

«Otrok! Ali nimaš šestnajst let? In sploh: kje pa je meja med otroštvom in zrelostjo? Poznam starce, ki so zelo otročji, in otroke, ki so zelo stari. Otroštvo je pojem, ki ga štejem kot odliko. To je nekaka jasnost v spoznavanju sicer primitivna, a veljavna jasnost. Poglej, prijatelj, ti imaš šestnajst let, doživel si ves nesmisel in zlobo sveta. Potemtakem si lahko Faust s svojimi leti. Jaz sem popolnoma zadovoljen s teboj. Nikar ne bodi žalosten, če ti tak star rutiniran rilec, kot je naš režiser, kaj reče. Če boš živiljenjsko neposreden in odkritosrčen, kakor si bil to pot, ko si igral mene, postaneš lahko še dober igralec!»

«O, Faust, dragi, dobri prijatelj, kako naj se ti zahvalim za vse to?» «No, če že hočeš, bodi tako prijazen, in obesi me nazaj v omaro. Moja Margareta bo v skrbeh. Mislila bo, da me je vzel režiser, ki mu baje moj kostum ni všeč in me misli preobleči. Daj, obesi me poleg nje. Tako sva srečna, če sva drug poleg drugega. Vidiš, to je vsa sreča za naju: da čutiva skladnost najine duševne harmonije. Ne želiva si telesnega zbližanja kakor vi ljudje, ki vam je v ljubezni glavni smisel združevanje. Sicer ne razumem te vaše strasti, ker sem tog in lesen. Vem le, da vam prinaša razklanost v vaše duše in otopelost višjih čustev».

«Oh da, ti si srečen», sem mu dejal, ko sem ga polagal nazaj v omaro poleg njegove Margarete, ki me je gledala zelo nezaupljivo.

«Radoveden sem, kaj bi bilo, če bi ti vcepil malo našega človeškega nagona v leseno telo. Joj, prijatelj, bolje, da sem tiho. Ta Omara, ki je polna mrtve tihote, bi postala nenadoma glasna kakor gramofon v kaki mornarski beznici».

«Ne želim si ničesar, kar je človeškega», je dejal in glava se mu je povesila k Margareti.

Ko sem odhajal, sem premišljal o Faustovih besedah, ki jih ni nikdar izrekel, ker je bil lutka, a bi jih prav gotovo povedal, če bi imel dar govora.

Pa vse to je bilo brez pomena, kajti opustil sem bil kmalu po tistem dogodku lutkarstvo in se oprijel pisanja. Bil sem mlad in vleklo me je iz nasprotja v nasprotje.

A v dnu srca mi je ostal spomin na tiste čase in kadar mi je hudo zaradi ljudi, se spomnim vedno na lutko — Fausta, ki je imel toliko razumevanja za mlado dušo.

GOSTOVANJE SLOVENSKEGA NARODNEGA GLEDALIŠČA v Jugoslaviji

2.

V Zagreb smo prispeli zgodaj zjutraj, vendar so nas zagrebški kolegi pričakovali že s prihodu vlaka, ki je privozil v Zagreb uro pred nami, in nekateri vztrajali do našega prihoda na čelu z upravnikom zagrebškega Narodnega kazališta Marjanom Matkovićem in predsednikom Združenja hrvatskih dramskih umetnikov Ivanom najstarejših hrvatskih igralcev Cilićem. Med drugimi so nas prihitela pozdravit tudi naš rojak, režiser in igralec Branko Nučič in veteran slovenskih in hrvatskih igralcev Gradišnik-Daneš. Se isto dopoldne so gostje našega ansambla pri obisku Jugoslovanske akademije znanost in umetnost spoznali z njenega predsednika in avtorja «Glembajevih» Miroslava Krleža.

Nikjer ne pretiravam, če zapišem, da je naše dvainpolodnevno bivanje v Zagrebu potekalo v znamenju Krleže in njegovega opusa. V Zagrebu, «rojstnem mestu» «Glembajevih» in «glembajevščine», je nastopilo SNG samo z «Glembajevimi», kar je bil vsekakor tvegan korak, če pomislimo na tradicijo, ki jo ima Krleževo delo, ne samo v zagrebškem gledališču, marveč pri celokupnem zagrebškem prebivalstvu.

Zagreb

Zagreb je gosposko mesto. Po karakter mu je ostal kljub nekaterim socialnim izpremembam, ki sta jih prinesla s seboj revolucija in osvoboditev. Vendar po vsej Jugoslaviji je v Zagrebu močno opazna družbena preureditev v smeri socializma. Vendar se ta mest ne izpreminjajo čez noč. Kako precizno in umetniško predirno je Krleža v svojem ciklu o Glembajevih duha nekdanjega Zagreba in njegovih prebivalcev, so tipološko pravilno je znal ujeti kvintesenco zagrebške atmosfere v svoje delo, so impresivnostjo. Kajpada nam je bil čas vse prekratko odmerjen, da bi se bili mogli dalje zaustaviti pri ogledovanju starih spomenikov in modernih umetnin. Obiski Jugoslovanske akademije za znanost in umetnost, Moderne galerije, Gornjega mesta in tako dalje so bili vse prebežni, da bi se bili mogli temeljiteje seznaniti z njihovimi zakladi. Vendar je bila že prva impresija živa in močna. Nekateri so obiskali tudi Opero in nekateri Dramo.

Zapisal sem, da je potekal naš obisk v Zagrebu v znamenju Krleže in njegovega dela. Kako živo so naši člani občutili, kdo je pisatelj Krleža in kako se v njem zrcali kvintesenca mesta Zagreba, sem imel priliko videti in slišati pri najrazličnejših priložnostih. Ganil me je na primer tisti naš mladi igralec, ki me je šepetaje naprosil, potem ko smo se bili poslovili na Jugoslavenski akademiji od njenega predsednika in našega gostitelja Miroslava Krleže, da bi ga popeljal k njemu: «Ne bi hotel iti iz Zagreba z zavestjo, da nisem imel časti stisniti Krleži roke».

Leksikografski zavod

Krleži je bila zaupana ena od največjih kulturno znanstvenih ustanov v državi. Imenovan je bil za direktorja Leksikografskega zavoda FLRJ. Njegov namestnik dr. Mato Ujević mi je v razgovoru povedal, da vodi Krleža najminucioznejšo evidenco vseh podatkov, ki se stekajo v ta zavod iz vseh jugoslovanskih republik. Namen tega velikanskega kulturno - znanstvenega podjetja je izdati celo serijo leksikonov in enciklopedij, v katerih je bilo zbrano, znanstveno urejeno in strogo prekontrolirano gradivo iz vseh panog našega narodnega življenja in udejstvovanja. Na prvem mestu je velika Enciklopedija Jugoslavije, ki je razdeljena na štiriinštirideset pa-

Prizor iz Krleževe drame «Gospoda Glembajevi».

nog, ki bodo vsebovale gradivo iz vseh republik ter obravnavale stroke od arheologije in prazgodovine, zemljepisja, zgodovine, etnografije, književnosti, umetnosti in tako dalje vse do matematike in medicine.

Dalje ima Leksikografski zavod v načrtu izdajo Male splošne enciklopedije, Enciklopedije pomorstva, Medicinske enciklopedije, Poljedeljske enciklopedije, Glasbenega leksikona, Leksikona likovnih umetnosti, Gozdarske enciklopedije, Tehnične enciklopedije in končno Bibliografije člankov, razprav in književnih prilog, ki so kdaj izšli v časopisju jugoslovanskih narodov. Naj v ilustracijo veličine tega podjetja navedem, da je bilo pritegnjenih okrog tisoč osem sto sodelavcev iz vseh jugoslovanskih republik, da ima centrala v Zagrebu dve stavbi na razpolago, dalje kompletno tiskarno s cinkografijo in z najmodernejšimi stroji «monotypi» namesto običajnih «linotypov» itd.

Miroslav Krleža

Miroslav Krleža je eden od največjih eruditov v Jugoslaviji, o čemer priča vse njegovo literarno delo. Njegovo znanje je v najboljšem pomenu besede enciklopedično. Nihče bi ne mogel bolje od njega presoditi velikanskega pomena in usodne važnosti, ki jo ima za neko državo izdajanje takih leksikonov in enciklopedij, v katerih je pregledno in po znanstvenih principih zbrano gradivo, ki se tiče vseh vitalnih panog narodovega življenja. Laik in učenjak, kulturni in politični delavec, strokovnjak, novinar, vsi bodo dobili s temi leksikoni in enciklopedijami v roke priročnik, ki jih bo hitro in brez mučnega lastnega iskanja poučil o vsem, kar bodo potrebovali v svoji stroki in pri svojem delu. Tujec se bo mogel iz teh enciklopedij seznaniti z Jugoslavijo, z njenimi prebivalci, z njenim zemljepisjem in njeno zgodovino, z njeno etnografijo, književnostjo in umetnostjo in tako dalje. Te enciklopedije in ti leksikoni bodo vsebovali izkušnje, znanje in «spomin» naših narodov ter jih posredovali sodobnikom in bodočim pokolenjem. V njih se bo zrcalila celotna država Jugoslavija, njeno bistvo bo izraženo kot v nekakšni kompleksni matematični enačbi, to bo najvišja znanstvena formulacija njenega bitja in njenih usedlin in kulturnih akumulacij njenih narodov.

Miroslav Krleža je nesporno največji jugoslovanski dramatik. Poznavanje njegovega dela ni omejena na Hrvatsko, marveč pripada vsem jugoslovanskim narodom. Njegovo delo je prav tako doma v Beogradu in Ljubljani, v Sarajevu, na Cetinju in v Skoplju, kakor je doma tudi v Trstu. Njegove drame so igrali tudi izven meja Jugoslavije, tako zlasti v Češkoslovaški. Vendar je za svojo umetniško potenco, za svoj umetniški valeur v svetu vse premalo znan. Od Shakespeara sem ne poznam dramatika, ki bi kakor Krleža združeval v sebi in v svojem delu tolikšno elementarno (dejal bi «barbarsko», če bi se ne bal, da bi ne bil ta izraz krivo razumljen) silovitost združeno z najvišjim znanstvenim in kulturnim raffinementom. Krleža je prinesel v svetovno literaturo nove in izvirne pojave in pojme. Njegova «glembajevščina» je postala prislovična. Izšel je iz umetnostno revolucionarnega pokreta ob koncu prve svetovne vojne in je dal od vsega početka svojemu «prometejstvu» in «titanizmu» socialno revolucionarno vsebino. Bil je mor-

da v vsej državi edini iz te generacije, ki si je ohranil prvotni visoki zalet in obdržal svojo revolucionarnost ne le v idejni vsebini, marveč v veliki meri tudi v obliki.

Zapisal sem, da je bil nastop našega SNG s Krleževimi «Glembajevimi» v Zagrebu tvegan, da ne rečem naravnost drzen poizkus. Vendar kažejo i topli sprejem pri občinstvu i številne ocene, da je bil nastop naših igralcev sprejet ne samo z zanimanjem, marveč tudi s priznanjem.

Levji delež priznanja je kajpada zopet odnesel Rado Nakrst s svojim Leonom Glembajem. Eden od najboljših poznavalcev Krleževih uprizoritev v državi Marjan Matković ga uvršča med najboljše igralce Leona. Tudi sam avtor se je o njegovi kreaciji priznavajoče izrazil. Zagrebški «Vjesnik» je priobčil o Nakrstovem Leonu laskavo oceno, «Narodni list» pa je objavil recenzijo izpod peresa dr. Gena Senečića s podrobnejšo analizo njegove kreacije, ki jo smatra za eno najboljših, kar jih je bilo.

Toda tudi kot celota so bili naši «Glembajevi» pozitivno ocenjeni. Omenil sem že laskavo priznanje o kreaciji stare ga Glembaja po Modestu Sancinu. Dober poznavalec Krleževih uprizoritev je izrazil priznanje Jožetu Babiču za njegovega Pubo Fabricija, ki ga je igralec v Zagrebu še izpopolnil. Na splošno se je poudarjalo, da je raven vsega našega ansambla na dostojni umetniški višini.

Ne bi mogel zaključiti pobeglavja o našem bivanju v Zagrebu, ne da bi omenil poslovilnega večera v hotelu «Esplanade» z Miroslavom Krležo v naši sredi. Simpatičnemu pozdravu zastopnika zagrebških Slovencev je sledil animiran večer, dokler se ni dvignil sam avtor «Glembajevih» in nagovoril navzoče. Po nekaterih šaljivih zafrkacijah je Krleža nekajkrat ponovil, da mu ne pride nič pametnega na misel in da je — na nekem citatu — njegova glava prazna kakor glava konja na statui iz brona. Toda šegavi demončič, ki je avtorja «Glembajevih» očitno takrat obletaval, je našel končno dohod v njegovo glavo in iz ust našega prvega dramatika je privrel eden tistih blestečih in od duhovitosti praskečajočih nagovorov, ki so karakteristični za njegovo muzo in ki dajejo poslušalcu užitek novega in nenavadnega. Posegel je v davno zgodovino in omenil, da se na tržaških tleh že tisoč štiri sto let bije borba med Vzhodom in Zahodom. Kajpada je pri tem razsipal z latinskimi citati iz starih zgodovinarjev in z letnicami, od katerih je sproti preračunaval distanco do današnjih dni. Z duhovitostjo je kramljal o naši uprizoritvi «Glembajevih», omenil, da smatra «Primorski dnevnik» za enega od najboljših jugoslovanskih časopisov, ki ga daje zagrebškim novinarjem za zgled. Mimogrede je streljal z duhovitimi citati in dovtipi in obžaloval sem samo, da nisem stenograf, da bi bil mogel pribeležiti njegove besede. Ko je med burnim odobravanjem navzočih zaključil svoj govor, je očitno oplazil isti hudomušni demončič, preden se je od Krleže poslovil, s svojim repom tudi našega upravnika dr. Budala, ki je vrnil Krleži duhovitost za duhovitost.

Odhajali smo iz Zagreba obogateni z mnogimi lepotami, ki smo jih videli, in z mnogimi srečanji s pomembnimi ljudmi, ki smo jih spoznali. Toda nad vsem nam bo ostalo v spominu naše srečanje z Miroslavom Krležo, avtorjem «Gospode Glembajevih».

(Konec v torek)

VLADIMIR BARTOL

USPEH JUGOSLOVANOV

Mirka Dornerja in Iva Mačka

V prijaznem piemontskem mestu Vercelli je bilo III. mednarodno glasbeno tekmovanje, ki se ga je udeležilo poleg 245 Italijanov še 198 predstavnikov 32 držav iz Evrope, Amerike, Azije in Afrike. Tekmovali so v kompoziciji, petju, klavirskem in v skupinskem igranju. Razsodišča, ki so jih sestavljali odlični glasbeniki, kritiki in učitelji glasbe iz vseh dežel, so soglasno priznala zrelost vseh tekmovalcev. Tekmovanja sta se udeležila tudi Jugoslovana *Mirko Dorner* in *Ivo Mačeк* (čelo in klavir), ki sta v izvajanju dosegla absolutno prvenstvo.

ŠIBA

JUCA piše PEPI

Draga Pepa!

Prišli dnevi so turobni,
ko spomini tužni, kobni
na ozebe ljube, drage
in pokojnike preblage
žalostno srce polnijo.
Čustvo pijetete zove
nas na njihove grobove;
tjakaj misli nam hitijo. —

Tudi vélike družine,
tudi narodne skupine
se zberò, da položijo
vence tja, kjer oni spijo,
ki za slavo domovine
boj junaški bojevali
so in svojo kri so dali.

Vsako leto tak' je bilo,
tak' se vedno je godilo.
odkar ta naš svet stoji,
že od starodavnih dni
tak' veleva pijeteta,
taka je navada sveta.

Letos pa bo pri sosedu
mal' drugače v tem pogledu.
Kot vesti nam javljajo,
drugo reč pripravljajo.
To glasovi nam povejo,
ki prihajajo čez mejo:

Slavno naj pokopališče
spremeni se v gledališče.
Le tedaj bo dobra, prava
in dostojna ta proslava,
če bo demonstracija,
glasna provokacija.
Tak' proslava naj glasi:
Kdo želel bo mrtvim mir?!
Živim hoče se špetir!
Padlo jih dovolj že ni,
nove treba je krvi!

Letos naš program je nov:
Kaj nam jok bo črnih vdov?
Solznih ni nam treba mater,..
Pel ne bo še «misererе»;
kar se na grobovih zbere,
patriotsko naj se dere!
Skratka: Letos bo teater!

Taka letos je zadeva,
letos Rim tako veleva:
Služit' mora nam ta dan, da
poglobi se propaganda! — —

Dobro. — Star pregovor poje:
Vsakemu naj bo po svoje. —

Narod naš gre preko tega,
nam velja naj stara šega.
Tiho bomo poklonili
se in vence položili.
Zalostinke bomo peli,
ranjkim večni mir želeli.
In junake obiskali
bomo svoje in dejali:
Oj junaci, mirno spite,
za svoj rod nič ne skrbite!
On na straži je, bedi,
tekla vam zastonj ni kri!

Med vrstami

Iz filmskega sveta. Listi poročajo, da snujejo nekateri vidnejši italijanski filmski režiserji nov film, ki bo predstavljal življenje zloglasnega sicilijanskega bandita Giuliana.

Med vrstami: Kakega boljšega filmskega junaka trenutno v Italiji nimajo na razpolago.

* * *

Iz tržaškega mestnega sveta. Na seji mestnega sveta dne 28. oktobra je svetnik Coloniati ugotovil, da so bili najbolj slavljeni tržaški borci kakor Oberdank, Stuparich, Slataper, Xidias itd. po imenu in po krvi tujega porekla. Od devetih zlatih kolajn, ki so jih Tržačani pridobili v bojih, jih pet pripada nosilcem, ki nimajo italijanskega imena. Zanimivo je pri tem to, da je Coloniati izvoljen na listi fašistične MSI. Njegova izvajanja je svetnik Giampiccoli spopolnil z vzklikom, da so sploh vsi Tržačani «bastardi», s čimer je hotel reči, da je zgodovinski razvoj tak, da imajo vsi Tržačani mešano kri.

Med vrstami: Kakor vidimo, je poleg našega Dekleve v mestnem svetu še kdo drugi, ki javnosti pove včasih kako resnico.

Javna zahvala

Slovenska mati me je rodila in mi dala pošteno slovensko ime, ki je tam okrog goriškega slovenskega Sempasa še danes splošno razširjeno. Moj priimek je tudi redno zabeležen v krstni knjigi ter v avstrijskih sodnih spisih, ki so se končali z mojo obsodbo. Ti spisi so po prvi svetovni vojni izginili. Spravili so jih določeni krogi in jih kot svetinjo tako temeljito skrivajo, da sploh niso več nikomur na vpogled. S spisi pa je izginila tudi lepa slovenska črka «k» pri mojem priimku. Zaman sem jo iskal več nego trideset let. Sedaj pa jo je tržaški mestni svetnik Coloniati srečno našel in mi jo vrnil. Za to mu izrekam javno zahvalo!

Viljem Oberdank.

Nepotrebno darilo

Ko se je Višinski pred dnevi izkrcal v Ameriki, da se udeleži zasedanja OZN, so mu ameriški krogi poklonili značilno darilo: zapisnik procesa, v katerem je bilo ugotovljeno, da je katinski pokol 12.000 poljskih častnikov zakrivila sovjetska roka. Namen Američanov je bil očiten: Hoteli so dati Višinskemu malo «pod nos». Toda pogoreli so. Višinski je bajé zabrundal s tajinstvenim nasmehom: «Prava reč! To sem vedel prej kot vi!»

RADE PREGARC

Tinče

(Nadaljevanje s 4. strani)

V šolo ga niso niti sprejeli in, ko ni mogel postati vajenec, so opazili, da ni za nobeno obrt; ko so drugi odhajali za svojim delom, je ostajal doma in kaj malega delal, cepil drva ali nosil vodo, toda tudi pri tem mu niso mogli zaupati, ker je včasih iznenada vse pustil in se sklatil.

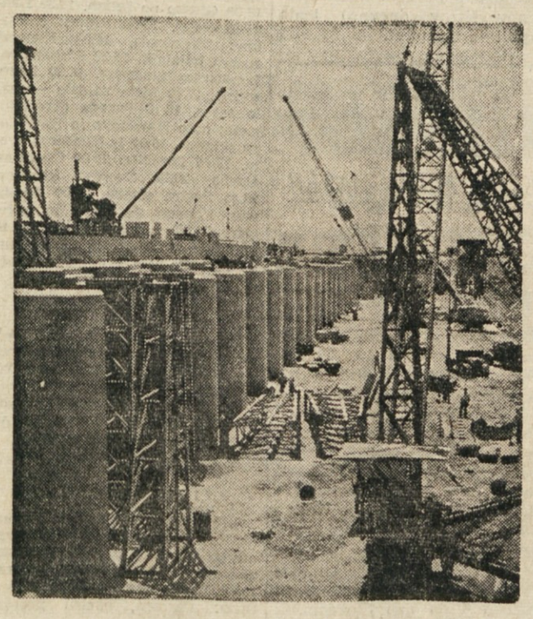
Zato pa je postal tarča vse otročije. Bil je nekak dvorni norec ali, kakor pravijo pri nas, curlo, vsej okolici starim in mladim in je s svojimi čudnimi dejanji in posebnostmi zbujal krohot in veselo razpoloženje, da so ljudem od smeha silile solze v oči. Zato so ga imeli vsi radi in, v katero koli hišo je prišel, je dobil kos kruha ali kaj drugega.

Ko je rojanski kaplan zbral otroke, da jih pripravi za prvo obhajilo, se je moral strašno mučiti, da ga nauči vsaj očenaš. Ni mu uspelo. Tinče ga je gledal s svojimi krmežljavimi očmi in mu je posebno ugajalo, kako kaplan giblje z ustnicami, pa je tudi sam pregibal ustnice, a ni spravil glasu iz sebe. Ko ga je kaplan pocukal za uho in zahteval, naj ga pazljivo posluša in potem glasno ponovi, je prišlo iz njega: Oče naš, kruh je vaš, si al' nisi, amen kamen. Pri veri pa je bila zmeda še hujša. Kakor koli se je kaplan potrpežljivo trudil, da mu po kapljicah vlije to molitev v glavo, je bil njegov trud brez uspeha. Tinče ga je gledal, premikal ustnice kakor on, toda na glas ni spregovoril. Ko se je na koncu kaplan razjezil in zahteval, naj na glas pove vero, je Tinče planil in zaklical: Vira... vira... vira... prvič sekira, drugič pikon, tretjič sapon, skočil iz klopi in jo odkuril. Na cerkvenih vratih se je obrnil, zaihtel in izginil. Kaplan je bil ves prepaden in se je hitro prekrižal, ker se mu je zdelo, kakor da prihaja tisto hihitanje od samega nebodigatreba, ki ga je prišel v podobi tepčka Tinčeta skušat. O tem se je celo pogovarjal z župnikom.

Pri otrocih je vse to zbudilo burno veselje in so o tem pripovedovali tudi doma; ko so kdaj pozneje srečali Tinčeta, so mu rekli, naj jim pove vero ali očenaš.

Tako je bilo v njegovih deških letih. Toda Tinče se tudi pozneje, ko je odrastel, ni spremenil. Ostal je v srcu in duhu otrok, kakršnega je narava spravila na svet. Vendar je imel Tinče kljub temi, v katero je bil zavit njegov duh, trenutke, ko je zasvetil žarek razuma in te presenetil. Najbrž se tega niti ni zavedal in je spustil iz sebe, kakor se je v njem ustvarilo in rodilo samo po sebi, preprosto in enostavno, kakor brizgne studenec, kadar se nabere voda v žili, ali kakor se odpre cvet, ko se napne popek.

O takih Tinčetovih trenutkih se je mnogo vedelo in pripovedovalo med ljudmi. Nekatere od teh modrij so zbujale smeh, druge začudenje, nikdar pa užaljenost ali

Gradnja velikega jeza v Iraku. Po načrtu bodo zgradili omrežje kanalov za namakanje, s čimer bodo povečali za 70 odst. površino plodne zemlje.

Traktorska ljubezen

Radio Moskva, 19. oktobra. — Na kolhoznem polju dela v nočni izmeni mlada traktoristka. Poleg nje — mladi kolhoznik. Zdi se, da mladenič ni ravnodušen do mladenke. In ona?

«Kako je divno — vzklikne ona — delati v tako krasni noči, ob luninem svitu, in napraviti vse, kar je mogoče, da bi prihranili na gorivu.»

«Da — pristavi goreče mladi kolhoznik — ta noč me spodbuja k prekoračenju norme; moram jo zvišati!»

In ko je zbral vse svoje junaštvo, se mladi kolhoznik opogumi: «Od prvega trenutka sem se zaljubil v tvoje proizvodne uspehe.»

K temu ni Radio Moskva dal nobenega komentarja, kljub temu, da vsa zadeva ni povsem jasna. Očitno gre tu za primer «socialističnega realizma» v ljubezni; vendar pa obstaja dvom, če se ni mladi kolhoznik v svoji «normativni» gorečnosti končno le odločil za... traktor.

KULTURNE drobtine

ZBOROVANJE ZDRAVSTVENIH TEHNIČNIH STROKOVNJAKOV

Od 26. oktobra do 3. novembra bodo zborovali v Londonu zdravstveni tehnični strokovnjaki iz 18 evropskih držav. Razpravljali bodo o zdravstvenih problemih, ki so nastali zaradi vojnega opustošenja. Zborovanje se bo vršilo na pobudo svetovne zdravstvene organizacije, britanskega ministrstva za gradnjo stanovanj in Rockefellerjeve ustanove v Združenih državah.

«CLOVEK BREZ PRTLJAGE», delo sodobnega francoskega avtorja Jeana Anouilha, so igrali v soboto v ljubljanskem Mestnem gledališču. To je bila letošnja tretja premiera tega gledališča. Delo je režiral Jože Tiran, glavne vloge pa so imeli Miro Kopač, Elvira Kraljeva, France Presetnik in Nika Juvanova.

JEAN RENOIR

je dokončal dela s filmom «Zlata kočija», ki so ga zadrževala 18 mesecev v Italiji, in je odpotoval v Pariz. Sedaj mora še dokončati zvočni del; film bo namreč izdelan v italijanščini, francoščini in angleščini. Predvajanje se bo pričelo v decembru.

JEHENE D'ALCY,

vdova po Georgesu Meliesu in najstarejša francoska filmska zvezda je sprejela ponudbo, da nastopi v filmu o največjem in najstarejšem filmskem delavcu. Film, ki ga pripravljata Georges Franjou in Henri Lacoste, bo nem in ga bo razlagala vdova Meliesova, ki se bo na ta način vrnila k filmu po 50 letih. V filmu bo vključenih pet del Meliesa.

Charles Dickens

PICKWICKOVCI

124.

Prevedel prof. dr. Fr. Bradač

«Pokažite mu še več slik!» je rekel kralj pritlikavcev.

Po teh besedah se je oblak spet razpršil in pojavila se je čudovitna, lepa pokrajina, kakor se še danes resnično nahaja nekje pol milje od starega opatijskega mesta. Sonce je sijalo z modrega neba, voda se je lesketala v njegovih žarkih in drevje se je zdelo bolj zeleno in cvetlice bolj sveže. Voda je bila deloma zuborela, drevje je šumelo v neznem vetru, ki se je igral z listjem, ptice v grmovju so žvrgolele in škrjanček je visoko pod nebom pozdravljal lepo jutro. Ah, to je bilo jasno, čudovito poletno jutro; najmanjši listek, najneznatnejša travnata bilka je dihalo življenje. Mravlja je lezla na dnevno delo, čebela je letal in se zibal v toplih sončnih žarkih, na tisoče metuljev je razpenjalo svoja prosojna krila in se veselilo svojega kratkega, a srečnega življenja; med vso to krasoto je korakal človek, veselec se lepega, božjega sveta.

«Ti bedni človek!» je rekel kralj pritlikavcev še bolj zaničljivo kot prej. In spet je zamahal z nogo nad grobarjem in potem na njegovo ramo; in zopet so vsi pritlikavci sledili zgledu svojega vodje.

Še nekolikokrat je priplaval oblak in spet izginil in pri vsaki sliki je prejel Gabrijel Grub pouk in je z zmerom večjim zanimanjem gledal vse to, čeprav so ga udarci s pritlikavčevo nogo neizmerno boleli.

Videl je, da so ljudje, ki težko delajo in si služijo vsakdanji kruh z življenjem, polnim dela, veseli in srečni in da so prav tem najrevnejšim lepote prirode neizčrpen vir radosti in veselja. Videl je, da so ti, ki so se od zgodnje mladosti skrbno vzgajali in se je z njimi nežno ravnalo, ostali veseli pri vsem pomanjkanju in vzviseni nad vse bolesti, ki bi jih celo hraber mož težko prenašal, ker so imeli v svoji duši temelj sreče, zadovoljstva in miru. Videl je, da žene, te najnežnejše, naslabotnejše božje stvari, najčešče zmagujejo nad žalostjo, bedo in obupom; in videl je, da zmorejo to zato, ker je njihovo srce vir ljubezni in vdanosti. Posebno pa je videl, da so ljudje kakor on, ki se jezi zaradi radosti in sreče drugih, najslabši plevel na zemlji; in ko je primerjal vse dobro z zlom, je slednjič spoznal, da je svet vendarle lep. Komaj je to domislil, mu je bilo, kakor da lega oblak, ki mu je zakril poslednjo sliko, na njegove možgane in ga sili k spanju. Polagoma so se mu vsi pritlikavci, drug za drugim izgubljali izpred oči in ko je izginil poslednji, je Gabrijel že spal.

Sonce je bilo že visoko, ko se je Gabrijel Grub prebudil. Ležal je na ploščatem nagrobnem kamenu in okrog njega so bile razmetane izpraznjena steklenica, lopata, laterna in suknja, vse pokrite z ivjem. Kamen, ki je na njem videl sedeti pritlikavca, se je dvigal zraven njega in grob, ki ga je sinoči izkopal, je bil čisto blizu. Začel je dvomiti o resničnosti včerajšnjih dogodkov, toda huda bolečina v ramah, ko je hotel vstati, ga je prepričala, da udarci pritlikavcev niso bili izmišljotina. Potem spet ni vedel, pri čem je, ko ni našel nikakih sledov v snegu po pritlikavcih, ki so se vendar tu igrali, preskakovali nagrobne spomenike, a zopet se je spomnil, da duhovi ne puščajo sledov za seboj. Gabrijel Grub se je torej postavil na noge, kakor je mogel zaradi bolečin v hrbtu, stresel sneg s suknje, jo oblekel in krenil proti mestu.

Toda nocoj se je docela izpremenil in ni mogel prenesti misli, da bi se spet vrnil tja, kjer bi se njegovi spokorjenosti posmehovali in ne bi verjeli, da se je poboljšal. Nekaj časa je pomišljal o tem, potem pa se napotil v svet, da si drugod poišče vsakdanji kruh.

Laterno, lopato in steklenico so našli podnevi na pokopališču. Dolgo so si belili glavo, kam je izginil grobar, toda kmalu so se zedinili, češ da so ga odnesli škratje, in takoj so našli tudi zanesljive priče, ki so trdile, da so ga jasno videle, kako je letel na rjavem enookem konju, katerega zadnja polovica je bila levja, rep pa medvedji. Vse to so slednjič sveto verjeli in novi grobar je kazal potem radovednežem za majhno napitnino kos vetrnice z zvonika, ki ga je odbil tisti konj, ko je letel po zraku, in ga je on sam čez eno ali dve leti pobral.

Na žalost pa so se ta dejstva nagloma omajala, ko se je nenadno pojavil Gabrijel Grub, kakih deset let nato, raztrgan, zadovoljen, revmatičen, star. Pripovedoval je svojo prigodo duhovniku in potem županu in polagoma so smatrali ljudje to za resnično zgodovinsko dejstvo in to se je ohranilo do današnjega dne. Toda tisti, ki so takrat verjeli prazne marnje o vetrnici, niso hoteli, ker jih je zaupanje že enkrat prevaralo, niti drugega verjeti; skrivnostno so se spogledovali, zmigovali z ramami, zmajevali z glavo in šepetali nekaj o tem, da je Gabrijel izpil celo steklenico holandskega žganja in na grobu zaspal; menili so, da se je bahal, češ da je bil v kleteh pritlikavcev, zato, da bi mislili, da je videl svet in postal pametnejši. Toda to mnenje se ni vkoreninilo in je kmalu zaspalo. Pa naj je že bilo kakorkoli, vsaj en pouk sledi iz tega, in sicer: če se človek razjezi in pije na samem o božiču, mu to ne razvedri duha, pa naj je žganje še tako dobro ali še močnejše kakor tisto, ki ga je moral piti Gabrijel Grub v jami pritlikavcev.

TRIDESETO POGLAVJE

Kako so se Pickwickovci seznanili z dvema ljubeznivima mladeničema, kaj se jim je primerilo na ledu in kako so spet odpotovali z Manor Farme.

«Se zmerom zmrzuje, Sam?» je vprašal gospod Pickwick svojega slugo, ko je na božično jutro stopil v njegovo spalnico in mu prinesel tople vode.

«U umivalnike je led,» je odgovoril Sam.

«Hud mraz, Sam,» je pripomnil gospod Pickwick.

«Imenitn ureme za tistga, k je dobr zavit, kokr je reku ta beu medved, k je špaciru pu lede,» je odgovoril Sam.

«Čez četrt ure pridem dol, Sam,» je dejal gospod Pickwick ter si odvezoval nočno čepico.

«Dobr, gspud,» je rekel Sam. «Spodi je en par padarju, sevede nista še ta prava, ampk se šele učita.»

«Z drugimi besedami, študirata medicino,» je pripomnil gospod Pickwick in gospod Weller je prikimal.

«Veseli me, da sta tu,» je nadaljeval gospod Pickwick in energično vrgel nočno čepico na odejo. «Sta vrla in zanimiva človeka, imata zrelo sodbo in s čitanjem ter s študijem izčiščen okus.»

«Kadita cigare ob kuhenskem ognju in se šalita z deklam,» je pripomnil Sam.

Gospod Pickwick si je mel roke in rekel:

«Prav ,kakor mi je všeč. Vsa vesela in živahna.»

«In eden ud neh,» je nadaljeval Sam, ne da bi se menil za to, da ga je gospod Pickwick prekinil, «eden je puložu noge na miza in pije žgajne brez vudé; ta drug pa — z učalem — ma sodček ustrig med nugam in jé; keder ustriga pujé, vrže lupina u mladga zaspanca, k spi u kote.»

(Nadaljevanje sledi)

PRIMORSKI DNEVNIK

VREME

Vremenska napoved za danes: Pretežno oblačno in vetrovno. — Temperatura bo padla. — Včerajšnja najvišja temperatura v Trstu je dosegla 14.9, najnižja 10 stopinj.

RADIO

Opozarjamo vas na sledeče oddaje: **Jug. cone Trsta:** 16.30: Gogolj: «Ženitev». — **Trst II.:** 15.00: Rimski Korsakov: Seherezada. 21.00: Gershwin: Koncert za klavir in orkester. — **Trst I.:** 14.00: «Pagliacci», opera v 2 dej. R. Leoncavalla. 20.35: «Abecede», humoristična oddaja. — **Slovenija:** 20.00: Georg Bizet: «Carmen», operni prerez.

Naš tedenski pregled

(Nadaljevanje s 3. strani)

program glede rasnih pravic radikalnejši od sedanjega Stevensonovega in da je bil takrat podpredsedniški kandidat Barkley, ne pa Sparkman, senator z rasističnega juga.

Kaj to pomeni? Po vsej priliki to, da se je kljub vsemu politična diferenciacija na družbeni osnovi v ZDA poglobila in da je letos Eisenhower za socialno ogrožene sloje večje strašilo kot je bil pred štirimi leti Dewey, pri čemer seveda ne gre za Eisenhowerja ne za Deweya, temveč za republikansko stranko.

Zaradi tega so tudi republikanci prisiljeni nastopati mnogo bolj odkrito. Veliki listi, ki so bili doslej pri volitvah vsaj formalno nevtralni, so se morali zdaj odkrito vključiti v republikanski volilni stroj; Hearst in MacCormick nista smela več ostati nevtralna. Zavzemanje za republikanskega kandidata je opazno tudi pri ameriških časopisnih agencijah. Uboge pare novinarji v veliki meri simpatizirajo z demokrati — toda, kruh je kruh. Demokrati tako rekoč nimajo časopisja in na javnost se lahko obračajo — razen na volilnih zborovanjih — le še v plačanih oddajah po radiu in televiziji.

Sile, s katerimi se bojuje volilni boj v ZDA, so torej močno neenake. Zmaga republikancev bo logična posledica te neenakosti, zmaga demokratov pa bo zmaga Amerikanca, ki se je navadil tudi politično misliti.

Poleg kandidatov obeh velikih strank nastopa na volitvah brez upa zmage še nekako deset manjših kandidatov, ki utegnejo biti važni le toliko, kolikor bodo eni ali drugi stranki odtegnili volivce. Tako je Truman leta 1948 izgubil volitve v državi New York in s tem 45 volilnih glasov zaradi Wallaceove «napredne stranke». Ta stranka, ki se je medtem spremenila bolj ali manj v sovjetsko agenturo, nastopa tudi letos, toda brez Wallacea.

Amerika ne bi bila Amerika, ko med manjšimi strankami ne bi bilo tudi nekaj prav čudaških. Tako nastopajo na volitvah s posebnim kandidatom prohibicionisti, ki so na zadnjih volitvah dobili 103.343 glasov. Potem nastopajo tudi vegetarianci, katerih glavni in edini «program» je prepoved zakola ekakršnega koli živega bitja». Poleg stranke «ubogih ljudi», za katero kandidira newjersejski živinorejec Krajewsky, in «Greenbackove stranke», ki se zavzema za odpravo papirnega denarja in državnih posojil (kandidat: Frederick Proehll, trgovec s kolonialnim blagom), imamo tudi dve stranki, ki ju moremo imenovati fašistični: «Krščansko nacionalistično stranko» in «America First» («Najprej America»). Obe sta se v izbiri kandidata pravilno orientirali: izbrali sta generala Mac Arthurja, ki pa je kandidaturo seveda odklonil, saj bi bilo za njega, človeka velike politike, skrajno poniževalno, ko bi pristal na kandidaturo v stranki, ki lahko upa komaj na nekaj tisoč glasov.

r. c.

ANGLEŠKO-EGIPTOVSKO ZBLIŽANJE

Obnovljen železniški promet med Kairom in sueškim področjem

Sudansko - egiptovski sporazum obeta angleško spravljivost nasproti Egiptu

KAIRO, 1. — Poveljstvo angleških sil in uprava egiptovskih železnic sta sklenila sporazum, na podlagi katerega je bil takoj obnovljen železniški promet med sueškim področjem in Kairom, prekinjen 26. oktobra 1951, to je, 11 dni po odpovedi anglo-egiptovske pogodbe iz leta 1936.

Angleške čete se bodo sedaj zopet lahko okoriščale z vsemi privilegiji, ki jih predvideva pogodba iz leta 1936; potovale bodo lahko na egiptovskih vlakih in prevažale tudi blago.

Kakor poročajo iz Londona, kaže, da namerava Anglija zavzeti spravljivo stališče nasproti Egiptu v sporu za Sudan in da bo skoraj izglajena pot za rešitev vprašanja sueškega področja ter dosežen sporazum za obrambo Srednjega vzhoda. V pričakovanju uradnega besedila sudansko-egiptovskega sporazuma se zunanje ministrstvo v tej zadevi še ni izjavilo, vendar domnevajo nekateri krogi, da bi sporazum lahko ublažil ostrino angleško-egiptovskega spora.

Egiptovska vlada je objavila danes besedilo sporazuma, sklenjenega s sudanskimi političnimi predstavniki in v katerem pravi Egipt, da je njegov glavni interes v tem, da bi imeli Sudanci možnost odločiti o svoji bodočnosti.

Sovjetske omejitve inozemskih dopisnikov

ZUERICH, 1. — Brošura pod naslovom «Novice iz Rusije», ki jo je izdal Mednarodni tiskovni institut, objavlja, da danes iz Sovjetske zveze ni več neposrednega poročanja na običajni način, «kar lahko vpliva na vse poglede sedanje generacije, na vojno, na mir, ali na sporazum s Sovjetsko zvezo».

Med omejitvami inozemskih dopisnikov v Moskvi našteva sledeče: Vsi telefonski razgovori z inozemstvom so cenzurirani. Prepovedano je, da bi se zahodni časnikarji posluževali radijskih oddajnikov. Zakon o tajnosti sovjetske države označuje za vohunsko poročanje veliko število vesti gospodarskega, poljedelskega in znanstvenega značaja, ravno tako kot poročanje o čisto vojaških zadevah.

Sovjetskim državljanom je prepovedano imeti kakršne koli stike s tujci, v kolikor niso uradno pooblaščeni. Za obisk javne knjižnice je potrebno posebno dovoljenje.

Dopisniki ne smejo obiskati več kot eno tretjino Moskve in nekaterih delov moskovskega okrožja. Ne smejo potovati dalje kot 40 km od središča mesta ter smejo tudi za taka potovanja uporabiti le štiri glavne ceste.

POLOŽAJ NA KOREJSKEM BOJIŠČU

Zavrnjeni kitajski napadi

TOKIO, 1. Kitajci so napadli danes zavezniške položaje južno od Panmunjoma na sedem kilometrov dolgem bojišču, toda bili so zavrnjeni, kakor tudi na zapadnem področju tega bojišča. Zaradi slabega vremena je bila dejavnost zavezniškega letalstva na Severno Korejo omejena.

Poročilo zavezniške mornarice pravi, da je holandski lovec s torpedovke «Piat Mein» obstreljeval železniško nakladališče med Tančonom in Songjinom, medtem ko sta bolj na jugu dve ameriški pomorski enoti obstreljevali obalo v bližini Kvansonrija. Medtem poroča južnokorejska policija, da so gverilci razdejali hidroelektrične napeljave na otoku Čeju, tako da so popolnoma neuporabne. Policija dodaja, da so gverilci utrpeli velike izgube in da verjetno pripadajo skupini 500 mož, ki operira na otoku.

Po krivem obsojena na 24 in 22 let ječe

AREZZO, 1. — Pred tukajšnjim sodiščem bo obnovljen proces, ki je leta 1947 po krivem obsodil na težko kazen dva mlada človeka.

26. avgusta 1945 je bila v bližini Cortone ubita mlada Pia Bassini. Zločina sta bila osumljena 23-letni Santi Briganti in komaj 16-letni Aldo Tacconi in čeprav sta ves čas razprave zagotavljala svojo nedolžnost, ju je sodišče obsodilo na 24, odnosno 22 let ječe. Sedaj pa je neki kaznjenec v zaporih Fossombrona izpovedal jetniškemu kaplanu, da je zločin storil on v družbi z nekom, ki je pobegnil v inozemstvo. Zapornik, Giuseppe Speziali iz Perugie, je priznal dejanje tudi javnemu tožilcu, ki je ukazal obnovo procesa.

NA KOREJSKEM BOJIŠČU — General Cariappa, vrhovni poveljnik indijske vojske, pregleduje v Kalkuti 326 mož sanitetni ambulantni oddelek, ki odhaja na Korejo. Ambulanta ima 33 tovornih voz in je vzela s seboj 4 tone zdravil. S tem je Indija prispevala pri odporu Združenih narodov proti napadalcu na Koreji.

ZGOVORNOST ZAPLENJENIH DOKUMENTOV FRANCOSKE KP

Thorez odlaša s povratkom

V bojazni, da bi mu bila odvzeta parlamentarna nedotakljivost čaka v Rusiji na odločitev francoske narodne skupščine

PARIZ, 1. — Kakor poročajo iz Pariza, je Kremelj baje ukazal Thorezu odložiti povratek v domovino, dokler ne bo gotov, da ga francoska vlada ne namerava aretirati.

Thorez, ki se že dve leti zdravi v Rusiji, bi se moral vrniti v nekaj dneh, toda «Paris Presse» zatrjuje danes, da je francoski Politbiro dobil sporočilo o odložitvi Thorezovega povratka na nedoločen čas. Zatrjuje se, da ima ta sprememba namen zagotoviti francoskemu komunističnemu voditelju svobodo, ker skuša francoska vlada odvzeti parlamentarno nedotakljivost nekaterim francoskim komunističnim voditeljem, kakor na pr. Jacquesu Duclosu, da bi jih lahko spravila pred sodišče zaradi prevratnega delovanja proti državni varnosti. Ker se rešitev te zadeve v narodni skupščini zavlačuje, domnevajo, da Moskva čaka na izid, preden bi dovolila Thorezu povratek. «Paris Presse» trdi, da so Rusi poučeni o tem, da se Thorezovo ime ponavlja v številnih zaplenjenih dokumentih, ki se jih francoske oblasti poslužujejo proti tamkajšnjim komunistom.

Nova rafinerija nafte v Corytonu

LONDON, 1. — Dela pri gradnji nove velike rafinerije nafte v Corytonu, ki leži ob bregu Temze, 40 km od Londona, gredo naglo h kraju. Nova rafinerija bo znatno pripomogla k dvigu britanske proizvodnje petrolejskih izdelkov. V proizvodnem načrtu, ki so ga izdelale britanske petrolejske družbe v sporazumu z britanskim ministrstvom, naj bi britanske rafinerije v letu 1953 proizvedle 24,500.000 ton raznih petrolejskih izdelkov, proti 16,400.000 tonam, proizvedenih lansko leto. V rafineriji v Corytonu, ki jo gradijo za «Vacum Oil Co.», bodo letno predelali 850.000 ton surove nafte.

Novo rafinerijo so zgradili v Corytonu zato, ker je tam Temza tako globoka, da bodo lahko pristajale tudi največje 30.000 - tonske petrolejske ladje, ki bodo dovažale nafto iz Srednjega vzhoda.

Rafinerija bo opremljena tudi z najmodernejšimi napravami za zboljšani cracking proces predelave nafte z uporabo katalizatorjev, s katerimi se ne poveča samo količina dobljenega bencina, ampak se znatno izboljša tudi njegova kakovost. To bo prva naprava te vrste v Veliki Britaniji in druga v Evropi. Potrebno vodo za hlajenje pri rafinacijskem procesu (200 milijonov litrov dnevno) bodo črpali iz Temze.

KINO

V TRSTU

Rossetti. 15.00: «Tam kjer reka pada», J. Stewart.
Excelsior. 14.00: «Usmiljenje za pravičnike», K. Douglas.
Nazionale. 14.15: «Tri prepovedane povesti», E. Rossi Drago, A. Lualdi, L. Amandi, G. Cervi.
Fenice. 15.30: «Ne umaknem se pred nasiljem», Mac D. Carey.
Filodrammatico. 14.30: «Desetorica iz legije», B. Lancaster.
Arcobaleno. 10.30: «Miren mož», J. Wayne, M. O'Hara.
Astra Rojan. 15.00: «Dogodivščine kapitana Hornblowerja».
Alabarda. 13.30: «Osvajalci Sirte»
Ariston. 14.00: «Male ženice».
Armonia. 14.00: «Beznica sedmih grehov», M. Dietrich, J. Wayne.
Aurora. 13.30: «Sinovi mušketirjev», C. Wilde, M. O'Hara.
Garibaldi. 14.00: «Okrvavljene kolesnice», R. Scott, J. Carter.
Ideale. 14.30: «Damski frizer».
Impero. 14.30: «Akcija Cicero».
Italia. 14.00: «Dekleta s Španskega trga», L. Bose, C. Greco.
Viale. 14.30: «Krik Afrike».
Massimo. 14.30: «Vojvodinja iz Idahe», Ester Williams.
Kino ob morju. 15.00: «Sodna preiskava», R. Souplex.
Moderno. 14.00: «Prednja straža pogubljenih mož», G. Peck.
Savona. 13.30: «Polkovnik Hollister», G. Cooper.
Secolo. 14.00: «Neptunova hči».
Vittorio Veneto. 13.40 «Barbablu»
Azzurro. 14.00: «Molčeči Smith», A. Ladd, B. Marshall.
Belvedere. 14.00: «Zadnji ropar».
Marconi. 14.00: «Nehvaležno srce»
Novo cine. 14.30: «Gusarjevo maščevanje», M. Montez.
Odeon. 14.00: «Guliverjeva potovanja».
Radio. 14.00: «Dovolj je ubijanja!» G. Ford, E. Drew, W. Holden.

RADIO

JUGOSLOVANSKE CONE TRSTA

254,6 m ali 1178 kc

NEDELJA, 2. novembra 1952

8.00 Poročila. 8.15 Jutranja glasba. 8.30 Za naše kmetovalce. 9.00 Mladinska oddaja: Mark Twain «Pustolovščine Toma Sawyera». 13.00 Promenadni koncert. 13.30 Poročila. 13.45 Glasba po željah. 14.30 Pester spored slovenskih ljubezenskih pesmi. 15.20 Zabavni orkestri in marsikaj vmes igrajo za židano voljo in ples. 16.30 Slušna igra: Gogolj «Ženitev». 17.30 10' valčkov. 17.40 Jugoslovanske narodne pesmi. 18.15 Jurina in Franina. 18.30 Slovenska pesem ob slovenskem Jadranu. 19.00 Večerne vesti. 23.10 Glasba za lahko noč. 23.30 Zadnja poročila.

TRST II.

306,1 m ali 980 kc-sek

8.00 Jutranja glasba. 8.15 Poročila. 8.30 Lahke melodije. 9.00 Kmetijska oddaja. 9.30 Domači odmevi. 10.00 Prenos maše. 11.15 Komorna glasba. 11.30 Oddaja za najmlajše. 12.00 Vesela glasba. 12.15 Od melodije do melodije. 13.00 Glasba po željah. 14.30 Lahki orkestri. 15.00 Rimski Korsakov: Seherezada. 16.00 Koncert ruskih balalajk. 16.20 Richardson: Londonska fantazija. 16.30 Razni solisti. 17.00 Malo za šalo — malo zares. 18.10 Parada evropskih godb; nato Haydnove in Haendlove skladbe. 19.00 Iz filmskega sveta. 19.45 Poročila. 20.00 Operetna glasba. 20.30 Sportna kronika. 20.35 Pestra glasba. 21.00 Gershwin: Koncert za klavir in orkester. 21.30 Izbrana lirika. 21.40 Melodije za saksofon. 22.00 Gounod: Faust, 1. in 2. dej. 22.55 Nočne melodije. 23.15 Poročila.

TRST I.

14.00 «Pagliacci» opera v 2. dej. R. Leoncavalla. 15.10 «Samokres po predpisih», radijska igra W. Altendorfa. 17.30 Simfonični koncert pod vodstvom Nina Sanzogna. 19.45 Sportne vesti. 20.35 «Abecede», humoristična oddaja.

SLOVENIJA

327,1 m, 202,1 m, 212,4 m

9.00 Prenos VI. kongresa Komunistične partije Jugoslavije (Prenos iz Zagreba). 19.00 Radijski dnevnik. 19.20 Glasbena medigra. 19.30 Lahka glasba. 20.00 Georg Bizet: Carmen, operni prerez. 21.00 60 minut s solisti in zabavnimi orkestri. 22.00 Poročila. 22.15 Za ples in razvedrilo.

JUGOSLOVANSKE CONE TRSTA

254,6 m ali 1178 kc

PONEDELJEK, 3. novembra 1952

7.00 Poročila. 7.15 Slovenske narodne. 11.00 Igra orkester JLA iz Portoroža. 11.30 Žena in dom. 13.30 Poročila. 14.30 Iz športnega sveta. 14.40 Domači zvoki. 17.30 Zabavna glasba. 17.40 Jugoslovanske narodne pesmi. 18.15 Igrajo vam orkestri veselih ritmov. 19.00 Večerne vesti. 23.10 Glasba za lahko noč. 23.30 Zadnja poročila.

TRST II.

306,1 m ali 980 kc-sek

9.00 Slovenski motivi. 9.30 Scarlattijeve in Vivaldijeve skladbe. 10.15 Simfonična glasba. 11.00 Bach: Brandenburški koncert. 11.22 Slavni pevci. 11.45 Dva slavna violinista. 12.10 Za vsakega nekaj. 12.45 Poročila. 13.00 Pestra glasba. 14.00 Odlomki iz znanih koncertov. 15.00 Rahmaninove skladbe. 15.30 Slovenski dueti, kvinteti in okteti. 16.00 Oddaja za najmlajše — pravljica o Rožici. 16.30 Beethovnove uverture. 17.30 Plesna glasba. 18.15 Saint Saens: Koncert št. 3. za violino in orkester. 19.00 Mamica pripoveduje. 19.15 Koncert tenorista Renata Kodermaca. 19.35 Priljubljene melodije. 19.45 Poročila. 20.00 Koncert pevskega zbora s Proseka in Kontovela. 20.20 Glasbena medigra. 20.30 Sportna kronika. 20.40 Scherzi in capricci. 21.00 Književnost in umetnost. 21.45 Gounod: Faust, 3. in 4. dej.

TRST I.

8.30 Godalni orkester. 9.00 Skladbe Berlioza. 12.15 Simfonična glasba. 14.25 Preludiji in intermezzi iz oper. 17.00 Fibich: Simfonija v F-duru op. 17. 19.25 Mozart: Simfonija v g-molu. 21.07 Operna antologija. 22.20 «Kristusov proces» oratorij za sole, zbor in orkester, dirigira R. Albert.

SLOVENIJA

327,1 m 202,1 m 212,4 m

12.00 Igra orkester Radia Ljubljana. 12.30 Poročila. 12.40 Slovenske narodne pesmi. 15.10 Romance, serenade in nocturni. 16.00 Popoldanski operni koncert. 17.15 Koncert lahke glasbe. 18.00 Liri-ka v glasbi. 18.30 Jezikovni pogovori. 18.40 Partizanske pesmi. 19.00 Radijski dnevnik. 19.20 Glasbena medigra. 19.40 Igra Studentski plesni sekstet. 20.00 Okno v svet. 20.10 Simfonični koncert jugoslovanske glasbe. 22.00 Poročila. 22.15 Zabavna glasba.

SINDIKALNA PODRUŽNICA TOVARNE KONZERV
„Ex Ampelea" - Izola
voščí ob VI. kongresu KPJ delavstvu FLRJ nove uspehe pri delu za izgradnjo socializma

Slovenci!
POHISTVO PO NAJNIŽJIH CENAH TRSTA IN OKOLICE DOBITE V DREVOREDU XX. SEPTEMBRA ŠT. 53 IN UL. ZOVENZONI 6.
VELIKA IZBIRA SPALNIC, SPREJEMNIC IN KUHINJ.

Dr. N. GIGLIA
ZDRAVNIK KIRURG ZOBOZDRAVNIK
Izdeluje proteze v jeklu, zlatu, kavčuku in plastiki. — Zdravi z najmodernejšimi sistemi.
Sprejema od 9. do 13. ure in od 15. do 20. ure.
TRST - Ul. Torrebianca št. 43 (vogal Ul. Carducci) - Tel. 71-18

Mizarji podjetniki kmetovalci!
Deske smrekove, macesnove in trdih lesov in trame, nudi najugodneje
CALEA TRST viale Sonnino 24 Tel. 90441

KROJAŠKI SALON
M. MOZETIČ
Trg Garibaldi 11, tel. 90-280
za dame in gospode
NAJMODERNEJSA IZDELAVA TAJERJEV, PLASČEV, OBLEK, ITD.
Velika izbira, dobrega in modernega blaga najfinejših tovarn.
PLAČILNE OLAJŠAVE

"MOTO GUZZI"
EKONOMIČNA LAHKA MOTORNA KOLESA
GALLETTO 160, 4 PRESTAVE
AIRONE 250 normalna - Sport
ASTORE 500 - FALCONE SPORT
MOTORNI TOVORNIK 15 Q. PREVRNLJIVI
"MONDIAL PISTON"
bati za motorje avtomobilov, motornih koles, Diesel
MEHANIŠKA DELAVNICA za vsa popravila
CREMASCOLI
TRST - UL. FABIO SEVERO 18
TELEFON 89-03

AVTORIZIRAN GEOMETER
prevzema vse posle za vknjiženje zemljišč in izdeluje načrte stanovanjskih hiš po ugodnih cenah. — Pojasnila in pomoč pri zidanju po načrtu «Aldisio».
UL. MACHIAVELLI 17, VRATA 7

ŠTEDILNIKI „ROYAL"

BONIFACIO TRST - UL. ROMA: 20.
MALALAN Opčine
KNEZ Nabrežina

Krojaška delavnica
za dame in gospode
CARLO MILETICH
TRST, UL. MILANO 25 - III
Ima v zalogi vzorce
«LA SARTOTECNICA» - Milano
Solidna in točna postrežba

ŠPORTNI DNEVNIK

Jugoslavija-Egipt

V polfinalnih tekmah za pokal igrajo Radnički-Partizan ter Sarajevo-Crvena zvezda

BEOGRAD, 1. — Egiptovski nogometaši so prišli v Beograd nerazpoloženi zaradi dolgega potovanja, ki ga niso vajeni, a se po dvodnevnem počitku počutijo bolje. Izjavili so, da bo nedeljska tekma najtežja v zgodovini njihovega nogometa.

Na trening tekmi proti Sumadiji (član podzvezne lige Beograda) je zmagala jug. reprezentanca z rezultatom 4-1 (1-1). Na tej tekmi je bil poškodovan Zebec, za katerega se še ne ve, ako bo v nedeljo lahko nastopil. V tem primeru bi mesto srednjega napadalca prevzel Rudinski (Spartak), Vukas pa levo krilo. To je po mnenju Aleksandra Tirnaniča, člana komisije za sestavo enajstorice, najboljša rešitev.

V prvi polfinalni tekmi za jugoslovanski pokal bo Partizan gostoval v Nišu proti domačemu Radničkemu. Glede na izvrstno formo je Partizan favorit, čeprav so domačini zlasti v pokalnih tekmah vedno zaigrali izvrstno. V drugem polfinalu se sestaneta Sarajevo in Crvena zvezda. Zvezda letos na tujih igriščih proti moštvom iz spodnje polovice lestvice ni imela lahkega življenja in je nekajkrat zmagala samo po zaslugi velike rutine. Sarajevčani, ki so eliminirali ljubljanski Odred, bodo zastavili vse sile za vstop v finale.

Tekmovanje za pokal so vpeljali leta 1947, dosedanji zmagovalci pa so: Partizan, nato trikrat zaporedoma beograjska Crvena zvezda in lansko leto Dinamo, ki je v finalu porazil Vojvodino.

Primorje - Zarja

Na stadionu «Prvi maj» bosta nastopili danes ob 14.30 nogometni enajstorici «Primorja» (Trst) in «Zarje» (Bazovica), ki igrata v drugi slovenski ligi. Ker je to prvič, da lahko gledalci vidijo na delu obnovljeno moštvo Zarje in novo ustanovljeno ekipo Primorja, je ta tekma še posebej zanimiva in opozarjamo nanjo slovenske športnike.

Pretirana strogost (ne velja za ase)

EASTBOURNE, 1. — Plavalna zveza je diskvalificirala za leto dni Angleža Vica Birketta, ker je sprejel darila v vrednosti nad 5 šterlingov. Po uspešnem plavanju čez Rokavski preliv je Birkett dobil od župana iz Eastbourna srebrn pladenj, pred odhodom v Dover pa sta mu dve mestni podjetji podarili zapestno uro in suknjič.

Zvezi je Birkett pojasnil, da je po vrnitvi v rodno mesto plačal uro in suknjič, ni pa mogel narediti tega s pladnjem, darilu župana v znak osebnega prijateljstva in spoštovanja.

Plavalec se je proti odločitvi seveda pritožil.

CAPRI, 1. — Imondo Bucher je danes dosegel svetovni rekord s tem, da je brez dihalnih naprav dosegel 39 metrov podmorske globine. Prejšnji rekord je imel neki Falco, ki je odnehal pri 35 metrih.

GLAVNA TEKMA NEDELJE: MILAN - INTER

Triestina v Bergamu

V Bergamo je odpotovalo dvanajst igralcev Triestine: Cantoni, Belloni, Valenti, Invernizzi, Feruglio, Giannini, Petagna, Ispiro, Curti, La Rosa, Soerensen in Boscolo. Doma je ostal Nuciari, ki še ni pozdravil poškodbe na nosni kosti iz tekme proti Milanu. Na srečo se je pokazalo, da je Soerensenova nesreča pri četrtkovem treningu bila lažje narave in Danec bo lahko zaigral proti Atalanti, ki si hoče na račun Triestine popraviti slab količnik golov.

Verjetna sprememba v Triestini: Petagna na krilu namesto Ispira. Gostje bodo najbrž igrali sistem «ključavnice», z «letečim» branilcem. V tem primeru bo Petagna defenzivno krilo, vloga, ki ne pristaja Ispiru. Druga možnost: Petagna na Gianninijevem mestu in ta seveda rezerva. Tretja: Petagna na Boscolovem mestu (najmanj verjetna).

Atalanta bo igrala v naslednji postavi: Albani, Rota, Concoli, Angeleri, Cade I., Villa, Santagostino, Rasmussen, Cade II., Soerensen, Nuoto.

V središču zanimanja italijanskega nogometa je milanski derby Inter - Milan. Trenutno je Inter v nekoliko boljši formi, a to v takih razmerah ne pomeni vse. Eno in drugo moštvo najavlja nekaj sprememb.

Angleška nog. liga

LONDON, 1. — Današnje nogometne tekme angleške lige so dale naslednje rezultate: Burnley - Portsmouth 3:2; Cardiff - Blackpool 2:2; Liverpool - Wolverhampton 2:1; Manchester City - Sunderland 2:5; Middlesbrough - Charlton 1:0; Newcastle - Derby 1:0; Preston - Bolton 2:2; Sheffield Wednesday - Chelsea 1:0; Stoke - Aston Villa 1:4; Tottenham - Manchester United 1:2; West Bromwich - Arsenal 2:0.

Liverpool je doma porazil Wolverhampton, ki tako ni več sam na prvem mestu. Družbo mu dela z dvajsetimi točkami Sunderland, ki ima slabši količnik golov, toda eno tekmo manj odigrano.

Presenečenje dneva je zunanja zmaga Manchester Uniteda proti Tottenhamu ter uspeh Astona Villa nad Stokeom.

NA KOLESARKEM TEKMOVANJU ZA „BARACCHIJEVO NAGRADO"

Uspeh para Astrua-De Filippis

BERGAMO, 1. — V lepem vremenu so nastopili kolesarji za «Baracchijevo nagrado». Med udeleženci so bili tudi Coppi, Kuebler, Bobet, Bartali, Magni, Impanis itd. Dirkači so vozili v parih, ki so startali s petminutno razliko. Na 125 km dolgi progi so Astrua, De Filippis, Minardi in Petrucci potrdili še enkrat, da se od njih lahko pričakujejo tudi večji uspehi. Coppija, Bartalija, Kueblerja in še nekatere so ovirali slabši partnerji.

Tehnični rezultati:

1. Astrua - De Filippis v času 3.2:24, povprečno 41.112 km na uro; 2. Minardi - Petrucci 3.2:32; 3. Coppi - Gismondi 3.3:15; 4. Bobet L. - Bobet J. 3.3:33.6; 5. Kuebler - Graf 3.3:44; 6. Magni-Albani 3.3:56; 7. Bartali - Corrieri 3.6:5; 8. Impanis - Keteleer 3.8:43.6; 9. Bevilacqua - Fornara 3.9:52.

Štirje najboljši pari so se nato pomerili v vožnji na kronometer (en krog) in v «avstralski vožnji». Na kronometer je zmagal Astrua pred Petruccijem, stanje v točkah pa je bilo naslednje:

1. Astrua - De Filippis 34 (24 + 10) točk; 2. Minardi - Petrucci 29 (20 + 9); 3. Coppi - Gismondi 24 (16 + 8); 4. Bobet Louison-Bobet Jean 19 (12+7).

Minardi in Petrucci sta zmagala pred Coppijem in Gismondijem v avstralski vožnji. Po tej zadnji preizkušnji je vrstni red ostal neizpremenjen.

Tudi Partizan v Viareggiu

VIAREGGIO, 1. — Na mednarodni mladinski nogometni turnir je bil pozvan poleg državnega prvaka Hajduka kot zastopnik Jugoslavije še Partizan iz Beograda, ki je pred dvema letoma zmagal, lansko leto pa osvojil drugo mesto.

Dobičkonosno mnogoženstvo

PARIZ, 1. - Po zaslugi francoskih zakonov o socialnem zavarovanju, se je na afriškem ozemlju nadvse bujno razcvetelo mnogoženstvo. Zakon iz leta 1951 namreč zagotavlja družinske doklade vsem otrokom in vsem ženam družinskega glavarja. Zaradi tega so pričeli domačini naravnost tekmovati z nakupovanjem žena, zgolj zato, da bi se okoristili z dokladami. Baje je to ena najboljših kupčij, kar si jih morejo privoščiti domačini, kajti z dokladami za prve otroke si lahko kupijo novo ženo itd. Toda mladi in revni Afričani kljub temu samujejo, ker ne zmorejo denarja za prvo ženo. Po vsem tem se zdi, da plačujejo siromaki dajatve za socialno zavarovanje in ne spravijo skupaj potrebnega denarja, da bi se oženili, medtem ko premožnejši še bolj bogatijo z družinskimi dokladami, ki jim jih donašajo haremi.

Požarna bramba v romunskih tovarnah

DUNAJ, 1. — Neki romunski industrialec, ki je prispel pred kratkim v Avstrijo, je izjavil, da je imelo povečanje števila požarov v zadnjih mesecih v romunski industriji za posledico ojačenje požarne brambe v vsaki tovarni.

Tako so oblasti prepričane, da so ogenj, ki je uničil večji del tovarn za strojarstvo in čevlje Monciornita, ki dela za vojsko, povzročili saboterji. Sumljive osebe so aretirali. Pravijo tudi, da je bil zaradi sabotaže uničen oddelek za prepečenec bivše Meinlove tovarne (ki kot bivša nemška last pripada sedaj Sovjetski zvezi) ter tovarna jute, ki je izdelovala vreče in vrvi.

ZTT
ZALOŽNIŠTVO TRŽAŠKEGA TISKA dr. z o. z.
TRST UL. MONTECCHI 6
Telefon 95873
VSAKOVRSTNE PLOŠČE ZA MOTORJE, ZNAČKE ITD.
GRAVIRANJE NA ALUMINIJ ANTIKORODAL MEDENINO BAKER - ALPAKO, NERJAVEČE JEKLO ITD. ITD.

Odgovorni urednik STANISLAV RENKO — UREDNIŠTVO: ULICA MONTECCHI št. 6. III nad. — Telefon številka 93-808 in 94-638. — Poštni predal 502. — UPRAVA: ULICA SV. FRANČIŠKA št. 20. — Telefonska številka 73-38 — OGLASI: od 8.30 - 12 in od 15 - 18 — Tel. 73-38 — Cene oglasov: Za vsak mm višine v širini 1 stolpca: trgovski 60, finančno-upravni 100, osmrtnice 90 lir — Za FLRJ za vsak mm širine 1 stolpca za vse vrste oglasov po 10 din — Tiska Tiskarski zavod ZTT — Podruž. Gorica Ul. S. Pellico 1-II., Tel. 33-82. — Rokopisi se ne vračajo

NAROČNINA: Cona A: mesečna 350, četrtletna 900 polletna 1700, celoletna 3200 lir. Fed. ljud. repub. Jugoslavija: Izvod 10, mesečno 210 din. - Poštni tekoči račun za STO ZVU Založništvo tržaškega tiska. Trst 11.5374. — Za Jugoslavijo: Agencija demokratičnega inozemskega tiska Ljubljana Tyrševa 34 tel 200! tekoči račun pri Komunalni banki v Ljubljani 6-1-90332-7 — Izdaja Založništvo tržaškega tiska D.Z.O.Z. TRST.